

**ANKARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİMDE PSİKOLOJİK HİZMETLER ANABİLİM DALI
EĞİTİM PSİKOLOJİSİ BİLİM DALI**

**ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE SOSYAL ONAY İHTİYACININ
ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ**

DOKTORA TEZİ

Burcu KARAŞAR

**ANKARA
Kasım, 2014**

**ANKARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİMDE PSİKOLOJİK HİZMETLER ANABİLİM DALI
EĞİTİM PSİKOLOJİSİ BİLİM DALI**

**ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE SOSYAL ONAY İHTİYACININ
ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ**

DOKTORA TEZİ

Burcu KARAŞAR

Danışman: Prof. Dr. Selahiddin ÖĞÜLMÜŞ

ANKARA

Kasım, 2014

Eğitim Bilimleri Enstitüsü M¼d¼rl¼đ¼ne,

Bu alışma j¼rimiz tarafından Eğitimde Psikolojik Hizmetler Anabilim Dalında
DOKTORA TEZİ ALIşMASI RAPORU olarak kabul edilmiştir.

Başkan ..Prof. Dr. Selahiddin Öğlmişs (İmza)

Akademik Ünvani, Adı-Soyadı

Üye ..Prof. Dr. Binnur Yesilyaprak (İmza)

Akademik Ünvani, Adı-Soyadı

Üye ..Doç. Dr. Miğe Artar (İmza)

Akademik Ünvani, Adı-Soyadı

Üye ..Yrd. Doç. Dr. Kaan Zülkacar Deniz (İmza)

Akademik Ünvani, Adı-Soyadı

Üye ..Yrd. Doç. Dr. Mehmet Ertuğrul Vgar (İmza)

Akademik Unvani, Adı-Soyadı

ONAY

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

...../...../2014

İmza

Akademik Unvani ve Adı-Soyadı

Enstitü M¼d¼r¼

TEZ BİLDİRİMİ

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını bildiririm.

Burcu KARAŞAR

ÖNSÖZ

Sosyal onay, bireylerin diğer insanlarla sosyal ilişkiler kurmasında önemli bir ihtiyaçtır. Bu ihtiyacın çok yüksek ya da çok düşük olması, bireylerde ve kişilerarası ilişkilerde çeşitli problemlere neden olabilmektedir.

Türk Kültürü'nde sosyal onay ihtiyacıyla ilişkili davranışlar yaygın bir şekilde görülmektedir. Ancak bu konu doğrudan ve kapsamlı bir şekilde araştırılmamıştır. Konuyla ilgili araştırmalarda, sosyal onay ihtiyacı sınırlı yönde ele alınmıştır. Bu araştırma, sosyal onay ihtiyacını kapsamlı şekilde ele alması ve ilgili değişkenlerle ilişkilerini göstermesi açısından önem taşımaktadır.

Sosyal onay ihtiyacıyla ilgili incelemeler sonucunda Türkiye'de sosyal onay ihtiyacını ölçmeye yönelik kapsamlı, geçerli ve güvenilir bir ölçme aracına gereksinim duyulduğu görülmüştür. Bu araştırmada geliştirilen Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği'nin geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olarak, sosyal onay ihtiyacının ölçülmesinde ve Türk Kültürü'nde sosyal onay ihtiyacının inceleneceği araştırmalarda kullanılabileceği düşünülmektedir.

Sosyal onay ihtiyacıyla ilgili bu araştırmada öncelikle akademik yaşamda model aldığım, doktora tez konumu "sosyal onay ihtiyacı" olarak belirlememde etkili olan ve önemli görüşleriyle tezime katkıda bulunan değerli tez danışmanım Prof.Dr. Selahiddin Öğülmüş'e çok teşekkür ederim. Akademik çalışmalarına her zaman gıptayla baktığım ve değerli görüşleriyle tezime katkıda bulunan Prof. Dr. Binnur Yeşilyaprak'a teşekkürlerimi iletiyorum. Doktora tezimde yardımlarını esirgemeyen Yrd. Doç. Dr. Kaan Zülfikar Deniz, Yrd. Doç. Dr. Hatice Kumandaş, Yrd. Doç.Dr. Ümit Çelen ve Doç.Dr. Arif Özer'e teşekkür ederim.

Doktora süreci içerisinde, akademik yönde gelişimimde büyük emekleri olan başta Prof. Dr. Selahiddin Öğülmüş'e, Prof. Dr. Emine Gül Kapçı'ya, Doç. Dr. Müge Artar'a, Prof. Dr. Figen Çok ve diğer hocalarıma da çok teşekkür ederim.

Tezimle ilgili araştırmaları yaparken bana gösterdiği destekten ve sabırdan dolayı eşim Eyüp Erdal Karaşar'a en içten teşekkürlerimi sunarım. Tez süresince beni sabırla dinleyen ve destekleyen arkadaşım Yrd. Doç. Dr. Hale Yetim'e çok

teşekkür ederim. Değerli öğrencilerim Salih Mermertaş ve Feyzan Yağcıoğlu'na da teşekkür ederim.

Bana olan manevi desteklerinden ötürü aileme ve bugünlere gelmemde en çok emeği olan kişiye, babam Mustafa Kemal Yılmaz'a sonsuz teşekkürler.

Burcu KARAŞAR

Ankara/2014

ÖZET

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE SOSYAL ONAY İHTİYACININ ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

Karaşar, Burcu

Doktora

Eğitimde Psikolojik Hizmetler Anabilim Dalı Eğitim Psikolojisi Programı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Selahiddin Öğülmüş

Kasım 2014, 150 sayfa

Bu araştırmada üniversite öğrencilerinde sosyal onay ihtiyacıyla, benlik kurguları, mükemmeliyetçilik, sosyal kaygı ve mutluluk değişkenleri arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Ayrıca sosyal onay ihtiyacını ölçmeye yönelik bir ölçme aracı geliştirilmiştir.

Araştırmanın ilk aşamasında Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği geliştirilmiştir. Geliştirilen Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği'nin psikometrik özelliklerini belirlemek için 2013-2014 öğretim yılı Bahar Dönemi'nde Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde öğrenim gören 100 üniversite öğrencisine ön uygulama yapılmış ve daha sonra da 360 üniversite öğrencisinden elde edilen verilere açıklayıcı faktör analizi yapılmıştır. 265 üniversite öğrencisinden elde edilen verilere de doğrulayıcı faktör analizi uygulanmıştır. Açıklayıcı faktör analizi sonucu ölçekle ilgili olarak üç alt boyuttan oluşan bir yapı bulunmuştur. Ölçeğin üç boyutunun toplam varyansın %45'ini açıkladığı görülmüştür. Bu üç boyuttan ilki, başkalarının yargılarına duyarlılık, ikinci alt boyutu sosyal geri çekilme, üçüncü alt boyutu olumlu izlenim bırakma olarak adlandırılmıştır. Ölçekten alınan puanların yüksekliği sosyal onay ihtiyacının yükseldiğini göstermektedir. Ölçeğe uygulanan doğrulayıcı faktör analizi sonuçları ölçeğin üç alt boyutlu yapısını doğrulamıştır ($\chi^2/sd= 2.11$, RMSEA= .06, NNFI= .94, CFI= .95, RMR= .06, NFI= .90, IFI= .95). Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği'nin güvenilirliğinde Cronbach Alfa katsayısı ve test-tekrar test yöntemleri kullanılmıştır. Ölçeğin üç alt boyutuna ve geneline yönelik Cronbach alfa katsayısının yüksek olduğu bulunmuştur. Ölçeği oluşturan üç alt boyutun iç tutarlılık

katsayısı başkalarının yargılarına duyarlılık için .83, sosyal geri çekilme için .80, olumlu izlenim bırakma için .80 bulunmuştur. Ölçeğin genelini iç tutarlılık katsayısı .90'dır. Test-tekrar test yöntemi, 2 hafta arayla gerçekleştirilmiş ve iki uygulama arasında .90 düzeyinde yüksek bir korelasyon bulunmuştur. Ölçeğin geçerliği için doğrulayıcı faktör analizinin yanı sıra benzer ölçekler geçerliğine de bakılmıştır. Olumsuz Değerlendirilme Korkusu Ölçeği'yle Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği arasında .79 düzeyinde yüksek bir korelasyon bulunmuştur. Yapılan bu analizler "Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği"nin geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğunu ortaya koymuştur.

Araştırma, 2013-2014 öğretim yılı Güz döneminde Amasya Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu'nda öğrenim gören 287 öğrenci üzerinde gerçekleştirilmiştir. Sosyal onay ihtiyacı değişkeninin yordayıcılarının belirlenmesi için araştırmada Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği, Sosyal Kaygı Ölçeği, Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği, İlişkisel-Bireyci-Toplulukçu Benlik Kurguları Ölçeği ve Oxford Mutluluk Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmada sosyal kaygının, toplulukçu benlik kurgusunun ve kendine yönelik mükemmeliyetçiliğin sosyal onay ihtiyacını yordadığı bulunmuştur. Bu bulguların yanı sıra araştırmada yapılan diğer analizlerde sosyal onay ihtiyacının cinsiyete ve doğum sırasına göre anlamlı bir fark göstermediği bulunmuştur. Sınıf düzeyine göre yapılan analizde de anlamlı bir fark bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Sosyal onay ihtiyacı, benlik kurguları, sosyal kaygı, mükemmeliyetçilik, mutluluk.

SUMMARY

EXAMINING THE NEED FOR SOCIAL APPROVAL IN TERMS OF DIFFERENT VARIABLES AMONG UNIVERSITY STUDENTS

Karaşar, Burcu

PhD.

Department of Psychological Services in Education, Education Psychology Program

Dissertation Advisor: Prof. Dr. Selahiddin Öğülmüş

November, 2014, 150 pages

In this study, the relationship among the variables of the need for social approval in university students, self-constructs, perfectionism, social anxiety, and happiness were examined. In addition, a scale was developed to survey the need for social approval.

In the first step of the study, the Need For Social Approval Scale was developed. In order to identify the psychometric features of the Need For Social Approval Scale, a pilot study was carried out with 100 students at Amasya University, Faculty of Education, and then exploratory factor analysis was applied to the data obtained from 360 university students. Confirmatory factor analysis was applied to the data obtained from 265 university students. As a result of the exploratory factor analysis, a structure of three sub-dimensions was found out. It was seen that three dimensions of the scale explain 45% of the total variance. The first of those dimensions is named as sensitivity to others' judgments, the second is social withdrawal, and the third is leaving a good impression. High scores in the scale show the increase of the need for social approval. The results of the confirmatory factor analysis validate the scale's having a structure of three sub-dimensions. ($\chi^2/df=2.11$, RMSEA=.06, NNFI=.94, CFI=.95, RMR=.06, NFI=.90, IFI=.95). To test the reliability of the Need For Social Approval Scale, Cronbach Alfa coefficient and test – retest methods were used. Cronbach Alfa coefficient was found high for the scale

in general and the three sub-dimensions. It was found that the Coefficient of internal consistence is .83 for sensitivity to others' judgments, .80 for social withdrawal, and .80 for is leaving a good impression. The Coefficient of internal consistence for the scale in general is .90. Test – re-test method was applied with a two-week interval and a high correlation of .90 was found between the two applications. Besides the confirmatory factor analysis, validity of similar scales was looked for. A high correlation of .79 was found between the Fear of Negative Evaluation Scale and Need for Social Approval Scale. Those analyses indicate that the Social Approval Scale is a valid and reliable instrument.

In this study was conducted with 287 students at Amasya University, School of Health Service at 2013-2014 Fall semester. In the study, Need For Social Approval Scale, Social Anxiety Scale, Multi-dimensional Perfectionism Scale, Communitarian-Relational-Individualistic Self-constructs Scale and Oxford Happiness Scale were used. The findings showed that social anxiety, communitarian self construct and self directed perfectionism significantly predicted need for social approval. Besides these findings, in other analyses made in the study the need for social approval does not show a meaningful difference in terms of gender and order of birth. Need for social approval show a meaningful difference in terms of grade levels.

Key words: Need for social approval, self constructs, social anxiety, perfectionism, happiness.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

TEZ BİLDİRİMİ	i
ÖNSÖZ	ii
ÖZET	iv
SUMMARY	vi
TABLolar LİSTESİ	xi
ŞEKİLLER LİSTESİ	xiii
BÖLÜM I	1
GİRİŞ	1
AMAÇ	8
ÖNEM	9
SINIRLILIKLAR	12
BÖLÜM II	13
1. KURAMSAL ÇERÇEVE	13
1.1. Kavram Olarak Sosyal Onay İhtiyacı	13
1.2. İhtiyaç Kuramları ve Sosyal Onay İhtiyacı	20
<i>1.2.1. Murray ve İhtiyaçlar Kuramı</i>	20
<i>1.2.2. Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi Kuramı</i>	21
<i>1.2.3. McClelland'ın Başarı Gereksinimi Kuramı</i>	22
1.3. Sosyal Onay İhtiyacı İle İlgili Diğer Yaklaşımlar	23
<i>1.3.1. Erken Dönem Uyumsuz Şemalar ve Sosyal Onay İhtiyacı</i>	23
<i>1.3.2. Ellis'in Akılcı Olmayan İnançlar Yaklaşımı ve Sosyal Onay İhtiyacı</i>	25
<i>1.3.3. Kohlberg'in Ahlak Gelişim Kuramı ve Sosyal Onay İhtiyacı</i>	26
<i>1.3.4. Sosyal Etki-Uyma ve Sosyal Onay İhtiyacı</i>	27
1.4. Sosyal Onay İhtiyacı İle İlgili Değişkenler	29

1.4.1. Sosyal Kaygı ve Sosyal Onay İhtiyacı.	29
1.4.2. Mükemmeliyetçilik ve Sosyal Onay İhtiyacı.	33
1.4.3. Mutluluk ve Sosyal Onay İhtiyacı.	39
1.4.4. Benlik Kurgusu ve Sosyal Onay İhtiyacı.	44
1.5. Sosyal Onay İhtiyacıyla İlgili Araştırmalar.	47
1.5.1. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar.	47
1.5.2. Yurtiçinde Yapılan Araştırmalar.	57
BÖLÜM III	66
2. YÖNTEM.	66
2.1. Araştırma Modeli.	66
2.2. Araştırma Grubu.	67
2.3. Veri Toplama Araçları.	68
2.3.1. İlişkisel-Bireyci-Toplulukçu Benlik Kurguları Ölçeği.	68
2.3.2. Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği.	73
2.3.3. Sosyal Kaygı Ölçeği.	76
2.3.4. Oxford Mutluluk Ölçeği.	79
2.3.5. Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği.	82
2.3.5.1. Sosyal Onay İhtiyacının Ölçülmesi.	83
2.4. Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeğinin Geliştirilmesi.	84
2.4.1. Maddelerin Hazırlanması.	84
2.4.2. Açımlayıcı Faktör Analizi.	86
2.4.3. Doğrulayıcı Faktör Analizi.	92
2.4.4. Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeğinin Benzer Ölçekler Geçerliği.	98
2.5.5. Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeğinin Güvenirliğini Belirlemeye Yönelik Çalışmalar.	99
2.5. Verilerin Analizi.	101

BÖLÜM IV.	102
3. BULGULAR VE YORUM.	102
3.1. Cinsiyet ve Sosyal Onay İhtiyacına İlişkin Bulgular ve Yorum.	105
3.2. Doğum Sırası ve Sosyal Onay İhtiyacına İlişkin Bulgular ve Yorum.	107
3.3. Sınıf Düzeyi ve Sosyal Onay İhtiyacına İlişkin Bulgular ve Yorum.	110
3.4. Sosyal Onay İhtiyacına İlişkin Bulgular ve Yorum.	111
BÖLÜM V.	109
4. SONUÇ VE ÖNERİLER.	119
KAYNAKÇA.	122
EKLER.	142

TABLÖLÄR LİSTESİ

Sayfa

Tablo 1. Araştırma Grubundaki Öğrencilerin Cinsiyet ve Sınıflara Göre Dağılımı.	67
Tablo 2. Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği'ne Ait Öz Değerler ve Faktörlerin Açıkladıkları Varyanslara İlişkin Bilgiler.	87
Tablo 3. Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği'ne Ait Alt Boyutların Faktör Yükleri ve Açıklanan Varyansları.	89
Tablo 4. Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği'ne Ait Maddeler.	90
Tablo 5. Benzer Ölçekler Geçerliği Korelasyon Analizi Sonuçları.	99
Tablo 6. Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği Test-Tekrar Test Uygulama Sonuçları.	100
Tablo 7. Sosyal Onay İhtiyacı Puanlarının Cinsiyet, Doğum Sırası ve Sınıf Düzeyine Göre Normallik Testi Sonuçları.	102
Tablo 8. Sosyal Onay İhtiyacı Puanlarının Levene'nin Varyanslarının Eşitliği Testi Sonuçları.	103
Tablo 9. Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği Puanlarının Cinsiyete Göre t-Testi Sonuçları.	106
Tablo 10. Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği Puanlarının Doğum Sırasına Göre Betimsel İstatistikleri.	107
Tablo 11. Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği Puanlarının Doğum Sırasına Göre ANOVA Sonuçları.	108

Tablo 12. Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği Puanlarının Sınıf Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları.	110
Tablo 13. Sosyal Onay İhtiyacı İle Diğer Değişkenler Arasındaki Korelasyonlar.	111
Tablo 14. Sosyal Onay İhtiyacının Yordanmasına İlişkin Adımsal Regresyon Analizi Sonuçları.	112

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa

Şekil 1. İlişkisel-Bireyci-Toplulukçu Benlik Kurguları Ölçeği'nin Birinci Düzey Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları.	72
Şekil 2. Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği'nin Birinci Düzey Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları.	75
Şekil 3. Sosyal Kaygı Ölçeği'nin İkinci Düzey Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları.	78
Şekil 4. Oxford Mutluluk Ölçeği Ölçeği'nin Birinci Düzey Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları.	81
Şekil 5. Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği'ne İlişkin Scree Plot Sonuçları.	88
Şekil 6. Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği'nin Birinci Düzey Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları.	93
Şekil 7. Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği'nin İkinci Düzey Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları.	95
Şekil 8. Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği'nin İkinci Düzey Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları.	97
Şekil 9. Bağımlı Değişkene İlişkin Doğrusallık Dağılımı P- P Grafiği.	104
Şekil 10. Bağımlı Değişkene İlişkin Histogram Grafiği.	105

BÖLÜM I

GİRİŞ

Psikoloji literatüründe insan davranışının “kişi” ve “çevre” etkileşimi sonucunda ortaya çıktığı vurgulanmış, insanın gelişiminde kişisel/genetik faktörlerin etkisini öne çıkaran “doğa”nın mı yoksa çevresel faktörlerin etkisinin vurgulandığı “kültür”ün mü daha etkili olduğu yıllarca tartışılmıştır. Bu tür tartışmalarda çevrenin hem davranışların belirlenmesindeki rolü hem de kişilik gelişimindeki rolü vurgulanmıştır. Çevre, fiziksel ve sosyal yönleriyle bir bütündür. Ancak psikolojide “çevre” ile ilgili tartışmalarda genellikle başka bireylerin oluşturduğu sosyal çevre öne çıkarılmıştır. Bireyin davranışlarının çevre tarafından belirlendiği, özellikle aile, okul ve arkadaş çevrelerinin bireyin davranışlarını ve gelişimini şekillendirdiği üzerinde durulmuştur. Çevrenin, bireyin elde edebileceği ödüller ve karşılaşılabileceği cezalar aracılığıyla davranışları yönlendirme potansiyeline sahip olduğu görüşü kabul edilmiştir (Atkinson, Atkinson, Smith, Bem ve Hoeksema, 2002).

Çevrenin ödül ve cezaları kontrol ederek bireyin davranışları üzerindeki etkisi, insanın sosyal bir varlık olma özelliğine dikkatleri çekmektedir. İnsanlar sosyal bir varlık olarak, başkaları tarafından sevmeye, değer görmeye ve onaylanmaya güçlü bir ihtiyaç duymaktadırlar (Hofmann ve DiBartolo, 2010). Freud’un onay ihtiyacına yönelik aşağıdaki açıklaması da bu noktayı vurgulamaktadır: “Pek çok insan sevgiyi kaybetme korkusunun üstesinden gelemez; onlar insanların sevgisinden asla yeterince bağımsız olamazlar ve bu konuda davranışlarını bebekler gibi sürdürürler” (Akt: O’Dwyer, 2013, s.105).

Sosyal onay ihtiyacıyla ilgili bu açıklamalar, sosyal onay ihtiyacının insanlar için önemli olduğuna vurgu yapmaktadır. İnsan davranışlarını yönlendiren önemli bir değişken olan sosyal onay ihtiyacı, araştırmacıların ilgisini çekmiştir. Konuya ilişkin yapılan tanımlara bakıldığında, sosyal onay başkalarının hayranlığını/takdirini kazanmayla ilgili bir kavram olarak açıklanmıştır (Fehr ve Falk, 2001). Diğer bir tanımda sosyal onay ihtiyacı, sosyal beğenirliği veya bir bireyin başkalarından onay arama eğilimini ifade etmektedir (Crowne ve Marlowe, 1960; akt: Sosik ve Dinger, 2007, s.136). Başka bir ifade ile sosyal onay övgü arama eğilimidir (Hebert ve diğerleri, 1997). Chiba, Iketani, Han ve Ono (2009, s.334) ise onaylanma ihtiyacını, iyi bir insan olarak kabul edilme ihtiyacı olarak tanımlamışlardır. Leite ve Beretvas (2005, s.141) sosyal onay ihtiyacının, bireyin diğerlerinin onayını araması ve onaylanmaktan kaçınmaya çalışmasını içeren bir kavram olarak tanımlandığını belirtmişlerdir. Marar (2004) ise sosyal onay ihtiyacının, bir gruba ait olma ve çevre tarafından alkışlanma isteğiyle ilişkili bir kavram olduğunu belirtmiştir.

Crowne ve Marlowe (1964) insanların çevresindeki bireyler tarafından iyi bir insan olarak algılanma gereksinimleri olduğunu ve bu gereksinimin bireyden bireye değiştiğini belirtmişlerdir. Sosyal onay ihtiyacı yüksek olan insanların kültürel olarak onay gören davranışları sergilemeye eğilimli bireyler olduklarını vurgulamışlardır. Ayrıca, sosyal onay arayan kişilerin uyumlu, sempatik ve tedbirli kişilik özelliklerine sahip oldukları belirtilmiştir (Paulhus ve John, 1998).

Sosyal onay ihtiyacı ile çeşitli değişkenler arasında ilişki olup olmadığı araştırmacıların ilgisini çekmiştir. Sosyal onay ihtiyacıyla ilişkili olan değişkenlerden biri mükemmeliyetçiliktir. Antony ve Swinson'a (2009) göre mükemmeliyetçi bireyler başkalarının düşünceleriyle ilgili aşırı kaygı yaşayan bireylerdir ve bu bireylerde yüksek onay ihtiyacı görülebilmektedir.

Sosyal onay ihtiyacı, sosyal kaygıyla da ilişkilendirilmiştir. Örneğin, Owen (1987) sosyal kaygı ve onay ihtiyacı arasındaki ilişkinin araştırmacılar tarafından göz ardı edildiğini belirtmiştir. Owen, bu durumun şaşkıncı olduğunu belirtmiş ve literatürde yer alan sosyal kaygıyla sosyal onay ihtiyacının ilgili olduğu durumları açıklamıştır. Owen'a göre yaşadıkları yalnızlık ve sosyal kaçınma nedeniyle yeterince onay göremeyen bu bireyler, sosyal ortamlarda geri planda kaldıkları için onay ihtiyaçlarını karşılayamamaktadırlar. Ayrıca bu bireylerde sosyal

değerlendirmelere olan duyarlılıkları sonucunda onaylanmamaktan kaçınma ve onay arama davranışları gözlenmektedir.

Sosyal fobisi/kaygısı olan insanları inceleyen bir çalışmada, Nichols (1974) bu insanların en yaygın özelliğinin onaylanmama ya da eleştiri almaya karşı olan duyarlılıkları ile korkuları olduğunu belirtmiştir (akt: Leary ve Kowalski,1995a, s.46).

Chiba, Iketani, Han ve Ono'ya (2009, s.324) göre sosyal onay ihtiyacı olan bireyler, olumlu izlenim bırakma konusunda dikkatli olup, sosyal kaygı yaşamaya eğilimlidirler. Antony ve Swinson (2009) da sosyal kaygısı yüksek olan bireylerin başkalarına karşı iyi bir izlenim oluşturmayla ilgili kendilerinden şüphe duymaya eğilimli bireyler olduğunu belirtmiştir.

Leary ve Kowalski'ye (1995a) göre yüksek sosyal onay ihtiyacı olan bireyler, düşük düzeyde sosyal onay ihtiyacına sahip kişilere göre daha çok sosyal kaygı yaşamaktadır. Bu durum, onların diğerleri üzerinde iyi bir izlenim oluşturmasında daha fazla motivasyona sahip olmasından kaynaklanmaktadır.

Sosyal kaygının yanı sıra mutluluğun da sosyal onay ihtiyacıyla ilişkili olan bir değişken olduğu söylenebilir. Sosyal onay ihtiyacının karşılanmaması insanların mutlu olmasını engelleyebilir. Başka bir deyişle sosyal onay, doyumlu ve mutlu bir yaşam için gereklidir. İnsan sosyal bir varlık olarak, yaşam boyu diğerlerinin varlığına ihtiyaç duyar. Diğer insanlarla uyumlu ve yakın ilişkiler geliştirmeleri için sosyal onay görmeleri önemlidir. Bu duruma ilişkin olarak Gruen (2010), William James'in (1950) 1905'deki bir eserinde bireyin onay görmemesinin var olmamakla eş değer olduğuna değindiğini belirtmiştir. Bunun yanı sıra sosyal onay ihtiyacının çok yüksek ya da çok düşük olması sosyal ve duygusal anlamda çeşitli problemlerin kaynağı olabilmektedir.

Sosyal onay ihtiyacı, bu değişkenlerin yanı sıra benlik kurgularıyla da ilişkili gözükmektedir. Twenge ve Im'e (2007) göre sosyal onay ihtiyacı yüksek olan bireylerin başkalarının ne düşündüğüne yönelik kaygılarının olması, toplulukçu kültürlerde sosyal onay ihtiyacının daha yüksek olmasına açıklık getirmektedir. Toplulukçu kültürlerden gelen bireyler, bireyci kültürün temsilcisi sayılan Amerikalılarla karşılaştırıldığında daha yüksek sosyal onay ihtiyacı göstermişlerdir

(Ross ve Mirowsky, 1984; Middleton ve Jones, 2000; akt: Twenge ve Im, 2007, s.173).

İnsanlarda mutluluk, sosyal kaygı, benlik kurguları ve mükemmeliyetçilik ile ilişkili olduğu düşünülen sosyal onay ihtiyacı kavramı, Türkçe literatürde yeterince ele alınmamıştır. İnsanın psikolojik gereksinimlerinden biri olan ve sosyal bağların kurulmasında önemli olan sosyal onay ihtiyacıyla ilgili olarak, Türkiye’de bir ölçme aracının olmaması önemli bir eksikliğe işaret etmektedir. Sosyal onay ihtiyacı kavramıyla dolaylı olarak ilişkili ölçekler ise konunun sınırlı bir yönüne dikkat çekmektedir. Örneğin; Şahin ve Şahin (1991) tarafından uyarlanan “Fonksiyonel Olmayan Tutumlar Ölçeği”nin alt boyutlarından biri onaylanma ihtiyacıdır. Şahin, Ulusoy ve Şahin (1993) tarafından uyarlanan “Sosyotropi-Otonomi Ölçeği” nin sosyotropi boyutunda da onaylanmama kaygısı alt boyutu yer almaktadır. Erözkan (2003) tarafından Türkçe’ye uyarlaması yapılan “Kişilerarası Duyarlılık Ölçeği” nin alt boyutları arasında onaylanma ihtiyacı yer almaktadır. İmamoğlu ve Aydın (2009) tarafından geliştirilen “Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeği”nin alt boyutlarından biri onay bağımlılığıdır. Türküm (2003) tarafından geliştirilen “Akılcı Olmayan İnanç Ölçeği”nin alt boyutlarından biri yine onaylanma ihtiyacıdır. Bu ölçeklerin dışında Bebek (2012) tarafından “Onay Bağımlılığı Ölçeği” adıyla bir ölçek geliştirildiği görülmektedir. Ancak bu ölçeğin geliştirilme sürecinde katılımcı sayısının 20 öğrenciden oluşması nedeniyle üzerinde durulmamıştır.

Yurtiçinde yapılan çalışmalar incelendiğinde, sosyal onay ihtiyacının kişilerarası duyarlılığın (Erözkan, 2004, 2005, 2011), fonksiyonel olmayan tutumların (Dilmaç, Hamarta, Yiğit, Yıldız ve Büyükyıldırım, 2011; Hamarta ve Demirbaş, 2009), akılcı olmayan inançların (Göller, 2010; Önem, 2010; Yurtal, 1999), sosyotropinin (Doğan, 2010; Malak ve Üstün, 2011; Öktem, Turgut ve Tokmak, 2013; Tokmak, Turgut ve Öktem, 2013), erken dönem uyumsuz şemaların (Boysan, 2012; Çolakoğlu, 2012; Yaka, 2011) ve kişilerarası ilişki boyutlarının (Ekşi, 2012) bir alt boyutu olarak ele alındığı ve bu araştırmaların hiçbirinde sosyal onay ihtiyacının doğrudan ele alınmadığı görülmektedir.

Yurtdışı literatür incelendiğinde ise sosyal onay ihtiyacıyla doğrudan ya da dolaylı olarak yapılan ilgili araştırmaların 1960’ların ilk yıllarında başladığı görülmektedir. Bu konuda yapılan öncü çalışmalardan biri, Crowne ve Marlowe

(1960) tarafından yapılmıştır. Crowne ve Marlowe tarafından geliştirilen Sosyal Beğenirlik Ölçeği, sosyal beğenirliğin yanı sıra bireylerin onay motivasyonunu da ölçecek şekilde tasarlanmıştır. Bu ölçek, Özeren (1996) tarafından Türkçe'ye uyarlanmış ve çeşitli araştırmalarda kullanılmıştır. Sosyal onay ihtiyacıyla ilgili başka bir ölçek de Larsen, Martin, Ettinger ve Nelson (1976) tarafından geliştirilen “Onay Motivasyonu Ölçeği”dir. Bu ölçek Martin (1984) tarafından “Martin-Larsen Onay Motivasyonu Ölçeği” adıyla revize edilmiştir. Buna benzer bir ölçek de Tripathi ve Tripathi (1978; akt: Pestonjee, 2003) tarafından geliştirilen “Onay Motivasyonu Ölçeği” dir.

Yurtdışında yapılan araştırmalarda, sosyal onay ihtiyacı ile çeşitli değişkenler arasında ilişkilerin incelendiği görülmektedir. Sosyal onay ihtiyacı ile ilişkisi araştırılan en yaygın değişkenler arasında şunlar sayılabilir. Doğum sırası (MacDonald, 1971; Moran, 1967; Nowicki, 1971; Vicente, Yolanda Moriera, Moran, Comfort ve Finley, 1983), cinsiyet (Davis, 1983; Masterson, 1971; Moran, 1967; Tulkin, Muller ve Conn, 1969), saldırganlık (Fishman, 1965; Larsen, Martin, Ettinger ve Nelson, 1976), yardım etme (Deutsch ve Lamberti, 1986; Satow, 1975), madde kullanımı (Caudill ve Kong, 2001; Hetgerington ve Wray, 1964; Mitchell ve McAndrew, 1984; Scherer, Ettinger ve Mudrick, 1972) ve yeme bozuklukları (Moulton, Moulton ve Roach, 1998; Mukai, Kambara ve Sasaki, 1998; Steins ve Remy, 1996).

Sosyal onay ihtiyacı, akademik bağlamda da incelenmiştir. Akademik performansla ilgili yapılan araştırmalarda sosyal onay ihtiyacı araştırılmıştır (Calhoun ve Mikesell, 1972; Petzel, 1972; Rothbart, Dalfen ve Barrett, 1971; Turner, 1971). Öğrenme motivasyonu ve öğrenme stratejileri de sosyal onay ihtiyacıyla ilgili araştırılan diğer bir konudur (Niles, 1995). Ayrıca öğretmenlerin not verme davranışı da sosyal onay ihtiyacıyla ilişkili olarak araştırılmıştır (Crowl, 2001).

Bu araştırmaların dışında sosyal onay ihtiyacıyla ilgili olarak yapılan araştırmalarda şu değişkenler de incelenmiştir: Mükemmeliyetçilik (Hewitt ve Flett, 1991; Sherry, 2002), sosyal kaygı (Owen, 1987), olumlu duygular (Huta ve Hawley, 2010), fiziksel çekicilik (O’Grady, 1989), liderlik (Sosik ve Dinger, 2007), karar alma süreci (Izuma, Saito ve Sadato, 2008), popülerlik (Tulkin, Muller ve Conn, 1969), suçlama yaklaşımı (Dies, 1970), aile büyüklüğü (Masterson, 1971),

kişilerarası çekim (Nowicki, 1971), uyuşturucu kullanımı (Scherer, Ettinger ve Mudrick, 1972), uyum gösterme (Endler, Minden ve North, 1973), annenin sevgiyi esirgemesi (Lobel, 1982), sosyal içicilik (Mitchell ve McAndrew, 1984), hileye başvurma (Lobel ve Levanon, 1988) ve özgünlük (Franzese, 2007).

Son yıllarda artan teknolojik değişiklikler ve kentleşme, özellikle kültürel yapıdaki değişimleri beraberinde getirmiştir. Bu değişime paralel olarak sosyal onay ihtiyacında da değişikliklerin yaşanması beklenebilir. Özellikle sosyal medya bu konuda başlı başına bir değişken gibi görünmektedir. Zira sosyal medyada insanlar gerçek kimlikleri yerine sanal kimlikler kullanarak başkalarıyla etkileşime girebilmektedirler. Böylece de onay ihtiyaçlarını sanal alemde farklı bir biçimde karşılama arayışına girebilmektedirler.

Twenge (2009) günümüzde başkalarının ne düşündüğünü önemsememenin/az önem vermenin yaygın olduğunu belirtmiştir. Bu durumun sebebinin ise artan bireycilik eğilimleri olabileceğini, özellikle de 1970'li yıllarda terapistlerin ve bazı kitapların teşvik edici rolü olduğunu belirtmiştir. Bunların sonucu olarak toplumsal yapıda bazı değişimler gerçekleşmiştir. Okullarda öğretmen rolleri değişmiş, öğrenciler daha sorgulayıcı olmuşlardır. Aile içerisinde ebeveynler eski geleneksel ebeveynlik stilinden ziyade arkadaşça eğilimler içerisine girmişler ve çocuklar karar verme sürecinde daha fazla söz sahibi olmuşlardır. Geçmiş yıllara göre ise insanlar giyim tarzlarında resmiyetten ziyade rahatlığa odaklanmışlar ve evlenme gibi olaylarda bile bireysel seçimler ön plana çıkmıştır.

Geçmiş yıllara oranla sosyal onay ihtiyacı üzerindeki değişimleri inceleyen araştırmalarda da toplumsal yapıda da değişimler olduğu görülmektedir.

Twenge ve Im (2007) Amerikan üniversite öğrencileri ve çocuklarda 1958-2001 yılları arasında sosyal onay ihtiyaçlarındaki değişimleri incelemiştir. Bu araştırmacılar, sosyal onay ihtiyacının kadınlarda ve erkeklerde boşanma, şiddet suçu, intihar ve işsizlik oranlarıyla negatif yönde ilişkili olduğunu bulmuşlardır. Ayrıca üniversite öğrencileri ve çocukların sosyal onay ihtiyaçlarında 1958 ve 1980 yılları arasında azalma olduğunu belirtmişlerdir. 1980 ve 2001 yılları arasında ise sosyal onay ihtiyacında herhangi bir artış olmadığını saptamışlardır.

Twenge ve Campbell (2008) 1930 yılından bu yana 1.4 milyon kişinin doldurduğu kişilik, tutum, psikopatoloji ya da davranış ölçeklerinden elde edilen verileri günümüz iş dünyasıyla ilişkili olarak incelemişlerdir. “Y Kuşağı” ya da “Milenyum Kuşağı” olarak bilinen ve “Ben Nesli” adı verilen kuşağın benlik saygısı, narsizm, kaygı ve depresyon düzeylerinin daha yüksek olduğunu saptamışlardır. Bu kuşakta aynı zamanda sosyal onay ihtiyacının daha düşük düzeyde olduğu görülmüştür.

Sosyal onay ihtiyacıyla ilgili yapılan bu araştırmalarda; Twenge ve Campbell’in araştırmasında, Y kuşağında sosyal onay ihtiyacının düşük olması ve depresyon, kaygı gibi ruhsal bozuklukların daha yüksek oranda görülmesi dikkat çekicidir. Ayrıca Twenge ve Im’in (2007) araştırmasında da sosyal onay ihtiyacının düşük boşanma, suç, intihar ve işsizlikle ilişkili bulunması önemli gözükmektedir. Bu sonuçlar, sosyal onay ihtiyacındaki azalışın sonuçlarıyla ilgili bir duruma işaret etmektedir. Sosyal onay ihtiyacının özellikle akılcı olmayan inançlar, erken dönem uyumsuz şemalar ve fonksiyonel olmayan tutumların bir bileşeni olarak ele alındığı düşünüldüğünde, bu bulgu sosyal onay ihtiyacının düşük olmasının da toplumsal yapıda sıkıntılı durumların oluşmasına katkıda bulunabileceğini göstermektedir. Sosyal onay ihtiyacının düşük seviyelerde olmasıyla ilgili bu bulgular önemli gözükmektedir.

Yurtdışında yapılan araştırmalara karşın, Türkiye’de sosyal onay ihtiyacının doğrudan ele alındığı bir araştırma yapılmadığı için bu ihtiyacın ne düzeyde olduğu bilinmemektedir. Türkiye’de sosyal onay ihtiyacını dolaylı olarak ele alan araştırmalardan biri, Soygüt, Karaosmanoğlu ve Çakır (2009) tarafından yapılmıştır. Bu araştırmada erken dönem uyumsuz şemaların bileşeni olarak onay arayıcılığı, Belirti Tarama Listesi’nden alınan genel belirti düzeyi, depresyon, kaygı ve kişilerarası duyarlılıkla pozitif yönde ilişkili bulunmuştur. Benzer bir araştırma Erözkan (2011) tarafından yapılmış, bu araştırmada da kişilerarası duyarlılığın bir bileşeni olan onay ihtiyacının sosyal kaygının önemli yordayıcılarından biri olduğu bulunmuştur.

Sosyal onay ihtiyacıyla ilgili bu araştırmalar, sosyal onay ihtiyacını doğrudan ele almadığı için konunun sınırlı bir yönüne dikkat çekmektedirler. Sosyal onay ihtiyacının Türkiye’de kültürel nedenlerle daha fazla olması beklenebilir. Türkiye’de özellikle “Başkaları ne der?” düşüncesinin yaygın olduğu ve insanların hayatlarını bu

düşüncenin çok etkilediği görülmektedir. Bu düşünce, sosyal yaşamdan akademik alana kadar hayatın pek çok alanını etkileyebilmektedir. Türkiye’de sosyal onay ihtiyacının ölçülmesi ve sosyal onay ihtiyacının insanlar üzerindeki etkilerinin incelenmesi davranışların altındaki motivasyonu açıklayabilmek için gerekli görülmektedir. Bu nedenle bu çalışmada sosyal onay ihtiyacıyla ilgili bir ölçek geliştirilecek ve sosyal onay ihtiyacının benlik kurgusu, mükemmeliyetçilik, sosyal kaygı ve mutluluk değişkenleriyle ilişkileri araştırılacaktır.

Amaç

Bu çalışmanın temel amacı, üniversite öğrencilerinde sosyal onay ihtiyacının bazı değişkenler açısından incelenmesi ve benlik kurguları, mükemmeliyetçilik, sosyal kaygı ve mutluluk değişkenleriyle olan ilişkilerinin belirlenmesidir. Bu temel amaç çerçevesinde, aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

- 1.** Üniversite öğrencilerinde sosyal onay ihtiyacı;
 - 1.1.** Cinsiyete göre anlamlı bir fark göstermekte midir?
 - 1.2.** Doğum sırasına göre anlamlı bir fark göstermekte midir?
 - 1.3.** Sınıf düzeyine göre anlamlı bir fark göstermekte midir?
- 2.** Üniversite öğrencilerinde sosyal onay ihtiyacının,
 - 2.1.** Benlik kurguları
 - 2.2.** Mükemmeliyetçilik türleri
 - 2.3.** Mutluluk
 - 2.4.** Sosyal kaygı

değişkenleri anlamlı bir yordayıcısı mıdır?

Önem

Sosyal onay ihtiyacı, hayatın pek çok alanını etkileyen bir ihtiyaçtır. Bu ihtiyaç, içinde yaşadığımız kültürle şekillenen ve insanların yaşamları üzerinde belirgin etkileri olan bir ihtiyaçtır. Bu araştırmada, sosyal onay ihtiyacının çeşitli değişkenlerle ilişkisinin belirlenmesinin, Türk kültüründe insan davranışlarının açıklanmasına ve anlaşılmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu konuyla ilgili kapsamlı araştırmalara gereksinim duyulduğu açık bir şekilde görülmektedir. Çünkü sosyal onay ihtiyacının kültürümüzde yaygın bir ihtiyaç olduğuna işaret eden gözlemler vardır. Bu konuyla ilgili öncü araştırmalar olmadığı sürece sosyal onay ihtiyacının yaygınlık düzeyini ve bu ihtiyacın insanlar üzerindeki etkilerini görmek mümkün olmayacaktır.

Sosyal onay ihtiyacı, literatürde kimi zaman onay arama, kimi zaman sosyal onay ihtiyacı, kimi zaman da onay motivasyonu kavramlarıyla ifade edilmiştir. Bu araştırmanın bu alandaki kavram karmaşasını gidereceği düşünülmektedir. Ayrıca, sosyal onay ihtiyacının kuramsal alt yapısını açıklayan kapsamlı araştırmalar olmadığı da görülmüştür. Bu araştırmanın alandaki bu eksiklikleri gidermesi de umulmaktadır. Ayrıca bu alana yönelik yapılan çalışmalara bakıldığında bu ihtiyacın uzun yıllar boyunca “Marlowe-Crowne Sosyal Beğenirlik Ölçeği” ile ölçüldüğü görülmüştür. Bu ihtiyaca yönelik kapsamlı bir onay ihtiyacı ölçeğinin geliştirilmesi 1978’leri bulmuştur. 1978’lerde geliştirilen ölçek “Martin-Larsen Onay Motivasyonu Ölçeği” adını almıştır. Türkiye’de ise bu konuya ilişkin kültürümüze özgü bir ölçme aracının olmadığı ve sosyal onay ihtiyacının dolaylı olarak bazı ölçme araçlarının bir alt boyutu olarak ele alındığı görülmüştür. Bu araştırmada geliştirilen ölçeğin alandaki bu boşluğu dolduracağı düşünülmüştür.

Bu araştırma, sosyal onay ihtiyacının doğrudan ele alındığı ilk araştırma olması nedeniyle önemlidir. Ayrıca araştırmada sosyal onay ihtiyacının benlik kurgularıyla, mükemmeliyetçilikle, sosyal kaygıyla ve mutlulukla ilişkilerini göstermesi bakımından sonuçlarının önemli olduğu düşünülmektedir. Literatürde bu konunun bu değişkenlerle birlikte kapsamlı bir şekilde ele alınmaması önemli bir eksikliklerdir.

Ayrıca bireylerin sosyal onay ihtiyacı düzeylerinin yukarıda belirtilen değişkenler tarafından ne ölçüde yordandığının belirlenmesi de diğer çalışmalara ışık tutacaktır.

Sosyal onay ihtiyacıyla kültür arasındaki ilişki yadsınmaz. Özellikle Twenge ve Im (2007) sosyal onay ihtiyacı yüksek olan bireylerin başkalarının ne düşündüğüne yönelik kaygılı olmalarının, toplulukçu kültürlerde sosyal onay ihtiyacının daha yüksek olmasına açıklık getireceğini belirtmişlerdir. Toplulukçu kültürlerden gelen bireyler, bireyci kültürün temsilcisi sayılan Amerikalılarla karşılaştırıldığında daha yüksek sosyal onay ihtiyacı göstermişlerdir (Ross ve Mirowsky, 1984; Middleton ve Jones, 2000; akt: Twenge ve Im, 2007, s.173). Bu açıklamalara karşılık olarak literatürde kültürün sosyal onay ihtiyacı üzerindeki etkilerine yönelik sınırlı sayıda kuramsal açıklama vardır. Konuyla ilişkili araştırmalar yurtdışında olmasına karşın ülkemizde sosyal onay ihtiyacı ve benlik kurgularının ilişkisine dair bir araştırmanın olmaması eksiklidir. Bu araştırmanın bu eksikliği dolduracağı düşünülmektedir.

Sosyal onay ihtiyacının kültürle etkileşiminin yanı sıra sosyal kaygıyla da ilişkili olduğu düşünülmektedir. Bu duruma ilişkin olarak pek çok kuramsal açıklama olmasına karşın (Chiba, Iketani, Han ve Ono, 2009; Leary ve Kowalski, 1995b; vb.) araştırma sayısının çok sınırlı olduğu, bu konudaki en önemli araştırmanın da Owen (1987) tarafından yapıldığı görülmektedir. Bu nedenle bu iki değişken arasındaki ilişkinin araştırılması yurtdışı literatüre de katkı sağlayacaktır. Ayrıca bu araştırmada, sosyal onay ihtiyacı ve sosyal kaygı arasındaki ilişkinin kapsamlı bir şekilde ele alınmasının, yurtiçi literatüre de katkı sağlayacağı söylenebilir.

Sosyal onay ihtiyacının mutlulukla da ilişkisi merak edilen bir konudur. Konuyla ilgili literatüre bakıldığında sosyal onay ihtiyacının akılcı olmayan inançlar, erken dönem uyumsuz şemalar, kişilerarası duyarlılık ve fonksiyonel olmayan tutumlar gibi konuların bir bileşeni olarak ele alındığı görülmektedir. Sosyal onay ihtiyacını dolaylı olarak ele alan araştırmalarda ise depresyon, umutsuzluk, sosyal kaygı ve utangaçlık gibi konularla pozitif yönde ilişkili bulunduğu dair araştırmalar vardır (Ceylan, 2011; Erözkan, 2005; Erözkan, 2011; Göller, 2010).

Bu arařtırmaların yanı sıra yurtdıřında bazı kaynaklarda sosyal onay ihtiyaacındaki dūřuře ve bunun olumsuz sonuēlarına vurgu yapılmıřtır. Twenge (2009) bařkalarının ne dūřündūđünü önemsememenin davranıřlardaki deđiřimin bir gōstergesi olabileceđini belirtmiřtir. Twenge, gūnūmūz genēlerinin daha aēık sōzlū, sorgulayıcı, itaatden hořlanmayan bireyler olduđunu ve çođunun kaygı, depresyon gibi ruhsal bozukluklar yařadıđını vurgulamıřtır. Twenge'nin bu aēıklamasına karřın Tūrkiye'de sosyal onay ihtiyaacının dūzeyi ve iēinde yařadıđımız kūltūrūn sosyal onay ihtiyaacını ne yōnde etkilediđine dair herhangi bir bulguyla karřılařılmamıřtır.

Bařkalarının beklentileri bireylerin davranıřlarını etkileyen bir faktōr olmasına rađmen, ūlkemizde bu konuyu ele alan arařtırmalar yapılmamıřtır (Kađıtēibařı, 2010b). Bireyci toplumlarda mutluluk dūzeyinin daha yūksək olduđuna iliřkin bulgular (Diener ve Biswas-Diener, 2008), toplulukēu kūltūrlerde mutluluk dūzeyinin neden daha dūřūk dūzeyde olduđunun arařtırılmasını gerektirmektedir.

Sosyal onay ihtiyaacının bir şekilde mutlulukla ilişkili olması gerekir. Oysa bu değişkenler arasındaki ilişki doğrudan ele alınmamıştır. Sosyal onay ihtiyaacının mutluluk ūzerindeki etkisinin araştırılmamış olması önemli bir eksikliktir. Bu araştırmada elde edilecek bulguların bu konuyla ilgili literatūre katkıda bulunması beklenmektedir.

Sosyal onay ihtiyaacının iliřkili olabileceđi diđer bir deđiřken de mūkemmeliyetēiliktir. Mūkemmeliyetēi bireylerin kusursuzluđa iliřkin tutumları, onların kiřilerarası iliřkilerine de yansımıř olabilir. Bu nedenle mūkemmeliyetēilik, sosyal onay ihtiyaacının yūksəkliđiyle iliřkili olabilir. Antony ve Swinson (2009) da mūkemmeliyetēiliđin sosyal onay ihtiyaacıyla iliřkili olabileceđine dikkat ēekmiřtir. Literatūrde bu konuya iliřkin sınırlı sayıda arařtırma bulunmaktadır (Hewitt ve Flett, 1991; Sherry, 2002). Bu arařtırmanın literatūrdeki bu eksikliđi de dolduracađı dūřūnūlmektedir.

Bu arařtırmada geliřtirilen "Sosyal Onay İhtiyacı Őlēeđi"nin Tūrkiye'deki sosyal onay ihtiyaacıyla ilgili arařtırmalara öncūlūk edeceđi dūřūnūlmektedir. Sosyal onay ihtiyaacı, özellikle Eđitim Psikolojisi alanında akademik motivasyon, akademik bařarı ve Őđrenci-ōđretmen etkileřimlerine iliřkin arařtırmalarda önemli bir deđiřken olarak arařtırılabilir. Yurtdıřında sosyal onay ihtiyaacını Őđretmenlerin not verme

davranışı (Crowl, 2001), akademik performansın kişisel tahminleri (Petzel, 1972) ve öğretmen-öğrenci etkileşimi (Rothbart, Dalfen ve Barrett, 1971) bağlamında inceleyen araştırmalar olmasına karşın, Türkiye’de bu konuya ilişkin bir araştırma bulunmamıştır. Bu araştırmada geliştirilen “Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği” nin bu boşluğu da doldurabileceği söylenebilir.

Araştırma sonucu elde edilecek bulguların rehberlik hizmetlerine de katkı sağlayacağı söylenebilir. Sosyal onay ihtiyacıyla benlik kurgularının, mükemmeliyetçiliğin, mutluluğun ve sosyal kaygının ilişkisinin araştırılması, rehberlik hizmetlerinde sosyal onay ihtiyacının etkilerini göstermesi bakımından önemlidir. Araştırma sonucunda çıkan sonuçlara dayalı olarak, sosyal onay ihtiyacıyla ilişkili psiko-eğitim programları hazırlanabilir.

Sınırlılıklar

1. Bu araştırma, ulaşılabilirlik ve zamanın sınırlılığı nedeniyle, Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi ve Sağlık Yüksekokulu’nda öğrenim gören öğrencilerle sınırlıdır. Araştırma sonuçları sadece benzer gruplara genellenebilir.

BÖLÜM II

1. KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde sosyal onay ihtiyacıyla ilgili tanımlara, kuramsal açıklamalara, ilgili değişkenlere ve araştırmalara yer verilmiştir.

1.1.Kavram Olarak Sosyal Onay İhtiyacı

Sosyal onay ihtiyacı, başkalarının beklentilerinin önemli görüldüğü, diğer insanların yargılarına önem verildiği ve sosyal etkileşimlerde bireyin uyuma yönelik davranışlara önem vermesiyle ilgili bir kavramdır. Leite ve Beretvas (2005, s.141) sosyal onay ihtiyacının, bireyin diğerlerinin onayını araması ve onaylanmamaktan kaçınmaya çalışmasını içeren bir kavram olarak tanımlandığını belirtmişlerdir.

Kişilerarası etkileşimlerde önemli bir yere sahip olan bu ihtiyaç, hem yakınlaşmayı sağlayıp sosyal bağların kurulmasını sağlarken diğer bir yandan da bireyin kendisinden çok başkalarının beklentilerine ve isteklerine göre bir yaşam sürmesine neden olabilen bir durum olarak görülmektedir. Bu ihtiyaç, özellikle bireylerin içerisinde yaşadıkları kültürden etkilenmektedir.

Geleneksel Türk Kültürü'nde bireysellik eğilimlerinin bastırılması yaygın bir şekilde görülmektedir (Dökmen, 2010). Türkiye, toplulukçu kültürün yaygın olarak görüldüğü bir toplumdur. Türkiye'de insanların diğer bireylerle ilişkileri ve toplumun beklentileri birey için önemlidir. Dolayısıyla bireyin davranışlarının açıklanmasında toplumun beklentilerinin önemli olduğu ama bunun üzerinde yeterince durulmadığı belirtilmektedir (Kağıtçıbaşı, 2010b).

Türk kültüründe başkalarının beklentilerinin önemli olduğu ve “Elalem ne der?” sorusunun bir uzantısı olan sosyal onay ihtiyacının davranışları etkilediği görülmektedir. Bu anlayış, özellikle sosyal yaşamda bireylerin kararlarını ve yaşam biçimlerini etkileyebilmektedir. Örneğin, Türk kültüründe insanların evlerini düzenleme şeklinde, misafirperverliğinde, giyim tarzlarında, hatta ölüm sonrasında iyi anılma isteğinde sosyal onay ihtiyacının varlığını ve önemini görebilmek mümkündür. Sınav kaygısına yol açan “başarısız olursam başkalarına rezil olurum” düşüncesi de sosyal onay ihtiyacının yansıması olarak görülebilir.

Tanhan ve Mukba (2014), onay ihtiyacının Türkiye’deki kültürel yapıda yaygın bir şekilde görülen bir durum olduğunu belirtmiştir. Yazarlar, onay ihtiyacının bağımlı bir kişiliğin özelliği olarak ele alındığını vurgulamışlar ve aynı zamanda onay ihtiyacının kültürel değerlerden kaynaklanan bir durum mu yoksa kişilik bozukluğundan kaynaklanan bir durum mu olduğuna yönelik bir araştırmanın bulunmadığına dikkat çekmişlerdir.

Sosyal onay ihtiyacı, Türkiye’de yapılan araştırmalarda dolaylı olarak ele alınmış, bu konunun doğrudan ele alındığı bir çalışma yapılmamıştır. Yurtdışında ise sosyal onay ihtiyacı üzerine yapılan çalışmaların izi 1920’li yıllara kadar gitmektedir. 1920’lerin başlarında psikologlar, pek çok kişilik ölçeğine verilen yanıtın davranışların doğru göstergeleri olmayabileceğini fark etmişlerdir. Bu durum nedeniyle 1930’lu yılların ortalarına kadar testlerdeki bu durumun nedenleri incelenmiştir (Crowne ve Marlowe, 1964). Sosyal beğenirlik kavramının ortaya çıkmasında anketlere yanıt verenlerin kendilerini olumlu bir şekilde sunma istekleri ve gerçeği yansıtmamaları etkili olmuştur. İnsanlarda kendilerini olumlu bir şekilde sunmaya yönelik eğilim araştırmacıların ilgisini çekmiştir (Johnson ve Van De Vijver, 2003).

Crowne ve Marlowe (1964) 1957 yılında Edwards’ın testlerin geçerliliğini etkileyen bir durum olarak “sosyal beğenirlik” kavramını ortaya attığını belirtmişlerdir. Crowne ve Marlowe (1960) Edwards’ın sosyal beğenirlik kavramından yola çıkarak “Marlowe-Crowne Sosyal Beğenirlik Ölçeği” adı verilen bir ölçek geliştirmişlerdir. Ölçeklere verilen yanıtlarla ilgili olarak, Crowne ve Marlowe (1964) bu durumu, bireylerin sosyal onay kazanmak için sosyal açıdan beğenilir yanıtlar vermeleri şeklinde açıklamışlardır. Araştırmacılar, bu ölçeğe

verilen yanıtların testlerdeki sosyal beğenirlik etkisinin yanı sıra sosyal onay ihtiyacını da dolaylı olarak ölçtüğünü belirtmişlerdir. Geliştirdikleri ölçekte yüksek sosyal onay ihtiyacı, kültürel olarak onaylananları yapma ve kültürel olarak onaylanmayanları yapmama olarak tanımlanırken, düşük sosyal onay ihtiyacı daha yüksek bağımsızlık ve daha düşük motivasyonla tanımlanmıştır (Crowne ve Marlowe, 1964).

“Marlowe-Crowne Sosyal Beğenirlik Ölçeği” hem sosyal beğenirliği hem de sosyal onay ihtiyacını ölçmek için kullanılmaktadır. Oysa sosyal beğenirlik ve sosyal onay ihtiyacı kavramları arasında benzer yönler bulunmakla birlikte bu iki kavram farklı olgulara işaret etmektedir.

Sosyal beğenirlik ve sosyal onay ihtiyacıyla ilgili literatürdeki tanımlara bakıldığında, Johnson ve Fendrich’e (2002) göre sosyal beğenirlik, bireylerin kişilerarası ilişkilerinde kendileriyle ilgili olumlu bir imaj yaratmaya olan eğilimleridir. Johnson ve Van De Vijver (2003) sosyal beğenirliğin hem anketlerde cevaplama stili olduğunu hem de sosyal etkileşimlerde uyumu arttıran, olumsuz değerlendirmelerden kaçınmayı sağlayan bir eğilim olduğunu belirtmişlerdir. Diğer bir tanımla, sosyal beğenirlik, bireylerin bir konu hakkındaki gerçek duygularını umursamayarak kendilerini uygun bir şekilde sunmalarını (Moorman ve Padsakoff, 1992, s.132, akt: Kell, 2009, s.14). Hebert ve diğerleri (1997) sosyal beğenirliği, sosyal norm ve inançlara uygun davranma ve eleştiriden kaçınma eğilimi olarak ele almışlardır. Sosyal onayı ise övgü arama eğilimi olarak tanımlamışlardır. Kell’e (2009) göre sosyal onay arayan bireyler, sosyal beğenirliğe önem veren bireylerdir. Sosyal beğenirlik, değerlendirilme durumlarında kendisini daha iyi gösterme ile ilgiliyken, onay arama daha çok bir kişilik özelliği gibidir ve çeşitli durumlar karşısında sabit kalmaktadır (Crowne ve Marlowe, 1964; Strickland ve Crowne, 1962, akt: Kell, 2009, s.3).

Sosyal onay ihtiyacı kavramının tarihsel olarak sosyal beğenirlikle birlikte ele alınarak açıklanması kavram karmaşası yaratmıştır. Bu duruma benzer şekilde psikolojik bir yapı olarak sosyal onay kavramı, literatürde hem bir ihtiyaç, hem motivasyon kaynağı hem de kişilik özelliği olarak kavramsallaştırılmıştır.

Sosyal onay kavramını bir ihtiyaç olarak ele alan Twenge ve Im' e (2007) göre sosyal onay ihtiyacı, başkalarının düşüncelerine uyma isteğinin de eşlik ettiği bir kaygı hissi ve sosyal olarak kabul edilebilir olmaya yönelik bir istektir. Sosyal onay ihtiyacı, temel bir ihtiyaçtır. Bu ihtiyaç uyuma yönelik davranışların gösterilmesini açıklamaktadır (Aronson, Wilson ve Akert, 2012). Öztürk (2007) ise onay ihtiyacının, başkaları tarafından takdir edilmeye ve pozitif geribildirimler almaya yönelik bir ihtiyaç olduğunu belirtmiştir.

Sosyal onay ihtiyacı yüksek olan bireyler, diğerlerinin fikirlerine karşı daha duyarlıdır. Bu bireyler diğer insanların onaylamasını sağlayacağını düşündüğü biçimde davranmaktadırlar (Crowl, 2001; akt: Sosik ve Dinger, 2007, s.138). Bunun yanı sıra sosyal onay ihtiyacı yüksek olan bireyler, başkalarının kendileri hakkında ne düşündüğüne yönelik kaygıyı yoğun bir şekilde yaşamaktadırlar (Grams ve Rogers, 1990).

Sosyal onay ihtiyacı, bazı yazarlar tarafından onaylanma isteği olarak açıklanmıştır. Jones (1969) akılcı olmayan inançların bir bileşeni olarak onaylanma isteğini şu şekilde tanımlamıştır. “Kişinin içinde bulunduğu toplumda önemli bulunduğu hemen her kişi tarafından seilmeyi ve onaylanmayı şiddetli bir ihtiyaç olarak düşünmesidir. Bu inancın esası sevgi ve onaylanmanın istenilen bir durum olmaktan ziyade ihtiyaç olarak belirmesidir” (Jones, 1969; Akt: Yurtal, s.52-53).

Bazı yazarlar sosyal onayı bir motivasyon kaynağı olarak tanımlamışlardır. Örneğin Bernstein (2011) insan davranışlarının çoğunun onay ve hayranlık gibi isteklerle motive olduğunu, McCollum da (2009) onay aramanın genel anlamda bir motivasyon olduğunu belirtmiştir.

Conn'a (1963) göre onay motivasyonu, kişinin durumsal taleplere büyük oranda uyması, fikirlerinin diğerlerinin fikirlerinden ve yargılarından kolayca etkilenebilmesi, kendisini değerlendirmeye yönelik kişilik ölçeklerinde mükemmel yakın bir kişi olarak tanımlaması ve incinebilir benlik saygısını koruma adına bir girişimidir (akt: Conn, 1964, s.19).

Onay motivasyonu, diğerlerinin onayını isteyen bireylerin bir kişilik özelliği olarak da tanımlanmıştır (Crowne ve Marlowe, 1960; akt: Kell, 2009, s.2). Crowne ve Marlowe (1964, s. 202) onay motivasyonunun “Sosyal Öğrenme Kuramı”

tarafından tanımlandığını belirtmişler ve onay motivasyonunun “güç ihtiyacıyla” ilişkilendirilebileceğini vurgulamışlardır.

Moulton, Moulton ve Roach (1998) sosyal onayın, insan davranışları için önemli bir motive edici olduğunu belirtmişlerdir. Bu yazarlar, onay motivasyonunu olumlu bir izlenim oluşturma, başkalarının onayını kazanma ve onaylanmamaktan kaçınma olarak açıklamışlardır. Larsen ve diğerleri (1976) de kişilerarası etkileşimlere ilişkin olarak, insan davranışlarının büyük kısmının onay aramayla ilgili olduğunu belirtmişlerdir. West de (2013) çoğu insanın değer duygularının artan bir şekilde sosyal onaya dayalı olduğunu belirtmiştir. Ayrıca onay arama/ilgi arama davranışlarını itaatkâr bireylerin özelliklerinden biri olarak açıklamıştır. West’e göre onay arayan bireyler, başkalarının fikirleriyle ilgili aşırı kaygılanan kişilerdir. Bunun yanı sıra mükemmeliyetçi, övgü ve tanınma arayan, yardımsever ve hayır diyemeyen bireylerdir.

Sosyal onay kavramını bir ihtiyaç, istek ve motivasyon kaynağı olarak ele alan bu görüşlere bakıldığında, sosyal onayın bir ihtiyaç olarak ele alınmasının daha uygun olduğu görülmektedir. Çünkü sosyal bir varlık olarak insan, etkili ve yakın ilişkiler geliştirebilmek için sosyal onaya ihtiyaç duyar. Etkili ve yakın ilişkilerin gerçekleşmesi için hissedilen bu ihtiyaç yönünden de bireyler arasında farklılıklar bulunmaktadır. Aşağıda bu açıklamalara yer verilmiştir.

Crowne ve Marlowe (1964, s.182) Salmon’un TAT hikâyelerinin değerlendirilmesi el kitapçığında tanımlanmış olan onay ihtiyacıyla ilgili dört düzeyi aktarmışlardır: Sosyal onay ihtiyacı yüksek, orta ve düşük bireyler ile bu ihtiyacı duymayan bireyler. Bu kişilerin özellikleri aşağıda açıklanmıştır.

Sosyal onay ihtiyacı yüksek düzeyde olan bireylerin özellikleri.

- Sevilmeye ve onaylanmaya ilişkin güçlü güdülere sahip olma.
- Başkalarının olumlu değerlendirmelerine yüksek oranda bağımlı olma.
- Davranışlarının nasıl değerlendirildiğiyle ilgili güçlü bir kaygı yaşama, diğer insanların ne düşündüğüyle ilgili kaygılanmak.
- Diğerlerini memnun etmek için duyulan ihtiyaç; kalabalığa ayak uydurma ve hakkında iyi düşünülmesi ya da onaylanması için olumlu izlenimler bırakmaya aşırı duyarlılık.

- İnsanlara yönelmek; insanların beğenisini kazanmak ve diğerlerinin gözündeki imajını sağlamlaştırmak amacıyla diğer insanlarla birlikte olmak için duyulan gereksinim.
- Diğerlerinin değerlendirmeleri ve fikirlerinin kişinin kendisi ile ilgili algılamasını ve yeterlilik hissini biçimlendirmede büyük ölçüde etkili olması. Yaşanan reddedilme, terk edilme, dışarıda bırakılma ve göz ardı edilme sonrasında kişinin kendisini sorgulaması.
- İyilik yapmayı reddedememe, hayır diyememe, onay ihtiyacından ve olumlu değerlendirme ihtiyacından dolayı otoritesini kullanamama.
- Başkalarını darıltma ya da duygularını incitme kaygısı yaşama ve bu yüzden eleştiriyi, düşmanlığı ve kendi isteklerinde ısrarcılığı engelleme.
- Geleneksel olmayana başvurmaya zorlanma, popülerlik, kabul ya da onay kazanmak için “sapkın”, belki de hoş olmayan davranışlar sergileme.

Sosyal onay ihtiyacı orta düzeyde olan bireylerin özellikleri.

- Davranışların uygun standartlarıyla ilgili belirgin kaygı yaşama, geleneksel orta düzey ahlaka sahip olma, katı kuralları savunma.
- Temel karakter, iyi olma, doğru olanı yapma ve kuralına göre davranma özellikleri gösterir.
- Hikâyedeki karakterler hareketlerindeki sosyal beğenirliğe göre, başkalarının onlar hakkında ne düşündüğüne göre değerlendirilir ya da yargılanır.
- Temel karakter, uygunsuz veya ahlaktan yoksun olarak düşünülen karakterleri küçümser.

Sosyal onay ihtiyacı düşük düzeyde (hafif, şüpheli, belirsiz) olan bireylerin özellikleri.

- Savunmacı olma, yüksek düzeyde hayal gücünden yoksun olma ve kendini açığa vurmama.

- Hikâyenin geri kalanı ile ilgili kuşkucu olma veya onay ihtiyacıyla ilgili olmama.

Sosyal onay ihtiyacı duymayan bireylerin özellikleri.

- Temel karakterin öz değerlendirmeleri duyarlı değildir, bu yüzden diğer insanların düşüncelerinden ve değerlendirmelerinden yansıyan manipülasyonlara karşı direnç gösterirler.
- Sosyal ödüller, saygınlık, tanınma ve uygun değerlendirmelerden ziyade içsel değerlerle daha ilgilidirler.
- Otorite olarak görülen kişilerin olumsuz tutumları, onaylamamaları ve engellenmeleri durumunda bile kendi kararlarını gerçekleştirirler.

Yaygın bir şekilde görülen bu davranışlarla ilişkili sosyal onay ihtiyacı, bireylerin davranışlarını topluma uyumlu hale getirmelerinde ve sosyal bağlar kurmalarında etkili olabilirken bir diğer tarafta bireylerin yaşamlarını hep başkalarının isteklerine göre şekillendirmelerine ve bu yönde mutsuz olmalarına neden olabilecek bir durum olarak da ortaya çıkabilmektedir.

McCollum (2009) onay ihtiyacına benzer bazı kavramların olduğunu belirtmiş ve Jones (1964) tarafından tanımlanan “kendini başkalarına sevdirmek için yaklaşma” motivasyonundan söz ederek bu motivasyonun başkaları tarafından sevilme, onay kazanmak olarak tanımlandığını belirtmiştir.

Kell (2009) ise sosyal onayın, kendini ayarlama kavramıyla ilişkili olduğunu belirtmiştir. Yüksek düzeyde kendini ayarlayanlar gibi, onay arayan bireyler de hangi davranışlarının diğerleri tarafından olumlu görüleceğini çıkarsamada yetenekli görünmekte ve kendilerini buna göre ayarlamaktadırlar. Yüksek düzeyde kendini ayarlayanlar ve onay arayanlar davranışlarının kontrolünün altında yatan motivasyon açısından farklılaşmaktadırlar. Onay arayan kişiler diğerlerinin onayını kazanmak için açık bir şekilde motive olmuşlardır. Yüksek düzeyde kendini ayarlayanlar ise sosyal statülerini arttırmak için izlenim yönetimiyle uğraşmaktadırlar. Onay motivasyonlu kişiler ise sadece olumlu bir şekilde görülmekle ilgilenmektedirler (Gangestad ve Synder, 2000, 530; akt: Kell, 2009, s.18). Kell (2009) bu duruma ilişkin olarak yüksek düzeyde kendini ayarlayanlar ve onay motivasyonlu kişilerin sosyal normlara uymada birbirlerine benzediklerini belirtmiştir. Bunun yanı sıra bu bireylerin davranışlarının altında yatan nedenlerin farklılık gösterdiğini belirtmiştir.

Buraya kadar olan bölümde, psikolojik bir yapı olarak sosyal onay kavramının literatürde hem bir ihtiyaç, hem motivasyon kaynağı hem de kişilik özelliği olarak nasıl kavramsallaştırıldığı gösterilmeye çalışılmıştır. Ayrıca sosyal onay ihtiyacı açısından bireyler arasındaki farklılıklara dikkat çekilmiştir. Sosyal onay ihtiyacıyla ilgili bu açıklamaların yanı sıra sosyal onay ihtiyacı çeşitli kuramlarla da ilişkili gözükmektedir. Aşağıda, sosyal onay ihtiyacı kavramına doğrudan veya dolaylı olarak değinen psikoloji kuramlarına yer verilecektir.

1.2.İhtiyaç Kuramları ve Sosyal Onay İhtiyacı

Davranışları başlatan, davranışın yönünü belirleyen ve ısrarla sürdürülmesini sağlayan iç ve dış (kişisel ve çevresel) güçlerin neler olduğu sorularına motivasyon kuramları çerçevesinde çok farklı cevaplar verilmiştir. İçgüdü, ihtiyaç, dürtü, dürtü azalması, homeostatik denge, optimal uyarım arama, duygular, beklentiler, amaçlar, değerler ve son olarak da kişisel yeterlik inançları, bu kapsamda öne sürülen kavramsal açıklamalar arasında sayılabilir (Öğülmüş, 2004).

İhtiyaç, genel olarak organizmada bir eksikliğe, noksanlığa işaret eder ve bireyde gerilime neden olarak onun harekete geçmesine yol açar. Bireyi harekete geçiren ihtiyaçların neler olduğu konusunda farklı sınıflamalar ve kuramlar öne sürülmüştür. Sosyal onay kavramına kuramlarında doğrudan veya dolaylı olarak yer veren ihtiyaç kuramcıları arasında Henry Murray, Abraham Maslow, McClelland gibi kuramcılar sayılabilir.

1.2.1.Murray ve İhtiyaçlar Listesi

Murray, davranışı güdüleyen içsel bir güç olarak ihtiyaçları vurgulayan ilk kuramcılardan biridir. İhtiyaçların biyolojik temelleri üzerinde duran Murray (1938), 20 ihtiyaçtan oluşan bir liste oluşturmuştur. Murray, bu listede küçük düşme, başarma, yaklaşma, saldırganlık, özerklik, yenilgiyi kabullenememe, savunma, uyum/hürmet, üstünlük, gösteriş, fiziksel olarak kendini koruma, psikolojik olarak kendini koruma, bakım, düzen, oyun, reddetme, seziş, cinsellik, yardım alma ve anlayış ihtiyaçlarına yer vermiştir (akt: Schultz ve Schultz, 2005, s.201 - 202).

Sosyal onay ihtiyacı, Murray'ın kuramındaki yakınlaşma ve gösteriş ihtiyaçları ile ilişkili görülebilir. Yakınlaşma ihtiyacı, Schultz ve Schultz'ın (2005), Murray'dan (1938) aktardığı ifadeyle, *diğerlerine yaklaşmak ve işbirliği yapmaktan hoşlanmak. Bir arkadaşına bağlanma ve ona sadık kalma* olarak tanımlanmıştır. Yakınlaşma ihtiyacı, insanların diğer bireylerle sosyal bağlar kurabilmeleri için gereklidir. Yakınlaşma ihtiyacıyla hareket eden bir birey, başkalarıyla iyi ilişkiler geliştirip sürdürebilir. Bu ihtiyaç, ebeveynlerle, öğretmenlerle ve arkadaşlarla kurulan iyi ilişkilerle karşılanmakta, aile bağları ile de gelişmektedir (Bustos ve diğerleri, 1999).

McCollum (2009) yakınlaşma ihtiyacıyla birlikte sosyal onay kazanmanın motivasyon araştırmalarında önemli bir yeri olduğunu ve bunların sosyal motivasyonların genel bir modeli olduğunu belirtmiştir. Ayrıca bu ihtiyaçların başarıyla ilgili sonuçları olduğunu belirtmiştir.

Sosyal onay ihtiyacıyla ilişkili olan diğer bir gereksinim de gösterişdir. Gösteriş, Schultz ve Schultz'ın (2005) Murray (1938)'den aktardığı ifadeyle, *iyi bir izlenim yaratma. Görülme ve duyulma. Diğerlerini heyecanlandırma, şaşırtma, hayran bırakma, şok etme, merak uyandırma, eğlendirme ya da ikna etme* olarak tanımlanmıştır. Sosyal onay ihtiyacı, başkaları üzerinde iyi bir izlenim oluşturmayla ilgili bir ihtiyaç olduğu için gösteriş gereksinimiyle ilişkili gözükmektedir.

1.2.2.Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi Kuramı

Maslow (1954) insan gereksinimlerini hiyerarşik bir yapıyla açıklamıştır. Maslow, gereksinimlere ilişkin olarak fizyolojik ihtiyaçlar, güvenlik, sevgi ve ait olma, saygı ve kendini gerçekleştirme olmak üzere beş tür ihtiyaç tanımlamıştır. Bunların yanı sıra bilme/anlama isteği ve estetik ihtiyaçlar üzerinde de durulmuştur. İnsanların belirli bir alandaki gereksinimleri giderildiğinde, daha üst düzey gereksinimlerin ortaya çıktığını belirtmiştir.

Maslow (1954) ait olma/sevgi ihtiyacını açıklarken bireylerin şefkat dolu yakın ilişkilere olan gereksinimleri üzerinde durmuştur. Saygı ihtiyacında ise bireyin çevresindeki insanlar tarafından kendisine değer verilmesinin önemini vurgulamıştır.

Bu düzeydeki ihtiyaçları iki gruba ayırarak açıklayan Maslow başarı elde etmek, yeterlilik kazanmak, bağımsızlık gibi isteklerin bir boyutta ele alınabileceğini, diğerk grupta ise saygınlık ve statü kazanma, takdir edilmek, önem verilmek gibi isteklerin bulunduğunu belirtmiştir. Bireyler saygı ihtiyacını karşıladıklarında özgüvenleri artmakta ve kendilerini değerli görmektedirler. Aynı zamanda kendilerini güçlü bir birey olarak görmektedirler. Bunun tam tersinin gerçekleştiği durumlarda ise çaresizlik ve zayıflık hisleri gibi duygular ortaya çıkabilmektedir.

Bu ihtiyaçlardan ait olma ve sevgi ihtiyacı ile saygı ihtiyacı sosyal onay ihtiyacıyla ilgili gözükmektedir. Bu duruma ilişkin olarak Crowne ve Marlowe (1964) sosyal onaya bağımlı olan kişilerin bazı ihtiyaçlarını vurgulamışlardır. Bunlar sosyal tanınma, sosyal statü, bağımlılık, sevme, şefkat ve koruma gibi ihtiyaçlardır.

Birey için özellikle önemli olan kişilerin onayını almak etkili bir öge olarak görülebilmektedir (Larsen ve diğerkleri, 1976). Maslow'un kuramında yer alan ait olma ve sevgi gereksinimleri de sosyal onay yoluyla giderilebilmektedir.

1.2.3.McClelland'ın Başarı Gereksinimi Kuramı

Murray'ın kuramından yola çıkarak, McClelland ve diğerkleri (McClelland, Atkinson, Clark ve Lowell, 1953; McClelland, 1971; akt: Sandy, Boardman ve Deutsch, 2006, s.339) dört temel ihtiyaç üzerine kapsamlı bir araştırma yapmışlardır: Başarma, yakınlaşma, güç ve otonomi. Başarma ihtiyacı yüksek olan kişiler, performanslarını geliştirmeye ilgilenebilmektedirler. Bu kişiler zorlayıcı işlerde en iyisini yapmak istemektedirler. Kişisel sorumluluğu tercih etmekte ve performanslarıyla ilişkili geribildirim aramaktadırlar. Yakınlaşma ihtiyacı yüksek olan kişiler, ilişkilerini sürdürme ve düzeltmeye ilgilenebilmektedirler. Bireyler, arkadaşları ve yakınlarından onay aramaktadırlar (akt: Sandy, Boardman ve Deutsch, 2006, s.339).

McClelland (1987, s.228) başarı motivasyonunu harekete geçirenin ne olduğu ve başarı motivasyonu için ödülün ne olduğuna ilişkin olarak, bir şeyi iyi bir şekilde yapmanın doğal bir ödül olduğunu belirtmiştir. Aynı zamanda bu ödüllerin

öğretmenin memnuniyeti, eleştiriden kaçınma, sevilen birinin onayını alma gibi şeyler olduğunu belirtmiştir.

Sosik ve Dinger (2007) sosyal onaya duyulan ihtiyaç ile McClelland'ın (1985) yaklaşma ihtiyacı arasındaki kavramsal ilişkiye değinmiştir. Bu durumu şu şekilde açıklamışlardır: Yakınlaşma ihtiyacı ve sosyal onay ihtiyacı, olumlu sosyal davranışlarda bulunmanın yanı sıra bireyin çevresindeki kişileri huzursuz etmekten ve mutsuz etmekten kaçınmasını sağlayan davranışları içermesi nedeniyle, davranışlarına özen gösteren bireylerde bulunan özelliklerdir. Sosik ve Dinger (2007) bu iki kavram arasındaki ilişkinin araştırmacılar tarafından gözden kaçırıldığını belirtmiştir.

Yukarıdaki açıklamalardan görüldüğü üzere, sosyal onay ihtiyacı ile McClelland'ın yaklaşma ihtiyacı birbiriyle ilişkili gözükmektedir. İnsanlar arasında sosyal bağların kurulması için yakınlaşmada, sosyal onay ihtiyacı temel bir role sahiptir.

1.3.Sosyal Onay İhtiyacı İle İlgili Diğer Yaklaşımlar

Sosyal onay ihtiyacı kavramına ihtiyaç kuramlarının yanı sıra erken dönem uyumsuz şemalar ve akılcı olmayan inançlarla ilgili kuramlarda da yer verilmiştir. Kohlberg'in ahlak gelişim kuramı da sosyal onay ihtiyacıyla ilişkili gözükmektedir. Bunların yanı sıra sosyal onay ihtiyacı, sosyal etki ve uyma davranışıyla da ilişkili gözükmektedir. Aşağıda bu yaklaşımlara ilişkin açıklamalara yer verilmiştir.

1.3.1.Erken Dönem Uyumsuz Şemalar ve Sosyal Onay İhtiyacı

Sosyal onay ihtiyacı kavramına dolaylı olarak yer veren kuramsal yaklaşımlardan biri, erken dönem uyumsuz şemalar modelidir. Young, Klosko ve Weishaar (2009) erken dönem uyumsuz şemaları, bireylerin hayatları süresince karmaşıklaşan, çocukluğun erken evrelerinde ve ergenlik dönemleri boyunca gelişen, diğerleriyle etkileşimlerine odaklı, hatıralardan, hislerden, bedensel ve bilişsel duyumlardan meydana gelen genel yapılar olduğunu belirtmişlerdir.

Young, Klosko ve Weishaar (2009) ayrılma ve dışlanma, zedelenmiş özerklik ve performans, zedelenmiş sınırlar, başkalarına yönelimlilik, aşırı tetikte olma ve baskılama alanları içerisinde on sekiz şema alanı tanımlamışlardır. Ayrılma ve dışlanma alanı içerisinde terk edilme/istikrarsızlık, güvensizlik/suiistimal edilme, duygusal yoksunluk, kusurluluk/utanç, sosyal izolasyon/yabancılaşma şemaları yer almaktadır. Zedelenmiş özerklik ve performans alanında bağımlılık/yetersizlik, hastalıklar ve zarar görme konusunda dayanıksızlık, yapışıklık/gelişmemiş benlik ve başarısızlık şemaları yer almaktadır. Zedelenmiş sınırlar alanında, hak görme/büyükleme ve yetersiz öz denetim/öz disiplin şemaları bulunmaktadır. Başkalarına yönelimlilik şema alanında ise boyun eğicilik, kendini feda ve onay arayıcılık şemaları bulunmaktadır. Aşırı tetikte olma ve baskılama/ketleme alanında ise olumsuzluk/karamsarlık, duygusal baskılama, yüksek standartlar/aşırı eleştiricilik ve cezalandırıcılık şemaları bulunmaktadır.

Young, Klosko ve Weishaar'ın (2009) şema alanlarından başkalarına yönelimliliğin içerisinde yer alan onay arayıcılık şeması, diğer insanlar tarafından onaylanmaya önem vermeyi içermektedir. Diğer insanların onayını almak, güvenli ve gerçek bir benlik duygusu oluşturmaktan daha önemli görülmektedir. Bu şemaya sahip olan bireylerin benlik saygıları büyük oranda başkalarına dayalıdır. Görüntü, para veya başarı, onay almada önemli görülen özelliklerdir. Başkalarına yönelimliliğin içerisinde yer alan diğer bir şema da boyun eğmedir. Boyun eğme şeması, bireyin zorlanma nedeniyle başkalarının kontrolü altına girmesidir. Öfke, terk edilme gibi durumlarla karşılaşmamak için gösterilen bir çabayı içermektedir. Bu şemada, kişi kendi hislerini ve ihtiyaçlarını geçersiz sayarak itaat etmeye ve başkalarını memnun etmeye yönelmektedir. Başkalarına yönelimliliğin içerisinde yer alan üçüncü şema kendini fedadır. Bu şemaya sahip olan kişiler, başkalarının ihtiyaçlarını kendi memnuniyetlerinin üzerinde tutarak gidermeye çalışmaktadırlar. Başkalarının problemlerine duyarlılığı içeren bu şemada, diğerlerini koruma, duygusal bir bağ geliştirmek gibi amaçlarla diğerlerinin ihtiyaçlarını gidermeye çalışma görülmektedir.

Young, Klosko ve Weishaar (2009) onay arayıcılık şemasının iki bileşeninden bahsetmiştir. Onay aramanın birinci bileşeni, çevresindeki tüm bireylerin sevgisini arzulama, sosyal kabul görme ile çevre tarafından uygun bir

birey olarak görülme isteğini içermektedir. Onay aramanın ikinci bileşeni, büyük ölçüde narsistik bireylerde görülmektedir. Onay aramanın bu türü, çevresinin takdirini ve beğenisini kazanma ile alkışlanma isteğini içermektedir. Diğerlerinin onayını kazanmada başarı ve görüntü gibi özelliklere aşırı önem verilmektedir.

Diğer insanları memnun etme ve ılımlı olma gibi davranışların görüldüğü bu şemada, bazı bireyler itaatkâr olmayı onay almanın bir yolu olarak görmektedirler (Young, Klosko ve Weishaar, (2009).

1.3.2.Ellis'in Akılcı Olmayan İnançlar Yaklaşımı ve Sosyal Onay İhtiyacı

Ellis, insanların davranışsal problemlerini açıklamak üzere akılcı olmayan inançlar üzerinde durmaktadır. Ellis, akılcı olmayan inançların çocukluk döneminde anne-baba gibi kişiler tarafından öğretildiğini belirtmiştir. Bu öğrenmelerin yanı sıra bireylerin kendilerine ilişkin akıldışı ve batıl inançlarının da akılcı olmayan inançların oluşumunda etkili olduğunu belirtmiştir (Corey, 2008).

Ellis insanlar arasında yaygın olarak görülen akılcı olmayan inançların onbir tanesini şu şekilde açıklamıştır (akt: Spencer, 2005, s.10-11):

- Birey, yaşadığı toplumdaki hemen hemen her önemli insan tarafından sevilmesi ve onaylanmasıdır.
- Bir bireyin kendisini değerli bir birey olarak görmesi, yetenekli, yeterli ve başarılı olmasına bağlıdır.
- Bazı bireyler, kötüdür ve kötülüklerinden dolayı kendileri ağır bir şekilde suçlanmalı ve cezalandırılmalıdırlar.
- Bir şeyler istenildiği gibi olmadığında, bu korkunç bir felakettir.
- Bireylerin mutsuzluğu dışsal kaynaklıdır ve birey kontrol edemez.
- Bir şeyin tehlikeli ve korkutucu olması endişe vericidir ve birey olabilecek şeyler üzerinde düşünmelidir.
- Yaşamın güçlüklerinden ve sorumluluklarıyla yüzleşmektense bunlardan kaçmak daha kolaydır.
- Birey, başkalarına bağımlı olmalıdır ve güven duyabileceği güçlü bir kişi olmalıdır.

- Bir bireyin geçmiş yaşantısı, şimdiki yaşamında önemli bir belirleyicidir ve bireyin yaşamını güçlü bir şekilde etkileyen durumlar olduğunda benzer etkiler sürekli oluşur.
- Birey, diğer insanların sorunlarına ve rahatsızlıklarına üzülmemelidir.
- Bireylerin sorunlarına doğru, tam ve mükemmel bir çözüm vardır ve mükemmel bir çözüm bulunmazsa bu bir felakettir.

Yukarıdaki açıklamalarda da görüldüğü üzere akılcı olmayan inançlardan birisinin onay ihtiyacı olduğu belirtilmiştir. Bireylerin çevresindeki insanların kendini sevmesi ve onaylaması gerektiğine ilişkin düşüncelerin akılcı olmayan bir inanç olduğu vurgulanmıştır (Ellis ve Harper, 2010).

Bireyler onay almak için çaba gösterdiklerinde başkalarının istekleri ve beklentileri doğrultusunda yaşamış olmaktadır. Ayrıca onay görme isteği arttıkça, diğer insanların kişiyi önemsemeleri de güçleşmektedir. Bu durum bireyleri, zayıf ve istenmeyen bir konuma getirmektedir (Ellis ve Harper, 2010).

1.3.3.Kohlberg'in Ahlak Gelişim Kuramı Ve Sosyal Onay İhtiyacı

Ahlak gelişimini açıklamak üzere Kohlberg tarafından öne sürülen kuramda, sosyal onay önemli bir yer tutmaktadır. Kohlberg'in ahlak gelişimi kuramında bireyin doğru ile yanlış ayırt etmek için nasıl bir akıl yürüttüğü üzerinde durulmaktadır. Kurama göre ahlak gelişimi üç dönemde (gelenek öncesi, geleneksel, gelenek üstü) ve toplam 6 evrede ele alınmaktadır (Kohlberg ve Hersh, 1977).

Kuramda her dönem iki evreden oluşmaktadır. Gelenek öncesi dönemde ceza ve itaat eğilimi ile karşılıklı değişme ve kişisel çıkarlar evreleri yer almaktadır. Geleneksel dönemde kişilerarası uyum ve toplumsal düzen evreleri yer almaktadır. Gelenek sonrası dönemde ise toplumsal sözleşme ve evrensel ilkeler yönelimi yer almaktadır (Kohlberg ve Hersh, 1977).

Kişilerarası uyum adı verilen geleneksel düzeyin üçüncü evresinde iyi davranışlar; diğerlerine yardımcı olmak ya da memnun etmek, onlar tarafından onaylanmak olarak açıklanmıştır. Bu evrede başkalarının onayı iyi olmayla kazanılan

bir şeydir ve davranışlar büyük ölçüde niyete göre değerlendirilmektedir (Kohlberg ve Hersh, 1977).

Yukarıdaki açıklamalarda da görüleceği gibi, sosyal onay, Kohlberg'in ahlaki gelişim kuramıyla ilişkilendirilebilir. Özellikle geleneksel düzeyde iyi davranışın büyük ölçüde sosyal onaya bağlı olarak açıklanması, sosyal onay ile ahlak gelişimi arasındaki ilişkiyi yansıtmaktadır.

1.3.4.Sosyal Etki-Uyma ve Sosyal Onay İhtiyacı

Bireyler arasında farklılıklar olmasına karşın, insanların nasıl olup da biraraya geldikleri ve toplu halde yaşayabildikleri sorusu, sosyal psikologların cevap aradıkları önemli bir sorudur. Bu soruya verilen cevaplardan biri, sosyal etki aracılığıyla insanların birbirine benzer davranışlar sergilemeleri ve böylece de toplu halde yaşamanın mümkün olabilmesidir.

Sosyal etki, “başka insanların söylediklerinin, eylemlerinin ya da yalnızca varlıklarının düşüncelerimiz, duygularımız, tutum ya da davranışlarımız üzerinde yarattığı etki” olarak tanımlanmaktadır (Aronson, Wilson ve Akert, 2012, s.963).

Sosyal onay ihtiyacı, sosyal etki ve uyma kavramlarıyla ilişkili gözükmektedir. Biyolojik bir varlık olarak dünyaya gelen insan, içinde bulunduğu toplumun kültüründen ve sosyal çevreden etkilenen sosyal ve psikolojik bir varlık haline gelir. Toplumsallaşma olarak adlandırılan bu süreçte sosyal onay önemli bir rol oynamaktadır. Birey, sosyal onay aldığı davranışları içselleştirip onaylanmayan davranışları terk ederek toplumsal yaşama ve ait olduğu kültüre uyum sağlar.

Bir insanın diğerlerinin davranışlarına göre davranışlarda bulunmasına uyma adı verilmektedir (Freedman, Sears ve Carlsmith, 2003). Aronson, Wilson ve Akert (2012, s.964) ise uymanın “başka insanların gerçek ya da hayali etkileri sonucunda kişinin davranışlarının değişmesi” olarak tanımlandığını belirtmişlerdir. Uyma ile ilgili olarak “bilgilendirici sosyal etki” ve “norma dayalı sosyal etki” olmak üzere iki tür sosyal etki tanımlanmaktadır.

İtaat (boyun eğme), özdeşleşme ve benimseme olmak üzere üç tür uyma davranışı tanımlanmıştır (Kağıtçıbaşı, 2010b; Göksu, 2007). İtaat, bireylerin sorgulamadan diğerlerine uymasındır. İtaat türü uyma davranışında birey, uyum göstermemesi sonucu oluşabilecek olumsuz durumlardan kaçınmaktadır. Özellikle grubun dışlaması ve eleştirmesi gibi sonuçlar kaçınma davranışını açıklayabilir. Özdeşleşme, bireyin diğerlerine benzemek istemesi nedeniyle ortaya çıkan uyma davranışındır. Benimseme ise bireyin belli bir kural veya görüşe doğru olduğuna inandığı için uymasını ifade etmektedir. Bu ayırımı göre, özellikle itaat türü uyma davranışı sosyal onay ile ilişkili görünmektedir.

Crowne ve Marlowe (1964, s.190) sosyal beğenirlik açısından kendilerini daha iyi göstermeye çalışan bireylerin temel özelliği olan sosyal etkiye karşı yoğun uyum sağlama isteğinin şu şekillerde görüldüğünü belirtmişlerdir.

- Eğlenceli olmayan işlerle karşılaştıklarında olumsuz bir tavır sergilemezler, olumlu bir tavır gösterirler.
- Çevresindeki insanlar tarafından kontrol edilebilen, yönlendirilmeye müsait bir yapı sergilerler.
- Çevreleriyle ilişkilerinde uyumlu davranışlar gösterirler.
- Çevrelerindeki insanlara güzel ve hoş gidebilecek türde şeyler söylemeye eğilimlidirler.
- Bir riskle karşılaştıklarında ne yapmaları gerektiğine karar verirken çok dikkatli bir tutum içerisinde bulunurlar.
- Göstermiş oldukları davranışların nasıl değerlendirildiğiyle ilgili yüksek bir hassasiyet içerisindeyler.
- Kolaylıkla ikna edilebilir bir yapıya sahiptirler.

Yukarıdaki açıklamalardan da görüldüğü gibi başkalarının düşüncelerine duyarlı olmayı içeren sosyal onay ihtiyacı, sosyal etki ile ilişkili gözükmektedir. Bireyler, içerisinde buldukları toplumun değer yargıları ve düşüncelerinden etkilenmekte ve davranışları şekillenmektedir. Sosyal etki, sosyal onay ihtiyaçlarına etki ederek, davranışları şekillendirmede önemli bir rol oynar.

1.4.Sosyal Onay İhtiyacı İle İlgili Değişkenler

Sosyal onay ihtiyacı sosyal kaygı, mükemmeliyetçilik, benlik kurguları ve mutlulukla ilgili gözükme'dir. Aşağıda sosyal onay ihtiyacıyla ilgili görülen bu değişkenlere ilişkin kuramsal açıklamalar yapılmış ve sosyal onay ihtiyacı ile ilişkisine değinilmiştir.

1.4.1.Sosyal Kaygı ve Sosyal Onay İhtiyacı

Sosyal onay ihtiyacıyla ilişkili görülen ve bu araştırmada ele alınan değişkenlerden biri sosyal kaygıdır. Sosyal kaygılı bireyler başkalarının düşüncelerine önem veren bireyler oldukları için yüksek sosyal onay ihtiyacı duyan bireylerle benzer özellikler göstermeleri beklenir.

Sosyal fobi olarak da bilinen sosyal kaygı (Dilbaz, Enez ve Çavuş, 2011, 23; Işık ve Taner, 2006; Bögels ve Stein, 2009, s.59; Fink ve diğerleri, 2009), gerçek ve hayal edilen sosyal durumlarda kişisel değerlendirilmenin olması veya değerlendirilme ihtimalinden kaynaklanan kaygı olarak tanımlanmıştır (Schlenker ve Leary, 1982, s.642; akt: Chiba, Iketani, Han ve Ono, 2009, s.323). Sosyal kaygı, kötü bir izlenim oluşturma, utandırıcı bir şey yapma, diğerlerinin yargılamalarından korkmayı içeren rahatsızlık ve gerginlik durumudur (Antony ve Swinson, 2008, s.12). Butler (2008) sosyal kaygıyı, çoğu insanın kişilerarası ilişkilerinde yaşadığı gerginlik ve korku duygusu olarak tanımlamıştır. Gümüş (2006a) ise sosyal kaygıyı, kişilerin sosyal çevrede küçük düşeceği, başkaları üzerinde olumlu olmayan bir görüntü sergileyeceğine ilişkin beklentilerin olduğu bir durum olarak tanımlamıştır.

Sosyal kaygısı yüksek olan kişiler çeşitli durumlarda kaygı yaşamaktadırlar. Bu durumlardan bazıları küçük düşme, toplum önünde konuşma, hata yapma ve başarısız olma'dır. Bu kişiler çeşitli durumlarda yaşadıkları korkular sebebiyle diğer insanlardan kaçınma davranışı gösterebilmektedirler. Bu gibi sorunları olan bireylerde akademik performansta düşüş ve yalnızlık gibi durumlar görülebilmektedir (Işık ve Taner, 2006).

Sosyal kaygısı olan kişilerde, aşağılanmaktan veya olumsuz bir şekilde algılanmaktan korkma gibi durumlar da görülmektedir. Bu durumun yanı sıra bu

bireylerde, düşük benlik saygısı yaygın olarak görülmektedir (Heckelman ve Schneiner, 1995). Ayrıca bu bireyler, sosyal ortamlarda mahcup olma korkusu yaşamaktadırlar. İnsanlara yakınlaşmada zorluk yaşama, yeni karşılaşılan insanlardan rahatsız olma ve performans korkusu da yaşamaktadırlar (Yüksel, 2006).

Butler (2008, s.9-10) sosyal kaygının düşünme, davranış, beden ve duygular üzerindeki etkilerini tanımlamıştır. Bu etkiler şunlardır:

Düşünme üzerindeki etkiler.

1. Başkalarının ne düşündüğüyle ilgili kaygılanmak.
2. İnsanları dinlerken zorlanmak.
3. Kendisine odaklanmak.
4. Kötüye gidebilecek şeyler üzerinde düşünmek.
5. Kişinin yaşanan bir olay sonrasında yanlış yaptığını düşündüğü şeylere odaklanması.
6. Kişinin söyleyeceklerini düşünmede zorluk yaşaması ve bu yüzden zihnin boş hissedilmesi.

Davranış üzerindeki etkiler.

1. Konuşmaların hızlı ve alçak sesle olması.
2. Biriyle göz teması kurmaktan kaçınması.
3. Kişinin dikkat çekmeyeceğinden emin olduğu etkinliklerde bulunması.
4. Güvenli yerlerde kalmayı tercih etme/güvenli insanlarla güvenli konularla ilgili konuşmalar yapması.
5. Sosyal olaylar veya durumların zor olanlarından kaçınması.

Beden üzerindeki etkiler.

1. Kızarma, titreme ya da terleme.
2. Gerginlik.
3. Kalp atış hızının artması, baş dönmesi, bulantı ve nefeste kesilme.

Heckelman ve Schneiner'e (1995) göre sosyal fobiye/kaygıya sahip olan bireylerin bazıları kaygının fiziksel belirtilerinden ziyade korku ve kişisel farkındalık gibi durumları yaşamaktadır.

Duygular üzerindeki etkiler.

1. Sinirlilik, kaygılanma, korkma, çekinme.
2. Bireyin kendisine ve başkalarına karşı hayal kırıklığı ve öfke hissetmesi.
3. Kendini güvensiz hissetme ve hissedilen aşağılık duygusu.
4. Değişim konusunda üzgün, depresif veya umutsuz olması.

Yukarıdaki açıklamalarda, sosyal kaygının birey üzerinde pek çok etkisi olduğu görülmektedir. Bireyler üzerinde pek çok etkisi olan sosyal kaygıda en sık görülen belirti toplum önünde konuşma yapma ya da rapor sunmadır. Amerika'da "Listeler Kitabı"nda toplum önünde konuşma korkusu, ölüm korkusundan daha ön sıralarda yer almıştır (Dilbaz, 2000).

Kessler ve diğerleri (1994) sosyal fobinin Amerika'da en yaygın görülen bozukluklardan biri olduğunu bildirmişlerdir. Gelabert ve diğerleri (2012) üniversite öğrencileri üzerinde yaptıkları araştırmada üniversite öğrencilerinin %12'sinin sosyal kaygıya sahip olduğunu bulmuştur. Türkiye'deki duruma bakıldığında ise sosyal kaygının özellikle üniversite öğrencilerinde yaygın olduğuna ilişkin çeşitli araştırmalar vardır (Kaya ve diğerleri, 1997; İzgiç, Akyüz, Doğan ve Kuğu, 2000; Tekin, 2008).

Bu araştırmaların konusunu oluşturan sosyal kaygı, sosyal onay ihtiyacıyla ilişkili gözükmektedir. Sosyal onay ihtiyacı ve sosyal kaygı arasındaki ilişkiye değinen az sayıda araştırmacı vardır. Sosyal fobisi/kaygısı olan insanları inceleyen bir çalışmada, Nichols (1974) bu insanların en yaygın özelliğinin onaylanmama ya da eleştiri almaya karşı olan duyarlılıkları ile korkuları olduğunu belirtmiştir (akt: Leary ve Kowalski, 1995a, s.46). Antony ve Swinson (2008) diğerleri üzerinde mükemmel bir izlenim oluşturmaya çok önem veren sosyal kaygılı bireylerin, diğerlerinin onayını alamadıklarında kaygılanıp, sosyalleşmekten kaçınmayı tercih edebildiklerini belirtmiştir. Bögels ve Stein (2009) olumsuz bir şekilde değerlendirilmeye ilişkin korkunun sosyal kaygının özünü oluşturduğunu belirtmişlerdir.

Gächter ve Fehr (1999) insanların sosyal çevreyle etkileşimlerinin sıklıkla sosyal onay ve onaylanmamayla ilişkili olduğunu belirtmiştir. Sosyal kaygıda bireylerin, diğerlerinin değerlendirmelerine ilişkin algılamaları, sosyal kaygının yükselmesinde etken olabilmektedir. Bunun yanı sıra sosyal kaygılı bireyler, sosyal onay almaya çok önem verebilmektedirler (Leary ve Kowalski, 1995b).

Chiba, Iketani, Han ve Ono'ya (2009, s.324) göre sosyal onay ihtiyacı yüksek olan bireyler, olumlu izlenim bırakma konusunda dikkatli olup sosyal kaygı yaşamaya eğilimlidirler. Antony ve Swinson (2009) da sosyal kaygısı yüksek olan bireylerin başkalarına karşı iyi bir izlenim oluşturmayla ilgili kendi yeterliliklerinden şüphe duymaya eğilimli bireyler olduğunu belirtmişlerdir.

Owen (1987) sosyal kaygı ve onay ihtiyacı arasındaki ilişkinin araştırmacılar tarafından göz ardı edildiğini belirtmiştir. Owen, bu durumun şaşırtıcı olduğunu belirtmiş ve literatürde yer alan sosyal kaygıyla onay ihtiyacının ilgili olduğu durumları açıklamıştır. Yaşadıkları yalnızlık ve sosyal kaçınma nedeniyle yeterince onay görmeyen bireyler, sosyal ortamlarda geri planda kaldıkları için onay ihtiyaçlarını karşılayamamaktadırlar. Ayrıca sosyal değerlendirmelere olan duyarlılıkları nedeniyle bu kişilerde onaylanmamaktan kaçınma ve onay arama davranışları gözlenmektedir.

Sosyal kaygı ve sosyal onay ihtiyacının kavramsal düzeyde birbirleriyle ilişkili olduğuna dair bu açıklamalara karşın literatürde bu konuda sınırlı sayıda araştırma vardır. Bu araştırmalardan biri Erözkan (2011) tarafından yapılmıştır.

Erözkan (2011) sosyal kaygının yordayıcılarını araştırmıştır. Araştırma 402 üniversite öğrencisi üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmada, Kişilerarası Duyarlılık Ölçeği'nin onaylanma ihtiyacı alt boyutunun sosyal kaygının önemli yordayıcılarından biri olduğu bulunmuştur.

Ceylan (2011) ise bağlanma stilleri ve erken dönem uyumsuz şemaların sosyal kaygıyı yordama gücünü araştırmıştır. Araştırmaya 395 üniversite öğrencisi katılmıştır. Araştırmada, erken dönem uyumsuz şemalarından onay arayıcılığın sosyal kaygının yordayıcılarından biri olduğu bulunmuştur.

Yukarıdaki açıklamalar ve araştırmalar doğrultusunda sosyal kaygısı yüksek olan bireylerin, başkalarının ne düşündüğüne daha duyarlı bireyler olabileceği ve bu nedenle sosyal onay ihtiyaçlarının daha yüksek olabileceği söylenebilir. Bu nedenle, bu araştırmada sosyal kaygı/fobi incelenecek değişkenlerden biri olarak belirlenmiştir.

1.4.2.Mükemmeliyetçilik ve Sosyal Onay İhtiyacı

Sosyal onay ihtiyacıyla ilgili görölen değişkenlerden birisi de mükemmeliyetçiliktir. Sosyal onay ihtiyacı yüksek olan bireyler, çevrenin beklentilerine göre davranmayla ilgili yüksek standartlar oluşturabilmektedir. Bu nedenle de mükemmeliyetçilik, sosyal onay ihtiyacıyla benzerlik göstermektedir. Aşağıda sosyal onay ihtiyacı ve mükemmeliyetçilik arasındaki ilişkiye değinmeden önce bir kavram olarak mükemmeliyetçiliğin tanımlarına değinilecektir.

Literatürde mükemmeliyetçilik ile ilgili çeşitli tanımlar yapılmıştır. Mükemmeliyetçilik, bireyin kendisine yönelik katı ve yüksek beklentilerinin olması ve beklentilerin gerçekteşmemesi durumunda yaşanılan rahatsızlık hissi olarak tanımlanmıştır (Chiba, Iketani, Han ve Ono, 2009, s.334). Antony ve Swinson (2008, s.13) kişinin kendisiyle ilgili karşılanması zor/imkansız olan standartları olması durumunu mükemmeliyetçilik olarak tanımlamışlardır. Blackler (2011) ise mükemmeliyetçiliği, mükemmel olmak için çaba göstermek olarak tanımlamış; Mükemmeli elde etmede başarısızlığın kabul edilemeyecek bir durum olduğunu belirtmiştir.

Burns (1980, s.41) mükemmeliyetçiliğin oluşumunda, mükemmeliyetçi ebeveynlerle etkileşimin önemine dikkat çekmiştir. Çocuğun yüksek performans gösterdiği durumlarda onay görmesi, performansı düştüğünde onay görmemesi gibi durumlar mükemmeliyetçi ebeveynlerin gösterdiği tepkilerdir. Bu şekilde davranan ebeveyn aslında başarısızlıktan kaçınmaya çalışmakta ve başarısızlıkları da kendi başarısızlığı gibi değerlendirmektedir. Bu tarzda bir ebeveyn sahip olan çocuklar, hataların kabul edilmesinde yaşanan güçlüğü fark etmektedir ve başarısızlık yaratabilecek durumlardan kaçınmaya başlayabilmektedir. Bu tür ailelerde, çocuğun benlik saygısı ebeveynin onayına bağlıdır. Çocuk hata yapmaktan korktuğu için kaygılanmaktadır.

Erol (2011) mükemmeliyetçi bireylerin bazı özelliklerini şu şekilde tanımlamıştır:

1. Mükemmeliyetçi bireyler, olayları herhangi bir tesadüfe yer vermemek için ayrıntılarıyla birlikte düşünürler.
2. Mükemmeliyetçi bireyler, başka insanların sevgilerinin ve değer vermelerinin ancak mükemmel olmayla gerçekleşeceğine inanırlar.
3. Mükemmeliyetçi bireyler, karar vermede zorluk yaşama, doğru olanı yapmak için çok çaba gösterme gibi özellikler gösterirler.
4. Mükemmeliyetçi bireyler, yaşadıkları en küçük zorluk veya sıkıntı karşısında yaptıkları işten şikâyetçi olurlar.
5. Mükemmeliyetçi bireyler, diğer insanların işleri kendileri gibi iyi yapamayacağını düşünerek kendileri üstlenirler.
6. Mükemmeliyetçi bireyler, kazanmaya çok önem verirler ve başarısız olduklarında yoğun bir üzüntü duygusu hissederler.
7. Mükemmeliyetçi bireyler, iş bağımlılığına sahiptirler.
8. Mükemmeliyetçi bireylerin hataya olan toleransları düşük seviyededir. Zamanında bitirilmeyen işler öfkelerini arttırır.
9. İlişkilerinde sabırsız ve tahammülsüz olan mükemmeliyetçi bireyler, ilişkilerinde sık olarak zihinlerini kurcalayan meseleleri anlatırlar.
10. Mükemmeliyetçi bireyler için yapılan işler en iyi olmalıdır. Bu yönde çaba harcayan bireylerde ertelemecilik gerçekleşebilir.
11. Mükemmeliyetçi bireyler, çevrelerindeki bireyler tarafından dürüst, titiz, güvenilebilir ve çalışkan insanlar olarak görülürler.
12. Mükemmeliyetçi bireyler, tedbirli ve temkinli bir yapıya sahiptirler. Duygularını ifade etmede zorluk yaşarlar.

Mükemmeliyetçilikle ilgili literatüre bakıldığında, mükemmeliyetçiliğin bazı araştırmacılar tarafından olumsuz bir özellik olarak görüldüğü dikkat çekmektedir. Chan (2008) hiç kimsenin mükemmel olmadığı yaygın atasözünden yola çıkarak mükemmeliyetçiliğin gerçekçi olmayan ve ulaşılmaz bir amaç olduğunu belirtmiştir. Bu nedenle mükemmeliyetçiliğin olumsuz bir şekilde tanımlandığını belirtmiştir. Antony ve Swinson (2009) da mükemmeliyetçiliği, mutsuzluğa neden olan bir problem olarak tanımlamışlardır ve aşırı yüksek standartların yaşamın her alanını etkileyebileceğini belirtmişlerdir.

Antony ve Swinson (2009) mükemmeliyetçiliğin depresyon, kaygı, sosyal kaygı, öfke güçlükleri ve utangaçlık gibi çeşitli ruhsal problemlerle ilişkili olduğunu belirtmişlerdir. Hewitt ve Flett'e (2007) göre mükemmeliyetçilik, nevrotik bir kişilik özelliği olarak ilişki problemleri ve intihar gibi ciddi sonuçlara neden olabilmektedir. Burns (1980) mükemmeliyetçi bireylerin, üretkenlikte azalma, problemleri kişilerarası ilişkiler, düşük benlik saygısı, yalnızlık, sağlıkta bozulma gibi durumlarla karşılaşabileceklerini belirtmiştir. Bunların yanı sıra mükemmeliyetçiliğin sosyal kaygı, depresyon, obsesif kompulsif bozukluk gibi ruhsal bozukluklara yatkınlığı arttırabileceğini belirtmiştir.

Adderholdt ve Goldberg de (1999) mükemmeliyetçiliğin sağlıksız olabileceğine dikkat çekmiştir. Mükemmeliyetçi bireyler stres ve stres kaynaklı fiziksel sağlıkla ilgili sorunlar, depresyon, kaygı ve umutsuzluk gibi sorunları yaşayabilmektedir. Ayrıca mükemmeliyetçi bireyler sosyal onay istemelerine rağmen ilişkilerinde yaşadıkları problemler nedeniyle onaylanamamaktadır. Bunun sebebi, diğer insanların mükemmel olmaları gerektiğine inanıp eleştirici bir tavırla yaklaşmaları ya da diğer insanların kendilerinden beklentilerinin aşırı yüksek olduğuna inanmalarındır.

Mükemmeliyetçilik, ilişkiler üzerinde de önemli bir etkiye sahiptir ve ilişkilerin bitmesi gibi durumlara da neden olabilmektedir. Mükemmeliyetçi bireyler kendi yaptıklarından daha farklı şeyler yapan bireylere karşı hoşgörülü olamamaktadırlar ve bu durum yakın ilişkilerde sorun yaratabilmektedir (Antony ve Swinson, 2009). Leman (2009) mükemmeliyetçi bireylerde eleştiriden kaçınma davranışının görüldüğünü ve eleştirinin kabul edilemez bir durum olarak algılandığını belirtmiştir.

Yetersiz görülmeye ilişkin korkuları olan mükemmeliyetçi bireylerde, diğer insanlara yakınlaşmaya yönelik güçlük yaşama görülebilmektedir. Bu durumun yanı sıra bu bireylerde, zayıflıkların başkaları tarafından kabullenilmeyeceğine ilişkin bir inanç bulunmaktadır (Burns, 1980). Bu durum, bu bireyleri sosyal kaygı yaşamaya daha eğilimli hale getirebilmektedir.

Literatürde mükemmeliyetçilik ve sosyal kaygı arasında bir ilişki olduğuna dair çeşitli araştırmalar bulunmaktadır (Juster ve diğerleri, 1996; Rosser, Issakidis ve Peters, 2003; Karakaş, 2008; Villiers, 2009; Jain ve Sudhir, 2010; Iancu, Bodner ve Ram, 2012; Gelabert ve diğerleri, 2012; Hamarta, 2009). Mükemmeliyetçiliğin sosyal kaygıyla ilişkisini inceleyen bu araştırmaların yanı sıra mükemmeliyetçiliğin diğer olumsuz sonuçları da çeşitli araştırmalarda ele alınmıştır. Bu araştırmalardan biri, Schweitzer ve Hamilton (2002) tarafından yapılmıştır. Bu araştırmada, mükemmeliyetçilik ve olumsuz duygusal durumlar arasındaki ilişkileri araştırmışlardır. Araştırma, 405 üniversite öğrencisi üzerinde yapılmıştır. Araştırma sonucunda mükemmeliyetçilik, depresyon, kaygı ve stresle pozitif yönde ilişkili bulunmuştur.

Diğer bir araştırma da Molnar (2010) tarafından yapılmıştır. Bu araştırmada, mükemmeliyetçilik ile sağlık ve öznel iyi oluş arasındaki ilişkiler iki ayrı çalışmayla incelenmiştir. Araştırmaya, 538 sağlıklı üniversite öğrencisi ve çeşitli kronik hastalıkları olan 772 yetişkin katılmıştır. Birinci çalışmada başkalarınca belirlenen mükemmeliyetçiliğin daha kötü sağlık ve iyi oluşla doğrudan ilişkili olduğu bulunmuştur. Başkalarınca belirlenen mükemmeliyetçiliği yüksek seviyede olan bireylerin en kötü sağlık ve en düşük seviyelerde iyi oluşu bildirdikleri bulunmuştur. Başkalarına yönelik mükemmeliyetçiliğin sağlıkla ve öznel iyi oluşla ilişkili olmadığı bulunmuştur.

Mükemmeliyetçiliğin olumsuz yönlerine rağmen olumlu yönlerinin de olabileceği bazı araştırmacılar tarafından ifade edilmiştir. Hamachek (1978) mükemmeliyetçi davranışları normal ve nevrotik olarak iki kısımda açıklamıştır. Frost, Marten, Lahart ve Rosenblate (1990) mükemmeliyetçiliği çok boyutlu olarak açıklamıştır. Mükemmeliyetçiliğin hatalara aşırı endişe, ebeveynsel beklenti, kişisel standartlar, davranışlardan şüphe, düzen, ebeveynsel eleştiri olmak üzere altı

boyutunu bildirmişlerdir. Rice, Ashby ve Slaney (1998) mükemmeliyetçiliği uyumlu ve uyumsuz mükemmeliyetçilik olarak iki bölümde açıklamışlardır.

Hewitt ve Flett (1991, s.457) ise mükemmeliyetçiliğin, kendine yönelik mükemmeliyetçilik, başkalarına yönelik mükemmeliyetçilik ve başkaları tarafından belirlenen mükemmeliyetçilik olmak üzere üç temel bileşenini tanımlamışlardır. Mükemmeliyetçiliğin bu bileşenleri şu şekilde tanımlanmıştır:

1. *Kendine yönelik mükemmeliyetçilik.* Bu mükemmeliyetçilik türüne sahip olan bireyler, kendilerine yönelik aşırı yüksek standartlar koymaktadırlar. Bu özelliklerinin yanı sıra davranışlarını dikkatli bir şekilde incelemeye yönelik eğilimleri vardır.
2. *Başkalarına yönelik mükemmeliyetçilik.* Bu mükemmeliyetçilik türüne sahip olan bireylerde, çevredeki insanlara yönelik çok yüksek standartlar bulunmaktadır.
3. *Başkalarınca belirlenen mükemmeliyetçilik:* Bu mükemmeliyetçilik türüne sahip olan bireylerde, çevrenin mükemmel olması için baskı yaptığına yönelik inançlar bulunmaktadır. Bunun yanı sıra çevre tarafından değerlendirildiklerine ve çevrenin kendileriyle ilgili ulaşılmaz standartlara sahip olduğuna yönelik inançlar vardır. Bu inançlara sahip olan mükemmeliyetçi bireylerde depresyon, kaygı ve olumsuz değerlendirilme korkusu gibi sorunlar görülebilmektedir.

Yukarıdaki açıklamalar dikkate alındığında, kendine yönelik mükemmeliyetçilik ve başkalarınca belirlenen mükemmeliyetçilik sosyal onay ihtiyacıyla ilişkili gözükmektedir. Ancak bu ilişkiye değinen sınırlı sayıda araştırmacı vardır.

Antony ve Swinson (2009) sıklıkla diğerlerinin düşünceleriyle aşırı kaygının olduğu mükemmeliyetçiliğin, yüksek onay ihtiyacı duymayla ilişkili gözüküğünü belirtmişlerdir. Tuncer ve Voltan-Acar (2006) ise onaylanmama, sevilme gibi durumlarla ilgili yaşanan kaygının kusursuz olma ihtiyacını pekiştirdiğini vurgulamışlardır. Ayrıca kusursuz olmayla ilişkili olarak kaygı yaşayan insanların,

hayal kırıklıklarını deneyimledikçe, ruh sağlığı açısından sıkıntılı durumların oluşabileceğini belirtmişlerdir.

Mükemmeliyetçilik ile sosyal onay ihtiyacı arasındaki ilişki konusunda yukarıda yer verilen açıklamaların yanı sıra, bu konuyu ele alan çeşitli araştırmalar da yapılmıştır. Bu araştırmalardan biri, Hewitt ve Flett (1991) tarafından yapılmıştır. Bu araştırma, 104 öğrenciden ve 93 öğrenciden oluşan iki örneklem grubu üzerinde yürütülmüştür. Araştırmada, başkalarınca belirlenen mükemmeliyetçiliğin Akılcı Olmayan İnançlar Testi'nin sosyal onay arama alt boyutuyla ilişkili olduğu bulunmuştur. Onay arama alt boyutuyla kendine yönelik mükemmeliyetçilik ve başkalarına yönelik mükemmeliyetçilik alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Sherry (2002) mükemmeliyetçiliğin boyutlarını, mükemmeliyetçi fonksiyonel olmayan tutumlar, depresyonu ve onay ihtiyacını araştırmışlardır. Araştırma, 70 psikiyatrik hasta ve 211 genç yetişkin üzerinde gerçekleşmiştir. Araştırma sonucunda, yetişkin psikiyatrik hastalarda kendine yönelik mükemmeliyetçilik ve başkalarınca belirlenen mükemmeliyetçiliğin onay ihtiyacını yordadığını, genç yetişkin kadınlarda ve genç yetişkin erkeklerde başkalarınca belirlenen mükemmeliyetçiliğin onay ihtiyacını yordadığını bulmuştur.

Bu araştırmaların bulguları, sosyal onay ihtiyacı ve mükemmeliyetçiliğin ilişkili olduğunu göstermektedir. Ancak yapılan araştırmaların sınırlı sayıda olması dikkat çekicidir. Bu durum, sosyal onay ihtiyacıyla ilgili literatürün sınırlı olmasından kaynaklanmaktadır. Yukarıdaki araştırmalar ve açıklamalar doğrultusunda mükemmeliyetçi bireylerin başkalarının düşüncelerine daha duyarlı olabilecekleri ve bu nedenle sosyal onay ihtiyaçlarının daha yüksek olabileceği söylenebilir. Bu nedenle, bu araştırmada mükemmeliyetçilik incelenecek değişkenlerden biri olarak belirlenmiştir.

1.4.3. Mutluluk ve Sosyal Onay İhtiyacı

Başkaları ne der? Sosyal onay ihtiyacının bir yansıması olan bu soru, insanların mutluMutluluk, sosyal onay nihtiyacıyla ilişkili bir değişkendir. bir yaşam sürmesinde başkalarının ne kadar etkili olacağına işaret etmektedir. Bu bölümde sosyal onay ihtiyacı ve mutluluk arasındaki ilişkiye değinmeden önce mutlulukla ilgili açıklamalara kısaca yer verilecektir.

Mutluluk, Yunanca bir kelime olan “Eudaimonia” kavramıyla ifade edilmektedir. Bu kavram, objektif bir bakış açısıyla doyum sağlayan, her şeyin iyiye gittiği, övgüye layık bir hayat anlamına gelmektedir (Marar, 2004). Filozoflar da iyi bir yaşamla ilgili konular üzerinde durmuşlar, erdem ve hoş duyguların varlığı gibi hususları vurgulamışlardır (Diener, 2009).

Platon, mutluluk ve erdemi aynı anlama gelen kavramlar olarak ele almıştır. Mutluluk akıl, fiziksel istekler ve ruhsal ihtiyaçlar arasındaki uyumlu bir ruhsal birlikteliğin sonucu olarak açıklanmıştır (Marar, 2004). Aristoteles ise mutluluğun ölçütlerinden bahsetmiştir. Bu ölçütler, erdeme ve kusursuz bir karaktere ulaşma olarak belirtmiştir. Ayrıca, mutluluk yaşanan bir duygu olmaktan ziyade yaşamı soylu olarak devam ettirmenin sonucunda oluşan bir durum olarak belirtilmiştir (Marar, 2004). Daha sonraki dönemlerde mutluluğun açıklanmasında ahlak felsefesi ve din etkili olmuştur. Bu dönemlerde mutluluğun yaşamda olmadığı, yaşam sonrasında ebedi mutluluğun olduğuna ilişkin düşünceler gelişmiştir (Marar, 2004).

Mutluluğa ilişkin ahlaki bakış açısının psikolojik bir bakış açısına doğru değişimi, siyasi bir kavram olarak mutluluğun yükselmesiyle aynı zamana denk gelmiştir. Yeni oluşan politikalar, mutluluğun yayılmasının ve güvence altına alınmasının siyasi ve kültürel kurumlar aracılığıyla nasıl gerçekleşebileceğine yönelmiştir. Ancak siyasi bir kavram olarak ele alınan mutluluk başarılı olamamıştır. Mutluluğun tanımlanmasında karşılaşılan güçlük, her türden davranışların haklı çıkarılmasını kolaylaştırdığı için başarılı politikalar oluşturulamamıştır (Marar, 2004).

Mutlulukla ilgili olarak 20. yüzyılda ahlak felsefesi yerine, öznel tatminle ilgili duygulara yönelme şeklinde bir değişim olmuştur (Marar, 2004).

Mutluluk kavramı öznel iyi oluş, tatmin, fayda, iyi oluş ve refah gibi ifadeler ile eş anlamlı bir biçimde kullanılmaktadır (Easterlin, 2001, akt: Greve, 2012). Boysan (2012), psikolojide öznel iyi oluş olarak adlandırılan bu kavramın felsefede mutlu yaşam/mutluluk olarak açıklandığını ve öznel iyi oluşun mutluluk olarak tanımlanabileceğini belirtmiştir.

Öznel iyi oluş alanında çalışan bilim adamları, iyi bir yaşam için temel bileşenin insanın kendi yaşamını sevmesi olduğunu belirtmişlerdir. İnsanın yaşamının bilişsel ve duygusal değerlendirmeleri olarak tanımlanan öznel iyi oluş, hoş duygular, düşük seviyede olumsuz duygular, yüksek yaşam doyumunu içeren bir kavram olarak tanımlanmıştır (Diener, Lucas ve Oishi, 2002). İnsanların şimdiki ve geçmişteki yaşamlarını nasıl değerlendirdikleriyle ilgili olan bu alanda, değerlendirmeler, insanların olaylar karşısındaki duygusal tepkilerinden, ruh hallerinden ve yaşam doyumları hakkında oluşturdukları yargılarından oluşmaktadır (Diener, Oishi ve Lucas, 2003).

Diener (1984) mutluluk ve iyi oluşla ilgili tanımları üç kategoride incelemiştir:

- 1) Erdem ve kutsallık gibi kavramlar, iyi oluşu tanımlamada kullanılmıştır.
- 2) Araştırmacılar, insanların yaşamlarını pozitif olarak değerlendirmelerini neyin yönlendirdiğini merak etmişler, yaşam doyumuna ve iyi bir yaşamı neyin belirlediğine odaklanmışlardır.
- 3) Mutluluk, anlam olarak olumlu duyguların olumsuz duygulardan daha fazla olmasını belirten bir kavram olarak kullanılmıştır (Bradburn, 1969; akt: Diener, 1984, s.543).

Bono (1979) ise mutluluğun belirsiz ve genel bir kelime olduğunu belirtmiştir. Mutluluğun tanımlanmasında mutluluğun türlerine veya mutluluk bileşenlerine bakılabileceğini belirtmiştir. Mutluluğu zevk, heyecan, coşku, rahatlama, ilgi ve huzur gibi kavramlarla açıklamıştır.

Mutluluk birey ya da sıradan bir insanın bakış açısından da ele alınmıştır. Mutluluğun temel unsurları şunlardır (McMahan ve Estes, 2010; akt: Greve, 2012, s.18):

- 1) Zevk,
- 2) Negatif deneyimlerden kaçınma,
- 3) Kişisel gelişim,
- 4) Diğerlerine yapılan katkı.

Kültürler arasında da mutluluğun tanımlarıyla ilgili farklılıklar vardır. Özellikle bireyci kültürlerde toplulukçu kültürlerle göre daha yüksek öznel iyi oluşların olması bu farklılığı göstermektedir (Arora, 2013). Son yıllarda kültürel yapı, mutlulukla ilişkili olarak yaygın bir şekilde incelenmeye başlanmıştır. Diener, Lucas ve Oishi (2002) öznel iyi oluşun/mutluluğun bilimsel bir alan olarak hızlı bir şekilde büyüdüğünü belirtmişlerdir. Bu durumun sebeplerinden birinin bireyciliğin artması olduğunu ve öznel iyi oluşun bireycilikle uyumlu olduğunu belirtmişlerdir. Yamazaki (2010) ise aşırı bireyciliğin, bireylerin kendilerini kanıtlamaya yönelik çabalarını artırarak, sosyal yönde uyumsuzluğu artırdığını, bireyleri bağımsızlaştırdığını ve bireylerde hayattan alınan zevki ertelemeye yol açtığını belirtmiştir.

Mara, DeCicco ve Stroink (2010) bireyci kültürlerde ve toplulukçu kültürlerde, mutluluğun olumlu benlik değerlendirmelerine bağlı olduğunu belirtmiştir. Ayrıca, toplulukçu kültürlerde sosyal yapının da mutluluk üzerinde etkili olduğunu belirtmişlerdir.

Batı ve doğu kültürlerinde yaşayan bireylerin mutluluklarını etkileyen etmenlere bakıldığında, Batı kültüründe kişisel bağımsızlık ve kendini ifade etmek gibi şeyler mutluluk açısından önemliken, Doğu kültüründe diğerlerinin önemli görüldüğü ilişki benlik mutluluk açısından önemli görülmektedir. Toplulukçu kültürlerde yaşayan bireyler için yaşamdan aldıkları doyumda başkalarının değerlendirmeleri önemli görülmektedir. Kültürler arasında mutluluk açısından yaşanan farklılıklara ilişkin, Asyalı Amerikalıların Avrupalı Amerikalılara göre başkaları tarafından onay görerek mutlu olmaları önemli bir noktadır (Arora, 2013).

Bireyci toplumlar, mutlulukla ilgili listelerde üst sıralarda yer almaktadır. Mutluluk açısından değerlendirildiğinde, toplulukçu toplumlarda gruptaki uyum önemliken, bireyci toplumlarda bireylerin kendi isteklerinin gerçekleşmesi

önemlidir. Toplulukçuların aksine bireyciler, başkalarının beklentilerine göre davranmak zorunda kaldıklarında kendilerini mutlu hissetmemektedir. Bunların yanı sıra bireyciler ve toplulukçular duygulara verdikleri önem bağlamında da farklılık göstermektedir. Bireyciler, toplulukçu bireylere göre duygulara daha çok önem vermektedir. Toplulukçularda duygulardan ziyade mantık ön plandadır (Diener ve Biswas-Diener, 2008).

Kültürel yapıda mutluluğun incelenmesi yaygın bir araştırma alanıyken, kültürel olarak başkalarının beklentilerinin, bireylerin mutlulukları üzerindeki etkilerine değinen sınırlı sayıda araştırmacı vardır.

Örneğin, Thin (2002, s.40-41) sosyal mutluluğun, sosyal onay alındığında değerli bulunduğunu belirtmiştir. Ayrıca mutluluğun şartlara bağlı olduğunu ve başkalarının onayına dayalı bir şey olarak algılanmasının doğal olduğunu belirtmiştir. İnsanlar, yaşam boyunca kurulan etkileşimlerle mutlu olmanın yollarını aramaktadırlar. Aronson, Wilson ve Akert (2012) de başkalarıyla kurulan sosyal etkileşimlerin, bireyin kendisini ne ölçüde iyi hissettiğini ve önemli ölçüde etkilediğini belirtmişlerdir.

Fehr ve Falk (2001) diğerlerinin hayranlığıyla ilişkili bir kavram olan sosyal onayın, insanları gururlu ve mutlu hissettirdiğini; onaylanmamanın ise mutsuzluk ve utanç duygularına neden olabildiğini belirtmişlerdir. Marar (2004) bir bireyin mutlu olmasının, onaylanmış hissetmesiyle gerçekleşebildiğini belirtmiştir. Ayrıca onaylanmama ve özgür olmama durumlarından birinin, bireylerin işlerinden veya ilişkilerinden yakınmalarının sebebi olabileceğini belirtmiştir.

Marar (2004) insanlarda onay isteği ve özgürlük isteğinin birbiriyle çeliştiğini ve bu çelişkiyi çözüme isteğinin mutlulukla ilgili arayışların bir ifadesi olduğunu belirtmiştir.

“Diener, Larsen ve Emmons (1983) kişi çevre uyumu çerçevesinde, insanların gereksinimleri doyurulduğunda mutlu oldukları bulgusunu elde etmişlerdir. İnsanın yeterlilik, onay görme, beğenilme, anlaşılma gibi çeşitli evrensel gereksinimleri olduğu dile getirilmektedir” (Telman, 2001, 208’den akt., Eroğlu, 2011, s.140).

Literatürde yer alan bu açıklamalar sosyal onay görme ya da görmemeyle ilgili açıklamalardır. Sosyal onay ihtiyacı ve mutlulukla ilişkili bu açıklamalara karşın sosyal onay ihtiyacı ile mutluluk arasındaki ilişkiyi ele alan sınırlı sayıda araştırma bulunmuştur.

Huta ve Hawley (2010) 241 normal 54 ayakta tedavi edilen depresif birey üzerinde yaptıkları çalışmada onay ihtiyacının normal bireylerde umut, coşku mizah, şükran ve bağışlama duygularıyla negatif yönde ilişkili olduğunu bulmuşlardır. Onay ihtiyacı, normal bireylerde yaşam doyumu, pozitif duygulanım, benlik saygısıyla, yaşama gücüyle, heyecanla, anlamla negatif yönde ilişkili çıkmıştır. Olumsuz duygulanımla, depresyonla pozitif yönde ilişkili çıkmıştır.

Brajša-Žganec, Ivanović ve Lipovčan (2011) 392 öğrenci üzerinde yaptıkları çalışmada, kişilik özellikleri, sosyal beğenirlik ve öznel iyi oluş ilişkilerini incelemişlerdir. Araştırmada, sosyal beğenirliği ölçmede, sosyal beğenirliğin yanı sıra onaylanma ihtiyacını da ölçen Marlowe-Crowne Sosyal Beğenirlik Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmada, sosyal beğenirliğin dışadönüklük, uyumluluk, dürüstlük, duygusal istikrarla pozitif yönde ilişkili olduğu bulunmuştur. Öznel iyi oluşun yordayıcıları incelendiğinde, modele sosyal beğenirlik birinci adımda girildiğinde sosyal beğenirliğin yaşam doyumundaki varyansın %2'sini, olumlu duygulanımdaki varyansın %5'ini ve olumsuz duygulanımdaki varyansın %13'ünü açıkladığı bulunmuştur. Modele kişilik özellikleri birinci adımda girildiğinde, sosyal beğenirliğin yaşam doyumu ve olumlu duygulanımı yordamadığı bulunmuştur. Olumsuz duygulanım ise açıklanan varyansın %1'ini açıklamıştır.

Yukarıdaki açıklama ve araştırmalardan görüleceği üzere, başkaları tarafından onaylanmanın mutluluğu arttırdığı söylenebilir. Ancak sosyal onay görme yönündeki ihtiyaç, olumsuz duygularla ilişkili gözükmektedir. Bu durumun yanı sıra sosyal onay ihtiyacı, literatürde kapsamlı bir şekilde ele alınmamıştır. Sosyal onay ihtiyacının duygular üzerindeki etkisinin göz ardı edilmesi büyük bir eksikliklerdir. Bu nedenle, bu çalışmada sosyal onay ihtiyacının mutlulukla ilişkisi araştırılacak bir konu olarak belirlenmiştir.

1.4.4. Benlik Kurgusu ve Sosyal Onay İhtiyacı

İnsanların içerisinde yaşadıkları kültür, insanların sosyal yaşantılarında etkili olan bir unsurdur. Yaşanılan toplumun özellikleri bireylerin diğer insanlarla olan ilişkilerini, diğerlerinin düşüncelerine verilen önemi ve sosyal onay için duyulan ihtiyacı belirleyebilmektedir. Bu nedenle benlik kurguları, sosyal onay ihtiyacıyla ilişkili görülebilecek bir değişkendir. Bu bölümde sosyal onay ihtiyacı ve benlik kurguları arasındaki ilişkiye değinmeden önce bir kavram olarak kültürle ilgili açıklamalara, benlik kurgularının tarihçesine ve tanımlarına değinilecektir.

“Kültür, belirli bir toplumun, üyelerinin doğada bulabileceklerinden daha fazla doyum sağlayabilmeleri için, başardığı tüm maddi ve davranışsal düzenlemelerin örüntüsüdür; toplumun üyesi olarak insanın geliştirdiği tüm bilgi, inanç, sanat, ahlak, adet, yetenek ve alışkanlıklarla toplumsal kurumları kapsar” (Kağıtçıbaşı, 2010b, s.380). Ortak inanışlar, tavırlar, kişisel tanımlamalar ve değerlerden oluşan bir kavram olarak tanımlanan kültürün psikolojik boyutlarını inceleyen araştırmacılar, insanların birbirleriyle nasıl ilişki kurduklarını incelemişlerdir (Diener ve Biswas-Diener, 2008).

Kültürel koşullar altında yaşayan tüm bireyler, yaşadıkları kültürün çeşitli özelliklerini göstermektedirler. Kültür, bu anlamda benliğin bir yönü olarak nitelendirilebilmektedir. Kültürlere özgü değişen benlik yapıları, kişilerin tüm eylemlerini etkilemektedir (Ercan, 2008). Tutar (2013) insan davranışlarının şekillenmesinde ve yönlendirilmesinde kültürün etkili bir öge olduğuna dikkat çekmiştir.

Kağıtçıbaşı (2010b) kültürün etkisinin bireycilik ve toplulukçuluk bağlamında incelendiğini belirtmiştir. Diener ve Biswas-Diener (2008) da kültürel olarak grupları anlamının bir yolunun grupları bireyciler ve toplulukçular olarak ikiye ayırmak olduğunu belirtmiştir. Bu kültürel gruplar şöyle açıklanmıştır: Bireyci toplumlarda, birey toplumdaki diğerlerinden önce gelmektedir. Bireyler hayatlarıyla ilgili seçimlerinde özgürdür. Toplulukçu toplumlarda ise toplum bireyden önce gelmektedir. Bu toplumlarda yaşayan bireylerde birbirine bağlılık, sosyal desteğe önem verme ve sosyal uyuma önem verme gibi özellikler görülmektedir.

Kültürle ilgili araştırmalarda, bireycilik ve toplulukçuluk bağlamında yapılan bu açıklamaların yanı sıra kültürleri anlamada çeşitli benlik kurguları sınıflandırmaları yapılmıştır. Bu kavramla ilgili sınıflandırmalara bakıldığında Markus ve Kitayama (1991) bağımsız ve karşılıklı bağımlı olmak üzere iki boyutlu benlik kurgusunu tanımlamışlardır. Markus ve Kitayama'nın iki yapılı benlik kurgusu modeline ek olarak Kağıtçıbaşı (2005; 2010a) özerk ilişkisel benlik kurgusunu önermiştir.

Kashima ve Hardie (2000) benlik kurgusunu üç yapıyla açıklamıştır: İlişkisel, bireyci ve toplulukçu benlik. Ercan (2011) bireyci benlik kurgusunun bireyi diğerlerinden farklı kılan, kendine has özelliklerini içeren bir yapı olduğunu belirtmiştir. İlişkisel benlik kurgusunun ise bireyin yakın çevresindeki bireylerle etkileşiminin yanı sıra özdeşimini de yansıtan bir yapı olduğunu ve toplulukçu benlik kurgusunun toplum ve kişi arasındaki sembolik değerleri içeren bir yapı olduğunu belirtmiştir.

Benlik kurgularıyla ilgili olarak yapılan bu açıklamaların yanı sıra literatürde benlik kurguları ve sosyal onay ihtiyacına yönelik olarak çeşitli açıklamalar yapılmıştır.

Geleneksel Türk Kültürü'nde bireysellik eğilimlerinin bastırılması yaygın bir şekilde görülmektedir (Dökmen, 2010). Türkiye toplulukçu kültürün yaygın olarak görüldüğü bir ülke olarak belirtilmiştir (Kağıtçıbaşı, 2010b). Türkiye'de yaşayan bireylerde kültürel olarak kişilerarası ilişkilerde uyumun önemli olduğu görülmektedir. Türkiye'de yakın çevrede yer alan kişilerin ihtiyaçları ve isteklerinin, bireylerin kendi ihtiyaçlarından daha önemli olarak algılandığı belirtilmiştir. Bu durum bireyle ilgili önemli kararların verilmesinde bile belirleyici olabilmektedir (Özdemir ve Çok, 2011). Türkiye'de diğer insanların beklentilerinin birey açısından önemli olması, davranışların toplum tarafından da etkilenebileceğini göstermektedir (Kağıtçıbaşı, 2010b). Bu açıklamalar doğrultusunda Türkiye'de sosyal onay ihtiyacının yüksek olabileceği söylenebilir.

Bu açıklamaların yanı sıra yabancı literatürde de toplulukçu kültürlerdeki sosyal onay ihtiyacına yönelik çeşitli açıklamalar yapılmıştır. Twenge ve Im (2007, s.173) sosyal onay ihtiyacı yüksek olan bireylerin, başkalarının ne düşündüğüne

yönelik kaygılı olmalarının, toplulukçu kültürlerdeki sosyal onay ihtiyacının yüksek olmasına açıklık getirebileceğini belirtmişlerdir. Ayrıca toplulukçu kültürler (Asya Ülkeleri ve Meksika vb), Amerikalılarla karşılaştırıldığında daha yüksek sosyal onay ihtiyacı göstermişlerdir (Ross ve Mirowsky, 1984; Middleton ve Jones, 2000; akt: Twenge ve Im, 2007, s.173).

Bireyci kültürler ve toplulukçu kültürler arasında, sosyal onay ihtiyaçları açısından gözlenebilecek farklılıkla ilgili olarak şu açıklamalar dikkat çekicidir: “Toplulukçu kültürlerin insanları, grubun onayını almayı bireyci kültürden insanlara göre daha fazla önemserler ve alamazlarsa da utanç duygusu yaşarlar” (Hui ve Triandis, 1986; Triandis, 1989; akt: Kağıtçıbaşı, 2010b, s.97).

Sosyal onay ihtiyacı ve benlik kurguları arasındaki ilişkiyi ele alan sınırlı sayıda araştırma vardır. Bu araştırmalarda da, onay ihtiyacını da ölçen “Marlowe-Crowne Sosyal Beğenirlik Ölçeği” nin kullanıldığı görülmektedir. Johnson ve Van De Vijver (2003) kültürlerarası araştırmalarda sosyal beğenirliğin etkisinin yeterince ele alınmadığını belirtmiş ve bu konuyla ilgili yapılacak çalışmaların önemli olduğunu vurgulamıştır. Sosyal onay ihtiyacıyla ilgili literatürün sınırlı olmasına bir açıklama getirmeye çalışan Kağıtçıbaşı’na göre (2010b) bir bilim dalı olarak psikoloji, Batı kültürüne ait bir üründür. Bu nedenle, batının bireyci düşünce anlayışlarını yansıtmaktadır. Bu durum, davranışların açıklanmasında başkalarının beklentileri gibi etmenlerin dikkate alınmaması sonucuna neden olmuştur (Kağıtçıbaşı, 2010b).

Benlik kurguları ve sosyal onay ihtiyacı arasındaki ilişkinin ele alındığı başka bir araştırmada (Ingman, 1999), Çinli öğrencilerin Amerikalı öğrencilere göre daha düşük düzeyde sosyal uyum, daha yüksek seviyede sosyal onay ihtiyacı ve daha yüksek seviyede karşılık benlik kurgusuna sahip oldukları bulunmuştur. Konuyla ilgili benzer bir araştırma da Heinrichs ve diğerleri (2006) tarafından yapılmıştır. Sekiz ülkeden 909 katılımcıyla yapılan araştırmada kültürel normlara göre toplulukçu ülkelerin sosyal olarak çekingenlik ve geri çekilme davranışlarını bireyci ülkelere göre daha kabullenici oldukları bulunmuştur.

Bu araştırmaların bulgularından anlaşılacağı üzere, kültürler arasında sosyal etkileşimler açısından farklılıklar vardır. Özellikle toplulukçu benliğin yaygın

görüldüğü ülkelerde sosyal onay ihtiyacına ve sosyal uyuma verilen önemin yüksek olduğu söylenebilir.

Sonuç olarak, bireylerin içerisinde buldukları kültür davranışların şekillenmesinde önemli bir yapı olarak, kişilerarası ilişkilerin nasıl olması gerektiğine dair önemli bir alt yapı sağlamaktadır. Kültür, başkalarının niyetlerinin birey üzerindeki etkisine önem verme yönünde bir etki yaratıyorsa, bireyler sosyal uyuma yönelik davranışlara yönelip, toplumsal kurallara duyarlı olup kendisini ikinci plana atacaktır. Başkalarının düşüncelerine aşırı önem vermenin sonuçları da toplumsal anlamda uyumlu ancak bireysel olarak kendisini baskılayan bireylerin yetişmesidir.

1.5.Sosyal Onay İhtiyacıyla İlgili Araştırmalar

Sosyal onay ihtiyacı konusunda yurt dışında yapılan araştırmaların sayısının 1960'lı yıllarda yoğunlaştığı, 1980'li yıllara kadar olan dönemde bu araştırmaların kısmen azalarak da olsa devam ettiği, 1990'lı yıllarda bu konunun hemen hemen hiç ele alınmadığı, fakat 2000'li yıllardan itibaren sosyal onay ihtiyacının yeniden araştırmalara konu olduğu gözlenmektedir. Söz konusu araştırmalarda, sosyal onay ihtiyacının özellikle cinsiyet ve doğum sırası gibi değişkenlerin yanı sıra, alkol ve madde kullanımı, saldırganlık, yardım etme, akademik performans düzeyi gibi çok farklı değişkenlerle ilişkisi incelenmiştir. Aşağıda, yurt dışında yapılan bu araştırmalar ve elde edilen bulgular özet olarak verilmiştir.

1.5.1.Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Sosyal onay ihtiyacı ile cinsiyet ve doğum sırası arasındaki ilişki birçok araştırmada ele alınmıştır. Bu araştırmalardan biri, Moran (1967) tarafından yapılmıştır. Araştırmada, cinsiyet ve doğum sırasının sosyal onay ihtiyacı üzerindeki etkisini incelemek amacıyla, bir grup üniversite öğrencisine (n=349) Marlowe-Crowne Sosyal Beğenirlik Ölçeği uygulanmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin 147'si ilk doğan çocuklardan (kızlar için n= 80, erkekler için n= 67), 202'si ise daha sonra doğan çocuklardan (kızlar için n= 92, erkekler için n= 110) oluşmaktadır.

Cinsiyet ve doğum sırası etkileşiminin de anlamlı bulunduğu bu araştırmada, sosyal onay ihtiyacının ilk çocuklarda ve kızlarda daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Tulkin, Muller ve Conn (1969) beşinci ve altıncı sınıf öğrencileriyle (n=192) yaptıkları araştırmada, sosyal onay ihtiyacı yüksek veya düşük kız ve erkek öğrencilerin popülerlik düzeylerini incelemişlerdir. Araştırmada, sosyal onay ihtiyacı yüksek olan kızların en popüler kızlar oldukları, buna karşın sosyal onay ihtiyacı yüksek olan erkeklerin ise en az popüler erkekler oldukları bulunmuştur. Araştırmada elde edilen bu bulgular, sosyal onay ihtiyacının cinsiyete bağlı olarak öğrencilerin popülerlik düzeyini etkilediğini göstermektedir.

Nowicki'nin (1971) onay motivasyonu ve kişilerarası çekicilik üzerine yaptığı araştırmaya 257 kişi katılmıştır. Araştırmada birinci sırada doğan ve ortanca olan kızlarda daha yüksek onay motivasyonu ve daha fazla kişilerarası çekicilik olduğunu bulmuştur. Ayrıca tek çocuk olan kızların da benzer onay motivasyonu puanları aldıklarını bulmuştur.

MacDonald (1971) iki farklı örneklem grubu ile yaptığı araştırmada, doğum sırasındaki farklılıkların altı farklı kişilik özelliği açısından farklılaşmaya yol açıp açmadığını incelemiştir. Üniversite lisans öğrencilerinin denek olarak katıldıkları ilk çalışmaya 339 erkek ve 447 kadın, ikinci çalışmaya 210 erkek ve 266 kadın üniversite lisans öğrencisi katılmıştır. İlk çalışmaya katılan deneklerin (a) dogmatizm, (b) belirsizliğe tolerans, (c) katılık; ikinci çalışmaya katılan deneklerin (d) içsel-dışsal denetim odağı, (e) sosyal sorumluluk özellikleri ölçülmüştür. Bunlara ek olarak, Marlowe-Crowne Sosyal Beğenilirlik Ölçeği kullanılarak her iki çalışmaya katılan deneklerin de (f) sosyal beğenilirlik özellikleri ölçülmüştür. Elde edilen verilere, cinsiyet değişkeni 2 düzeyde (kadın ve erkek), doğum sırası değişkeni 3 düzeyde (tek çocuklar, ilk çocuklar, sonraki çocuklar) olmak üzere, 2 X 3 varyans analizi uygulanmıştır. Araştırmada, sonra doğanların denetim odaklarının daha dışsal olduğu, tek çocuklarla ilk çocukların daha sonra doğanlara göre sosyal sorumluluklarının daha yüksek olduğu, ilk doğan çocukların daha katı oldukları ve son olarak da kadınların sosyal onay ihtiyacının erkeklerden daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Masterson (1971) üniversite öğrencilerinde cinsiyet ve aile büyüklüğünün onay ihtiyacı üzerindeki etkisinin incelemiştir. Araştırmada, kızların erkeklere göre daha yüksek onay ihtiyacı gösterdikleri, aile büyüklüğü arttıkça onay ihtiyacının da arttığı bulunmuştur.

Vicente ve diğerleri (1983) doğum sırası ile sosyal onay ihtiyacı ve empati arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Panamalı ergenler (N=804) üzerinde yapılan bu araştırmada, ilk doğan kızların daha sonra doğan kızlara göre sosyal onay ihtiyacının yüksek olduğu bulunmuştur. Buna karşın, ilk doğan erkeklerde empati düzeyinin daha sonra doğan erkeklere göre düşük olduğu bulunmuştur.

Sosyal onayı, doğum sırası ve cinsiyet bağlamında ele alan araştırmaların yanı sıra akademik performans ve öğretmenlerin not verme davranışlarıyla ilişkili olarak da ele alan çalışmalar yapılmıştır.

Rothbart, Dalfen ve Barrett (1971) öğretmen beklentileri ve öğrenci davranışları ilişkisini araştırmışlardır. Araştırma, öğretmenler ile 52 öğrenci üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmada, yüksek beklentili öğrencilere öğretmenlerin daha özenli oldukları, düşük beklentili öğrencilerin ise daha az zeki, gelecek başarıları için daha az potansiyele sahip ve daha yüksek onay ihtiyacı olan öğrenciler olarak değerlendirildikleri bulunmuştur.

Turner (1971) çocukların öğrenmesi üzerinde test yapan kişinin ırkı ile onay ihtiyacını araştırmıştır. Araştırma, 80 erkek çocuk üzerinde yapılmıştır. Araştırmada, farklı ırksal kimlikleri olan araştırmacılar çocuklara basit bir öğrenme görevi vermiştir. Araştırmada, test sırasında çocuklar sözel olarak onaylanarak motive edilmişlerdir ve aynı ırktan olan erkek araştırmacılar tarafından test edilen çocukların farklı ırklardan olan erkek araştırmacılar tarafından test edilenlere göre daha iyi performans gösterdikleri bulunmuştur. Araştırmada, onay ihtiyacı ve öğrenme hızı arasında bir ilişki olmadığı da saptanmıştır.

Calhoun ve Mikesell (1972) üniversite öğrencilerinin onay ihtiyacı ile geçmiş gelişimsel deneyimleri arasındaki ilişkileri araştırmışlardır. Araştırma, 719 üniversite birinci sınıf erkek öğrenci üzerinde yapılmıştır. Araştırmada, onay ihtiyacıyla, kişisel uyum, akademik tutum, bilimsel ilgi ve akademik başarı arasında düşük ve pozitif

yönde korelasyonlar bulmuşlardır. Ebeveyn kontrolü ve onay ihtiyacı arasında düşük ve negatif yönde bir ilişki bulunmuştur.

Petzel (1972) onay motivasyonu ve akademik performans tahminlerini incelemiştir. Araştırma, 50 erkek öğrenci üzerinde yapılmıştır. Araştırma sonucunda, yüksek onay motivasyonu olanların, düşük onay motivasyonu olanlara göre akademik performans tahminlerinin daha doğru olduğu bulunmuştur.

Niles (1995) üniversite öğrencileri üzerinde motivasyon ve öğrenme stratejilerini araştırmıştır. 136 Avustralya doğumlu öğrenci ve 72 yurtdışındaki öğrenciden oluşan örnekleme, sosyal onay motivasyonunun yurtdışından gelen öğrenciler için daha güçlü olduğunu bulmuştur. Bu durum, aile ilişkilerindeki kültürel farklılıklarla açıklanmıştır.

Crowl (2001) ilkokul öğretmenleri üzerinde sosyal onay ihtiyacı ile öğrencilere not vermeyi araştırmıştır. 51 kadın ilkokul öğretmenin sosyal onay ihtiyacı, Marlowe-Crowne Sosyal Beğenirlik Ölçeğiyle ölçülmüş ve yüksek ya da düşük onay ihtiyacı olanlar üzere iki grup oluşturulmuştur. Araştırmada öğrencilere iki soru sorulmuş ve kısa cevaplar alınmıştır. Araştırma sonucunda, yüksek sosyal onay ihtiyacı olan öğretmenlerin, sosyal onay ihtiyacı düşük olan öğretmenlere göre fazla not verdikleri bulunmuştur.

Sosyal onay ihtiyacı, saldırganlık davranışıyla ilgili olarak da araştırılmıştır. Saldırganlık ve sosyal onay ihtiyacıyla ilgili araştırmalar aşağıda özetlenmiştir.

Fishman (1965) onay ihtiyacı ile saldırganlığı 60 kız üniversite öğrencisi üzerinde araştırmıştır. Araştırmada, iki tür hayal kırıklığı yaratan durum oluşturulmuştur ve araştırma sonucunda onay ihtiyacı yüksek olan bireylerin, düşük onay ihtiyacı olan bireylere göre hayal kırıklığı yaratan duruma daha az saldırganlık gösterdikleri bulunmuştur.

Larsen ve diğerleri (1976) onay arama, sosyal güç ve saldırganlık arasındaki ilişkileri test etmişlerdir. Deneysel çalışmaya 43 üniversite öğrencisi katılmıştır. Araştırmanın sonucunda, onay arama ve sosyal yarar açısından saldırganlık üzerinde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Analizlerde, saldırganlık üzerinde sosyal güç ve

etkileşim açısından anlamlı farklılığa rastlanırken, onay aramanın saldırganlık üzerinde anlamlı bir etkisi olmadığı görülmüştür.

Sosyal onay, alkol ve madde kullanımı bağlamında da incelenmiştir. Konuyla ilgili araştırmalar aşağıda özetlenmiştir.

Hetherington ve Wray (1964) alkollü veya alkolsüz durumlarda, saldırganlık ihtiyacı ve sosyal onay ihtiyacından çok yüksek puan alan bireylerin mizah tercihlerini araştırmışlardır. Araştırmada, Amerikan dergilerinden 400 karikatür seçilmiştir. Karikatürler, 10 üniversite öğrencisi tarafından kategorilere ayrılmıştır. Araştırma sonucunda, yüksek saldırganlığa sahip bireyler komik saldırgan karikatürleri, düşük düzeyde saldırganlık gösterenlere göre daha komik bulmuştur. Anlamsız karikatürler, düşük sosyal onay ihtiyacı gösteren bireylere göre, yüksek sosyal onay ihtiyacı olan bireyler tarafından daha fazla puanlanmıştır.

Scherer, Ettinger ve Mudrick (1972) sosyal onay ve uyuşturucu kullanımı arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Araştırma, 66 lisans öğrencisi üzerinde yapılmıştır. Araştırmalarında ağır uyuşturucu kullananların en yüksek onay motivasyonu olan grup olduğu bulunmuştur. Hafif uyuşturucu kullananların en düşük onay motivasyonuna sahip oldukları bulunmuştur.

Mitchell ve McAndrew (1984) sosyal ortamlarda sosyal onay ihtiyacının sosyal içicilik ile ilişkisini araştırmışlardır. Araştırma, 36 erkek üniversite öğrencisi üzerinde yapılmıştır. Araştırma sonuçları, durumun yapısının ve katılımcıların onay ihtiyacının içme davranışıyla ilişkili olduğunu göstermiştir. Durumsal faktörler ile onay ihtiyacı arasında ilişki bulunamamıştır.

Caudill ve Kong (2001) sosyal onay ihtiyacının, sosyal ortamlardaki içme davranışıyla ilişkisini araştırmışlardır. Araştırma, ağır sosyal içici olan erkek ve kadınlardan oluşan 202 kişi üzerinde yapılmıştır. Araştırma sonuçları, yüksek sosyal onay ihtiyacı olanların ve sosyal durumlarda ağır içmeye eğilimli olanların deneysel koşullarda içme düzeylerinin taklit yönelimli değişimlere eğilimli olduğunu göstermiştir.

Sosyal onay ihtiyacını, yardım etme davranışıyla ilişkili olarak inceleyen araştırmalara bakıldığında ise Satow (1975) ve Deutsch ve Lamberti'nin (1986) araştırmalarına rastlanılmıştır. Bu araştırmalar aşağıda özetlenmiştir.

Satow (1975) sosyal onayın yardım etme davranışı için bir özendirici olup olmadığını test etmiştir. Marlowe-Crowne Sosyal Beğenirlik leği'ni dolduran 95 kadın niversite öğrencisine gerek kamu gerek özel şartlar altında bir araştırma fonuna bağış yapıp yapmayacakları sorulmuştur. Araştırmada bulunan sonuçlar, sosyal öğrenme kuramından gelen tahminleri desteklemiştir. Kamuya, zel durumlar altındaki durumlardan daha fazla bağış yapılmıştır. Yüksek onay ihtiyacı olan kişiler, düşük onay ihtiyacı olan bireylerden daha fazla bağış yapmıştır. Bunların yanı sıra, onay ihtiyacının bağış yapma üzerindeki etkisi özel koşullardan daha çok halk koşullarında alenen yapılan bağışlarda daha yüksek bulunmuştur.

Deutsch ve Lamberti (1986) sosyal onay ihtiyacının yardım etme davranışı üzerindeki etkisini belirlemek için yaptıkları araştırmada, 46 kadın denek, araştırmacıya yardım ettikleri için ödüllendirilmiş ya da cezalandırılmışlardır. Araştırma sonucunda, yüksek onay ihtiyacı olan deneklerin sosyal olarak ödüllendirilmeleri durumunda, cezalandırıldıkları duruma göre kitabını düşüren birisine yardım etme olasılıkları daha yüksek bulunmuştur.

Sosyal onay ihtiyacı, yukarıda özetlenen araştırmaların yanı sıra uyum, psikoterapiyi erken sonlandırma eğilimi, suçlama yaklaşımı, anne tutumu, mizahi davranışlar, hile yapma, yeme bozuklukları ve fiziksel çekicilik gibi çeşitli değişkenlerle de araştırılmıştır. Aşağıda bu araştırmalar özetlenmiştir.

Strickland ve Crowne (1963) onay bağımlısı bireylerin, psikoterapiyi erken sonlandırmaya daha eğilimli olduklarını ve daha az onay bağımlısı olanlara göre terapistleri tarafından daha savunucu ve daha az gelişmiş oldukları hipotezlerini test etmişlerdir. Araştırma, 85 hasta üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda, yüksek onay ihtiyacı olan bireylerin psikoterapiyi daha erken sonlandırdıkları bulunmuştur. Terapistlerin onay bağımlısı olan hastaları daha olumsuz olarak değerlendirdikleri ve onay bağımlısı kadınların kendilerini daha gelişmiş olarak tanımladıkları bulunmuştur. Araştırmada, sosyal sınıf ve doğum sırasının terapide kalmayı yordamadığı grlmştir.

Dies (1970) sosyal onay ihtiyacı ile suçlama yaklaşımı/tutumu arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. 40 psikiyatri hemşireliği öğrencisi (40 kız) ikili gruplara ayrılmıştır. İkili üyeler deney ortamında başarısızlığa maruz kalmışlardır. Sonrasında başarısızlıklarını deneyin özelliklerine mi, geçici kişisel durumlara mı, yoksa partnerine mi atfettikleri araştırılmıştır. Sonuçlar, onay bağımlısı olan kişilerin başarısızlığı rasyonelleştirdiklerini ve bahaneler üreterek çeşitli deneysel faktörleri ve partnerlerini suçladıklarını göstermiştir. Fakat bu genellikle sosyal kabul sınırları içerisinde yapılmıştır.

Endler, Minden ve North (1973) destek verme, sosyal onay ihtiyacı ve cinsiyetin, uyum gösterme üzerindeki etkilerini incelemişlerdir. Araştırma, 72 erkek ve 72 kızıdan oluşan üniversite öğrencileri üzerinde yapılmıştır. Öğrenciler, sosyal onaylanmaya olan yüksek ve düşük gereksinim bağlamında üç gruba ayrılmıştır. Araştırma sonuçları, kızların erkeklerden daha fazla uyum gösterdiğini ortaya koymuştur. Bunun yanı sıra onay ihtiyacı yüksek olan bireylerin, düşük onay ihtiyacı olan bireylere göre biraz daha yüksek uyum sağlama eğiliminde oldukları da saptanmıştır.

Lobel (1982) onaylanmaya duyulan gereksinimin iki bileşenini (yaklaşım bileşeni ve kaçınma bileşeni) incelemiştir. Araştırmanın örneklemini, bir başka araştırmacının (Sears ve diğerleri, 1957) 25 yıl önce görüştüğü annelerin çocukları olan yaklaşık olarak 31 yaşlarında olan katılımcılar oluşturmuştur. Kızlar için, onay ihtiyacı, annelerin sevgiyi esirgemeleri ile pozitif yönde ilişkili bulunmuştur. Onay ihtiyacının kaçınma bileşeni, annelerin kızlarını karşılık vermeleri yönünde cesaretlendirmeleri ile negatif ilişkili bulunmuştur. Araştırmanın bu sonuçları, annenin sevgisini esirgemesinin reddedilme korkusunu ve kızların onay ihtiyaçlarını artırdığını göstermiştir.

Paul E. McGhee kadınların erkeklerden daha fazla güldüklerini, çünkü daha güçlü bir sosyal onaya ihtiyaç duyduklarını belirtmiştir (akt: Davis, 1983). Davis' in (1983) yaptığı araştırmada 46 kadın ve 46 erkek üniversite öğrencisi can sıkıcı bir durumda tartışırken, karşı cinsten bir araştırmacı görsel-işitsel olarak cevapları kaydetmiştir. Araştırma sonuçları, Paul E. McGhee'nin gülümseme, gülme ve şaka yapmadaki cinsiyet farklılıklarıyla ilgili iddiasını desteklemiştir. Ancak cinsiyetlere göre sosyal onay açısından anlamlı bir farklılık çıkmamıştır. Araştırmada, yüksek

düzeyde kendi ayarlayabilenlerin mizahi davranışları cinsiyetten etkilenmiştir ve düşük düzeyde kendini ayarlayanların mizahi davranışlarının sosyal onay ihtiyacından etkilendiğine ilişkin hipotez de desteklenmiştir.

Lobel ve Levanon (1988) çocukların hileye yönelik davranışlarına etki eden kişiliğin ve durumsal değişkenlerin etkilerini incelemişlerdir. 228 çocuk üzerinde yürütülen araştırmada, yüksek benlik saygısı ve düşük onay ihtiyacı olan çocukların yüksek benlik saygısı ve yüksek onay ihtiyacı olan çocuklardan daha az hileye başvurdukları bulunmuştur.

O'Grady (1989) fiziksel çekicilik ve onay ihtiyacı, sosyal benlik saygısı ve uyumsuzluk arasındaki ilişkileri araştırmıştır. Araştırmaya, üniversitede okuyan 64 erkek öğrenci ve 63 kız öğrenci katılmıştır. Fiziksel çekicilik ve onay ihtiyacı arasında bir ilişki bulunamamıştır.

Moulton, Moulton ve Roach (1998) yeme bozukluklarının belirtileri arasında yer alan bedensel zayıflık, bulimiya, beden memnuniyetsizliği, etkisizlik, mükemmeliyetçilik, kişilerarası güvensizlik, olgunlaşma korkuları ve içsel farkındalık değişkenleriyle onay ihtiyacı arasındaki ilişkileri araştırmışlardır. Araştırmaya 495 üniversite öğrencisi katılmıştır. Araştırma sonucunda, her iki cinsiyette kişilerarası güvensizlik, olgunlaşma korkuları, bulimiya, etkisizlik ve düşük içsel farkındalığın onay motivasyonunun yordayıcıları olduğu bulunmuştur. Cinsiyetlere göre yapılan analizlerde kızlarda olgunlaşma korkuları, bulimiya, beden memnuniyetsizliği ve düşük içsel farkındalığın onay motivasyonunu yordadığı ve bu değişkenlerin onay motivasyonunun %31'ini açıkladığını bulmuşlardır. Erkeklerde ise kişilerarası güvensizlik, zayıflama güdüsü, mükemmeliyetçilik, olgunlaşma korkuları, beden memnuniyetsizliği, etkisizlik ve düşük içsel farkındalığın onay motivasyonunu yordadığı, bu değişkenlerin onay motivasyonunun %34'ünü açıkladığı bulunmuştur.

Ingman (1999) benlik kurgusu, sosyal kaygı ve sosyal becerilerin uluslararası öğrencilerin sosyal uyumunda aracı rolünü araştırmıştır. Araştırma, 59 Çinli ve 105 Amerikalı üniversite öğrencisi üzerinde gerçekleştirilmiştir. Çinli öğrencilerin, Amerikalı öğrencilere göre daha düşük düzeyde sosyal uyum, daha yüksek seviyede

sosyal onay ihtiyacı ve daha yüksek seviyede karşılık benlik kurgusuna sahip oldukları bulunmuştur.

Sherry (2002) mükemmeliyetçiliğin boyutlarını, mükemmeliyetçi fonksiyonel olmayan tutumları, depresyonu ve onay ihtiyacını araştırmıştır. Araştırma, 70 psikiyatrik hasta ve 211 genç yetişkin üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda, yetişkin psikiyatrik hastalarda kendine yönelik mükemmeliyetçilik ve başkalarınınca belirlenen mükemmeliyetçiliğin onay ihtiyacını yordadığını, genç yetişkin kadınlarda ve genç yetişkin erkeklerde başkalarınınca belirlenen mükemmeliyetçiliğin onay ihtiyacını yordadığını bulmuştur.

Rudolph, Caldwell ve Conley (2005) akran onayı üzerindeki benlik değerini çocukların olumlu ve olumsuz iyi oluşlarıyla ilişkili olarak araştırmışlardır. Araştırma, 153 dördüncü ve sekizinci sınıf öğrencisi üzerinde yapılmıştır. Araştırmada, onay ihtiyacının pozitif (sosyal onay karşısında gelişen benlik değeri) ve negatif onay (sosyal onaylanmama karşısında azalan benlik değeri) temelli bir yapı olduğu bulunmuştur. Araştırmanın bu bulgusu, artan onay ihtiyacının olumlu sosyal değerlendirmeler alma veya olumsuz sosyal değerlendirmelerden kaçınmak için güdülediğini göstermiştir. Araştırmada, olumlu onay temelli bireysel değerlendirmelerin azalan duygusal zorlanmayla, olumsuz onay temelli bireysel değerlendirmelerin ise artan duygusal zorlanmayla ilişkili olduğu bulunmuştur.

Sosik ve Dinger (2007) liderlerin kişilik özellikleri, liderlik stilleri ve vizyonları arasındaki ilişkileri incelemişlerdir. 14 haftalık liderlik gelişim kursunu tamamlamış olan altı endüstri dalından 180 işletme yöneticisi kursun ikinci haftasında sosyal onay ihtiyaçları, kendilerini ayarlama ve sosyal güç ihtiyaçları ile ilgili kişisel bildirimlerde bulunmuşlardır. 809 alt kademe çalışanı da kursun üçüncü haftasında yöneticilerinin liderlik stillerini değerlendirmişlerdir. Kurs tamamlandığında, yöneticiler vizyonlarını yazmışlardır. Araştırma sonuçları, liderlerin sosyal onay, kendini ayarlama ve sosyal güç ihtiyaçlarının bu ilişkileri etkilediğini göstermiştir.

Miotto ve Preti (2008) sosyal beğenirlik ve intihar eğilimi arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Araştırma, Kuzey İtalya'nın kırsal kesimlerinde yaşayan 15-19 yaş grubunda yer alan 950 ergen üzerinde yapılmıştır. Kızların %30.6'sı, erkeklerinde

%23.9'u belirli bir düzeyde intihar eğilimi bildirmişlerdir. Ayrıca her iki cinsiyetinde yaklaşık %5'i yüksek düzeyde intihar eğilimi bildirmişlerdir. Marlowe–Crowne Sosyal Beğenirlik Ölçeğinden yüksek puan alanların psikiyatrik belirtileri düşük düzeyde bulunmuştur.

Twenge ve Campbell (2008) 1930 yılından bu yana 1.4 milyon kişinin tamamladığı kişilik, tutum, psikopatoloji ya da davranış ölçeklerinden elde edilen verileri günümüz iş dünyasıyla ilişkili olarak araştırmışlardır. Y Kuşağı ve Milenyumcular olarak da bilinen Ben Nesli adı verilen kuşağın daha yüksek benlik saygısı, narsizm, kaygı, depresyona sahip oldukları ve daha dışsal odaklı oldukları saptanmıştır. Bu kuşakta aynı zamanda daha düşük sosyal onay olduğu da görülmüştür. Sosyal onaydaki bu azalış, genç çalışanların uyumdan hoşlanmamaları yönünde açıklanmıştır.

Huta ve Hawley (2010) 241 normal 54 ayakta tedavi edilen depresyonlu birey üzerinde yaptıkları çalışmada, onay ihtiyacının normal bireylerde umut, coşku mizah, şükran ve bağışlama duygularıyla negatif yönde ilişkili olduğunu bulmuşlardır. Onay ihtiyacı normal bireylerde yaşam doyumu, pozitif duygulanım, benlik saygısı, yaşama gücü, heyecan ve anlamla negatif yönde ilişkili çıkmıştır. Olumsuz duygulanımla, depresyonla pozitif yönde ilişkili çıkmıştır.

Yurtdışında yapılan bu araştırmalar, sosyal onay ihtiyacının en yaygın olarak cinsiyet ve doğum sırasına göre yapıldığını göstermektedir. Sosyal onay ihtiyacının akademik konularda da araştırıldığı görülmektedir. Bunların yanı sıra sosyal onay ihtiyacının benlik kurguları, mutluluk, sosyal kaygı ve mükemmeliyetçilik yönünden yeterince ele alınmadığı görülmektedir.

Sosyal onay ihtiyacıyla ilgili yapılan bu araştırmalarda, Twenge ve Campbell'in araştırması dikkat çekicidir. Bu araştırmada Y kuşağında düşük sosyal onay ihtiyacının olması ve depresyon, kaygı gibi ruhsal bozuklukların daha yüksek oranda görülmesi dikkat çekicidir. Bu sonuç, sosyal onay ihtiyacındaki azalışın sonuçlarıyla ilgili bir duruma işaret etmektedir. Araştırmanın bu bulgusu, sosyal onay ihtiyacının düşük olmasının da olumsuz durumların oluşmasına katkıda bulunucu bir etmen olabileceğini göstermesi açısından önemlidir.

1.5.2. Yurtiçinde Yapılan Araştırmalar

Türkçe literatürde sosyal onayla ilgili doğrudan bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bununla birlikte Fonksiyonel Olmayan Tutumlar, Akılcı Olmayan İnançlar, Kişilerarası İlişki Boyutları, Kişilerarası Duyarlılık ve Sosyotropi-Otonomi Ölçekleri'nin bir alt boyutu olarak ele alınan sosyal onay ihtiyacıyla ilgili araştırmalar aşağıda özetlenmiştir.

Boyce ve Parker (1989) tarafından geliştirilen ve Türkçe'ye uyarlaması Erözkan (2003) tarafından yapılan "Kişilerarası Duyarlılık Ölçeği"nde kişilerarası farkındalık, ayrılma anksiyetesi, çekingenlik ve kırılma iç benlik alt boyutlarının yanı sıra onaylanma ihtiyacı alt boyutunun olduğu görülmüştür. Bu ölçeğin kullanıldığı araştırmalarda, onaylanma ihtiyacı ile ilgili bulgular aşağıda özetlenmiştir.

Erözkan (2004) üniversite öğrencilerinin kişilerarası duyarlılıklarını ve reddedilme duyarlılıklarını çeşitli demografik değişkenlere göre incelemiştir. Araştırma, 340 kişiden oluşan üniversite öğrencileri üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmada "Kişilerarası Duyarlılık Ölçeği" nin onaylanma ihtiyacı alt boyutunun cinsiyetlere ve sosyo-ekonomik düzeylere göre farklılık göstermediği bulunmuştur. Yaş ve sınıf düzeyine göre yapılan karşılaştırmada, onaylanma ihtiyacı açısından farklılık görülmüştür. 18-19 yaş grubundaki gençlerin onaylanma ihtiyacı puanlarının 20-21 yaş ve 22-23 yaş grubundaki öğrencilerden daha yüksek olduğunu bulunmuştur. Sınıf düzeylerine göre yapılan karşılaştırmada, onaylanma ihtiyacı puanlarının farklılaştığı görülmüştür. Birinci sınıf öğrencilerinin onaylanma ihtiyacı puanlarının ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencilerinden daha yüksek olduğu bulunmuştur. Kişilerarası duyarlılık ve reddedilme duyarlılığı arasındaki ilişkiye yönelik korelasyon analizinde, onaylanma ihtiyacının reddedilme duyarlılığı ile pozitif ve orta düzeyde ilişkili olduğu bulunmuştur.

Erözkan (2005) üniversite öğrencilerinde kişilerarası duyarlılık ve depresyonu yaşa, cinsiyete, sosyo-ekonomik düzeye ve yaşadıkları yere göre karşılaştırmıştır. Araştırma, 320 kişiden oluşan üniversite öğrencileri üzerinde gerçekleştirilmiştir. Kişilerarası Duyarlılık Ölçeği'nin onaylanma ihtiyacı alt boyutunun yaşlar ve yaşanan yerler açısından farklılaştığı bulunmuştur. 18-19 yaş grubundaki bireylerin

onaylanma ihtiyacı puanları yaşı daha büyük olanlardan daha yüksek bulunmuştur. Yaşanılan yere göre yapılan karşılaştırmada köyde yaşayan öğrencilerin ilçe ve şehirde yaşayanlara göre onaylanma ihtiyacı puanları daha yüksek bulunmuştur. Cinsiyet ve sosyo-ekonomik düzeye göre onaylanma ihtiyacının farklılık göstermediği bulunmuştur. Araştırmada, onaylanma ihtiyacı ve depresyon arasında pozitif yönde ve orta düzeyde bir ilişki bulunmuştur. Kişilerarası duyarlılığın alt boyutlarından çekingenlik, kırılma iç benlik, ayrılma kaygısı ve kişilerarası farkındalıkla onaylanma ihtiyacı arasında pozitif ve orta düzeyde ilişkiler bulunmuştur.

Erözkan (2011) sosyal kaygının yordayıcılarını araştırmıştır. Araştırma, 402 üniversite öğrencisi üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmada, Kişilerarası Duyarlılık Ölçeği'nin onaylanma ihtiyacı alt boyutunun sosyal kaygının önemli yordayıcılarından biri olduğu bulunmuştur.

Jones (1969) tarafından geliştirilen ve Türkçe'ye uyarlaması Yurtal (1999) tarafından yapılan "Akılcı Olmayan İnançlar Testi" nde yüksek beklentiler, suçlama eğilimi, duygusal sorumsuzluk, aşırı kaygı, bağımlı olma çaresizlik alt boyutlarının yanı sıra onay ihtiyacı alt boyutunun olduğu görülmüştür. Bu ölçeğin kullanıldığı araştırmalarda, onaylanma ihtiyacı ile ilgili bulgular aşağıda özetlenmiştir.

Yurtal (1999) üniversite öğrencilerinin akılcı olmayan inançlarını ana-baba tutumları, cinsiyet, sınıf düzeyi, yerleşim birimi ve bilim dalına göre araştırmıştır. Araştırma, 560 üniversite öğrencisi üzerinde yapılmıştır. Üniversite öğrencilerinin "Akılcı Olmayan İnançlar Testi" nin onay ihtiyacı alt boyutu puanlarının Sosyal Bilimlerde okuyan öğrencilerde, Fen Bilimleri'nde okuyan öğrencilere göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Ana baba tutumları, cinsiyet, sınıf düzeyleri, yerleşim birimi açısından üniversite öğrencilerinin onay ihtiyacı puanları arasında farklılık bulunmamıştır.

Önem (2010) üniversite öğrencilerinde öfkeyi ve öfkeyi ifade etme biçimlerini akılcı olmayan inançlar ile cinsiyet ve yaşa göre incelemiştir. Araştırma, 509 üniversite öğrencisi üzerinde yapılmıştır. Üniversite öğrencilerinin "Akılcı Olmayan İnançlar Testi" nin onay ihtiyacı alt boyutu puanlarıyla, sürekli öfke biçimi, öfkeyi dışa vurma biçimi ve öfkeyi içe tutma biçimleri arasında pozitif yönde ve zayıf

düzyeyde bir ilişkinin olduğu bulunmuştur. Ayrıca onay ihtiyacının sürekli öfke biçimindeki varyansın %8'ini açıkladığı, öfkeyi dışa vurmanın varyansın %4'ünü açıkladığı ve öfkeyi içe tutmanın %6'sını açıkladığı bulunmuştur.

Göller (2010) ergenlerin akılcı olmayan inançlarının, depresyon, umutsuzluk düzeyleri ve algıladıkları akademik başarılarıyla ilişkisini araştırmıştır. Araştırma, 412 lise öğrencisi üzerinde yapılmıştır. Lise öğrencilerinin “Akılcı Olmayan İnançlar Testi” nin onay ihtiyacı alt boyutu puanları ile depresyon puanları arasında pozitif ve yüksek düzeyde ilişki bulunmuştur. Ayrıca onay ihtiyacının umutsuzlukla düşük ve pozitif düzeyde ilişkili olduğu bulunmuştur. Araştırmada, onay ihtiyacının algılanan akademik başarıyla ilişkili olmadığı bulunmuştur. Cinsiyetlere, okul türüne ve yaşanan yere göre yapılan karşılaştırmada onay ihtiyacı açısından farklılık bulunmamıştır. Sınıf düzeylerine göre yapılan karşılaştırmada ise onay ihtiyacı puanlarının 9.sınıf öğrencilerinde, 11.sınıf öğrencilerine göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Onay ihtiyacını yordayan değişkenlere bakıldığında ise umutsuzluğun ve cinsiyetin onay ihtiyacının yordayıcısı olduğu, depresyon, algılanan akademik başarı ve sınıf düzeyinin onay ihtiyacını yordamadığı bulunmuştur.

Weissman ve Beck (1978) tarafından geliştirilen ve Şahin ve Şahin (1991) tarafından Türkçe'ye uyarlaması yapılan “Fonksiyonel Olmayan Tutumlar Ölçeği” nde mükemmelci tutum, bağımsız/otonom tutum, değişken tutum alt boyutlarının yanı sıra onay ihtiyacı alt boyutuyla da karşılaşılmıştır. Bu ölçeğin kullanıldığı araştırmalarda onay ihtiyacı ile ilgili bulgular aşağıda özetlenmiştir.

Gümüş (2006b) sosyal kaygının benlik saygısı ve işlevsel olmayan tutumlarla ilişkisini araştırmıştır. 339 üniversite öğrencisi üzerinde yapılan araştırmada, fonksiyonel olmayan tutumların bir bileşeni olan onaylanma ihtiyacının sosyal kaygıyı yordamadığı bulunmuştur.

Türkçapar ve diğerleri (2007) Kişilik İnanç Ölçeği Türkçe Formu' nun iç tutarlılığını, test-tekrar test güvenilirliğini ve geçerliğini incelemişlerdir. 232 üniversite öğrencisi üzerinde gerçekleştirilen araştırmada, Kişilik İnanç Ölçeği Türkçe formunun ölçüt bağıntılı geçerliğini test etmede Fonksiyonel Olmayan Tutumlar Ölçeği'ni kullanmışlardır. Araştırma sonucunda Fonksiyonel Olmayan Tutumlar Ölçeği'nin onay ihtiyacı puanlarıyla çekingen, histriyonik, obsesif

kompulsif, bağımlı alt boyutuyla orta ve pozitif düzeyde, şizoid alt boyutuyla düşük ve negatif yönde ilişki olduğu bulunmuştur.

Hamarta ve Demirbaş (2009) ergenlerin utangaçlık ve benlik saygılarının fonksiyonel olmayan tutumlarla ilişkisini ve fonksiyonel olmayan tutumların utangaçlığı ve benlik saygısını yordayıp yordamadığını araştırmışlardır. Araştırma, 498 lise öğrencisi üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmada Fonksiyonel Olmayan Tutumlar Ölçeği'nin onay ihtiyacı ve utangaçlık arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Benlik saygısı ve mükemmelci tutum ile onaylanma ihtiyacı arasında negatif yönde ilişki görülmüştür. Mükemmelci tutum ve onaylanma ihtiyacının benlik saygısının yordayıcıları olduğu bulunmuştur. Ayrıca onaylanma ihtiyacının utangaçlığı da yordadığı bulunmuştur.

Taymur ve diğerleri (2011) Kişilik İnanç Ölçeği Kısa Formu'nun geçerlik ve güvenilirliğini incelemişlerdir. 232 üniversite öğrencisi üzerinde gerçekleştirilen araştırmada, Kişilik İnanç Ölçeği Türkçe formunun ölçüt bağıntılı geçerliğini test etmede Fonksiyonel Olmayan Tutumlar Ölçeği'ni kullanmışlardır. Araştırma sonucunda, Fonksiyonel Olmayan Tutumlar Ölçeği'nin onay ihtiyacı puanlarıyla Kişilik İnanç Ölçeği Kısa Formu'nun histriyonik, obsesif kompulsif alt boyutları ile bağımlılık alt boyutuyla ilişkili olduğu bulunmuştur.

Dilmaç ve diğerleri (2011) fonksiyonel olmayan tutumlar ve insan değerleri arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. Araştırma, 547 lise öğrencisi üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın sonucunda Fonksiyonel Olmayan Tutumlar Ölçeği'nin onay ihtiyacı alt boyutunun, İnsani Değerler Ölçeği'nin alt boyutları olan arkadaşlık, sorumluluk, barışçıl olma, saygı ve hoşgörüyle negatif yönde ilişkili olduğu bulunmuştur. Ayrıca onay ihtiyacına yönelik toplam varyansın %39'u insani değerler ile açıklanmıştır. İnsani değerlerden sadece barışçıl olmanın onay ihtiyacını anlamlı bir şekilde yordadığı bulunmuştur.

Şenormancı, Konkan, Güçlü, Şenormancı ve Sungur (2013) ise depresyon tanısı alan 60 hasta üzerinde yaptıkları araştırmada, depresyonla fonksiyonel olmayan tutumların bir bileşeni olan onay görme ihtiyacı arasında negatif yönde zayıf bir ilişki olduğunu bulmuşlardır.

Beck, Epstein, Harrison ve Emery (1983) tarafından geliştirilen ve Türkçe'ye uyarlaması Şahin, Ulusoy ve Şahin (1993) tarafından yapılan "Sosyotropi-Otonomi Ölçeği"nin otonomi alt boyutunda özgürlük, yalnızlıktan hoşlanma ve kişisel başarı faktörleri bulunmaktadır. Sosyotropi alt boyutunda başkalarını memnun etme, ayrılık kaygısı ve onaylanmama kaygısı faktörleri bulunmaktadır. Bu ölçeğin kullanıldığı araştırmalarda, onaylanmama kaygısı ile ilgili bulgular aşağıda özetlenmiştir.

Doğan (2010) evli bireylerde, sosyotropik ve otonomik kişilik özelliklerinin evlilikte çatışma yaşama ile ilişkisini incelemiştir. Araştırma, 327 evli birey üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda, Sosyotropi alt ölçeğinin alt boyutu olan onaylanmama kaygısı ile evlilik çatışma sıklığı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Araştırmada onaylanma kaygısı olan evli bireylerin, onaylanmama kaygıları arttıkça, evlilikte çatışma yaşama durumlarında artış olduğu bulunmuştur.

Malak ve Üstün (2011) hemşirelerde sosyotropi-otonomi kişilik boyutlarıyla tükenmişlik seviyeleri arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. Araştırmanın evreni 162 hemşireden oluşmaktadır. Araştırmada, Sosyotropi ölçeğinin alt boyutu olan onaylanmama kaygısı ile duygusal tükenme arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu bulunmuştur. Onaylanmama kaygısı, tükenmişliğin alt boyutlarından duyarsızlaşma ve kişisel başarıyla ilişkili bulunmamıştır. Araştırma, duygusal tükenme arttıkça onaylanmama kaygısının arttığını göstermiştir.

Öktem, Turgut ve Tokmak (2013) sosyotropik-otonomik kişilik özelliklerini ve sosyotropik kişilik özelliğine sahip olan kişileri içsel-dışsal motivasyon bağlamında incelemiştir. Araştırma, dört ve beş yıldızlı otellerde çalışan 447 birey üzerinde yapılmıştır. Onaylanmama kaygısı içsel motivasyonu yordamazken, dışsal motivasyonu pozitif yönde yordamıştır. Bu bulgunun yanı sıra onaylanmama kaygısının ayrılık kaygısı, başkalarını memnun etme kaygısı, özgürlük, kişisel başarı, yalnızlıktan hoşlanma, içsel ve dışsal motivasyonla pozitif düzeyde ilişkili olduğu bulunmuştur.

Tokmak, Turgut ve Öktem (2013) turizm öğrencileri üzerinde yaptıkları araştırmalarında, sosyotropi ve otonomi kişilik özelliklerine göre öğrencilerin durumunu ve bu kişilik özelliklerinin iletişim becerilerine etkisini incelemişler ve

iletişim becerilerinin yaş, cinsiyet ile eğitim düzeyine göre karşılaştırmasını yapmışlardır. Sosyotropi ve otonomi kişilik özelliklerinin iletişim becerilerine etkisi de incelenmiştir. Araştırma, 237 üniversite öğrencisi üzerinde yapılmıştır. Araştırmada, Sosyotropi-Otonomi Ölçeği'nin sosyotropi boyutunun alt boyutlarından onaylanmama kaygısının cinsiyetlere göre farklılaştığı bulunmuştur. Kızların onaylanmama kaygısı puanları, erkeklerden daha yüksek bulunmuştur. Eğitim seviyesine göre onaylanmama kaygısı açısından farklılığa rastlanmıştır. Ön lisans düzeyinde eğitim gören öğrencilerin puanları, üniversitede eğitim gören öğrencilerden daha yüksek bulunmuştur. Yaş gruplarına yönelik yapılan karşılaştırmada da anlamlı bir fark görülmüştür. 23 yaş ve üzeri öğrenciler ile 17-19 yaş grubundaki öğrencilerin puanları arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Sosyotropi-Otonomi Ölçeği ve İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği'nin alt boyutları arasındaki ilişkileri belirlemek için yapılan korelasyon analizinde onaylanmama kaygısı sosyotropiyle, ayrılık kaygısıyla, başkalarını memnun etme kaygısıyla pozitif yönde ilişkili bulunmuştur. Otonomi, kişisel başarı, özgürlük, yalnızlıktan hoşlanma, iletişim becerilerinin onaylanmama kaygısıyla negatif yönde ilişkili olduğu bulunmuştur.

Young Şema Ölçeği Kısa Form-3 ölçeğinin Türkçe'ye uyarlaması Soygüt, Karaosmanoğlu ve Çakır (2009) tarafından yapılmıştır. Ölçeğe uygulanan faktör analizinde beş şema alanı bulunmuştur. Bu şema alanları, yüksek standartlar, diğeri yönelimlilik, kopukluk, zedelenmiş sınırlar ve zedelenmiş otonomidir. Ölçeğin alt boyutları duygusal yoksunluk, karamsarlık, sosyal izolasyon, başarısızlık, duyguları bastırma, yüksek standartlar, tehditler karşısında dayanıksızlık, kusurluluk, cezalandırma, terk edilme, kendini feda, özdenetim, ayrıcalıklılık, bağımlılık ve onay arayıcılık olarak bulunmuştur. Bu ölçeğin kullanıldığı araştırmalarda, onay arayıcılık ile ilgili bulgular aşağıda özetlenmiştir.

Soygüt, Karaosmanoğlu ve Çakır (2009) Young Şema Ölçeği Kısa Form 3'ün güvenilirliği ve geçerliğini incelemişlerdir. Bu araştırmalarına, 150-1071 öğrenciden oluşan üniversite öğrencileri katılmıştır. Araştırmada Young Şema Ölçeği'nin onay arayıcılık alt boyutu, Belirti Tarama Listesi'nden alınan genel belirti düzeyi, depresyon, kaygı ve kişilerarası duyarlılıkla pozitif yönde ilişkili bulunmuştur.

Yaka (2011) psikiyatrik rahatsızlığı olan bireylerde, bağlanma, erken dönem uyumsuz şemalar, psikolojik belirtiler ve özyönetim arasındaki ilişkileri araştırmıştır. Araştırma, çeşitli hastanelere başvuru yapan depresyon, anksiyete, madde bağımlılığı ve yeme bozukluğu tanısı almış 163 birey ve psikiyatrik tanı almamış 195 birey üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmada, Young Şema Ölçeği Kısa Formu'nun onay arayıcılık alt boyutuyla Kısa Semptom Envanteri ile kaygılı, güvenli ve kaçınan bağlanma arasında pozitif düzeyde bir ilişki bulunmuştur. Onay arayıcılık ile Öz-liderlik ölçeği arasında bir ilişki bulunmamıştır.

Ceylan (2011) bağlanma stilleri ve erken dönem uyumsuz şemaların sosyal kaygıyı yordama gücünü araştırmıştır. Araştırmaya 395 üniversite öğrencisi katılmıştır. Araştırmada, erken dönem uyumsuz şemalarından onay arayıcılığın sosyal kaygının yordayıcılarından biri olduğunu bulmuştur.

Boysan (2012) erken dönem uyumsuz şemalarda başa çıkma stilleri ile öznel iyi oluş ilişkisini araştırmıştır. Araştırmaya 645 üniversite öğrencisi katılmıştır. Araştırmada, onay arayıcılığı da kapsayan başkalarına odaklanma şema alanının cinsiyetler, gelir düzeyi, baba eğitim düzeyi ve anne eğitim düzeyine göre farklılaşmadığı bulunmuştur. Araştırmada, öznel iyi oluşun bilişsel şema alanlarına yordayıcı etkisinin anlamlı olmadığı bulunmuştur.

Çolakoğlu (2012) kendilik algısı, erken dönem uyumsuz şemalar, kişilerarası ilişkiler ve algılanan ebeveynlik stilleri arasındaki ilişkileri araştırmıştır. Araştırma, 325 genç yetişkin üzerinde yapılmıştır. Araştırmada, erken dönem uyumsuz şemalarından onay arayıcılığın cinsiyete göre farklılaşmadığı bulunmuştur. Onay arayıcılığın medeni duruma göre farklılık gösterdiği bulunmuştur. Medeni durumu bekâr olanların, evli olanlardan daha yüksek puanlar aldığı saptanmıştır. Young Şema Ölçeği'nin onay arayıcılık alt boyutunun kişilerarası ilişki tarzlarının manipülatif alt boyutunu yordayıcısı olduğu, onay arayıcılıktan alınan puanlar arttıkça manipülatif tarzda artış olduğu bulunmuştur.

İmamoğlu ve Aydın (2009) tarafından geliştirilen "Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeği"nin onay bağımlılığı, başkalarına güven, duygu farkındalığı ve empati faktörleri bulunmaktadır. Bu ölçeğin kullanıldığı araştırmalarda, onay bağımlılığı ile ilgili bulgular aşağıda özetlenmiştir.

İmamoğlu ve Aydın (2009) Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeği'ni geliştirmek amacıyla yaptıkları araştırmaya 680 genç yetişkin katılmıştır. Araştırmada, Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeği'nin ölçüt bağımlı geçerliğinin belirlenmesinde kullanılan Sosyal Kaygı Ölçeği'nin (Özbay ve Palancı, 2001) eleştirilme kaygısı, değersizlik duygusu ve sosyal kaçınma alt boyutlarıyla Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeği'nin onay bağımlılığı alt boyutları arasında pozitif yönde ilişkiler bulunmuştur. Ölçüt bağımlı geçerliğin belirlenmesinde kullanılan Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği'nin (Aydın, Derelioğlu ve Pamut, 2001) alt boyutları (kişilerarası ilişkiler, empati ve kendini kontrol) ve İletişim Becerileri Envanteri'nin (Ersanlı ve Balcı, 1998) alt boyutlarıyla (Bilişsel, duygusal ve davranışsal) onay bağımlılığı arasında negatif yönde ilişkilere rastlanmıştır.

Ekşi (2012) Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık bölümü ile Halkla İlişkiler ve Tanıtım bölümü öğrencilerinin kişilerarası ilişki boyutlarını araştırmıştır. Araştırma, 252 üniversite öğrencisi üzerinde yapılmıştır. Araştırma sonucunda Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık öğrencilerinin onay bağımlılığı puanları, Halkla İlişkiler ve Tanıtım bölümü öğrencilerinden yüksek bulunmuştur. Onay bağımlılığı puanları açısından cinsiyet, sınıf, yaş, mezun olunan lise türü ve gelir düzeyine göre farklılığa rastlanmamıştır. Onay bağımlılığı, empatiyle pozitif, başkalarına güven ve duygu farkındalığıyla negatif yönde ilişkili bulunmuştur.

Bu araştırmaların yanı sıra literatürde çocuklarda sosyal onay isteğinin bilgi formu kullanılarak araştırılmasına yönelik bir çalışmayla ve sosyal onayı bir değer olarak ele alan bir araştırmayla karşılaşılmıştır.

Hayta ve Şanlıer (2007) ilköğretim öğrencilerinde sosyal onaylanmaya yönelik davranışlar ile beslenme davranışlarını araştırmışlardır. 480 ilköğretim öğrencisi üzerinde gerçekleştirilen araştırmada, öğrencilerin sosyal onay isteklerini belirlemek için yurtdışında geliştirilen “Çocukların Sosyal Onay İsteği” ve “Çocukların Yiyecekler için Sosyal Onay İsteği” ölçekleri Türkçe'ye çevrilerek bilgi formları oluşturulmuştur. Araştırmada, öğrencilerin sosyal onaylanma isteği düzeyleriyle ilgili sorulara verdikleri yanıtlar incelenmiş ve öğrencilerin %88.1'inin eşyalarını başkalarıyla paylaşmaktan rahatsızlık duymadığını ve anne-babalarının arkasından konuşmadıklarını belirtmiştir. Ayrıca öğrencilerin %87.5'inin bazen küçük yalanlar söyledikleri, %83.1'inin sinirlendiği zaman bağırdığı, %91.3'ünün kendilerine

yapılan hoş olmayan bir şeye sinirlendikleri bulunmuştur. Öğrencilerin yiyecekler için sosyal onay isteği düzeylerine yönelik sorulan soruların cevaplarına bakıldığında öğrencilerin %69.4'ünün her gün kahvaltı yaptığı, %85'inin yemeklerden önce ellerini yıkamayı sürekli hale getirdiği saptanmıştır.

Çalışkur (2013) üniversite öğrencilerinde yaşam değerlerini ve kişilik özelliklerini incelemiştir. 527 üniversite öğrencisi üzerinde gerçekleştirilen araştırmada, sosyal onay değerinin kişilik özelliklerinden yakınlık ve uyarlık ile pozitif yönde ilişkili olduğu, değişiklikle negatif yönde ilişkili olduğu bulunmuştur.

Yurtiçinde yapılan bu araştırmalar genel olarak değerlendirildiğinde Türkiye'de sosyal onay ihtiyacının, yurtdışındaki araştırmaların aksine yaygın olarak cinsiyetler açısından bir farklılık göstermediği görülmektedir. Bu durumun yanı sıra araştırmalarda dolaylı olarak ele alınan sosyal onay ihtiyacının bazı ruhsal bozukluklarla da ilişkili bulunması dikkat çekicidir.

Ayrıca yukarıdaki araştırmalarda, dolaylı bir şekilde ele alınan sosyal onay ihtiyacının mükemmeliyetçilik, benlik kurguları, mutluluk ve sosyal kaygı açısından yeterince ele alınmadığı görülmektedir. Sosyal onay ihtiyacının adı geçen değişkenler açısından incelenmesi önemli görülmektedir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeli, araştırma grubu, veri toplama araçları ve verilerin analizinde kullanılan yöntemler açıklanmıştır.

2.1.Araştırma Modeli

Bu araştırmada genel tarama modellerinden “ilişkisel tarama modeli” kullanılmıştır. İlişkisel tarama modeli, iki ya da daha fazla değişkenin birlikte ne yönde ve ne ölçüde değiştiğini inceleyen modeldir. Geçmiş dönemlerde olan veya var olan durumu tanımlamayı amaç edinen yaklaşımlar tarama modelleri olarak tanımlanmaktadır. Tarama modellerinde, bir araştırmanın konusunu oluşturan olgular olduğu şekliyle tanımlanır. Konularda etkileme ve değiştirme gibi durumlar söz konusu olmazken, gözlemi uygun bir biçimde yapmak önemlidir (Karasar, 2009).

Bu araştırmada, yukarıda belirtilen ilişkisel tarama modeli kullanılarak bir grup üniversite öğrencisinden elde edilen verilerle sosyal onay ihtiyacının yordayıcıları araştırılmıştır.

2.2.Araştırma Grubu

Araştırma grubu, 2013-2014 öğretim yılında Amasya Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu'nda öğrenim gören 287 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırma grubunda¹ yer alan öğrencilerin dağılımı Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1. Araştırma Grubundaki Öğrencilerin Cinsiyet ve Sınıflara Göre Dağılımı

		Sayı	%	Toplam
Cinsiyet	Kız	257	89.5	287
	Erkek	30	10.5	
Sınıf Düzeyi	1.sınıf	68	23.7	287
	2.sınıf	72	25.1	
	3.sınıf	71	24.7	
	4.sınıf	76	26.5	

Tablo 1'de görüldüğü üzere araştırma grubunun %89'u kız %11'i ise, erkek öğrencilerden oluşmaktadır. Öğrenim görülen sınıflara göre dağılım incelendiğinde ise, öğrencilerin %24'ü 1.sınıf, %25'i 2.sınıf, %25'i 3.sınıf ve %27'si 4.sınıfta öğrenim görmektedir. Bu açıdan öğrencilerin sınıf düzeylerine göre benzer dağılım gösterdikleri görülmektedir.

¹ Bu araştırma kapsamında Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeğini geliştirme sürecinde beş farklı grup öğrenciden veri toplanmıştır: 100 kişiden oluşan ilk gruba, ölçeğin deneme formu uygulanmış, elde edilen veriler, ölçeğin psikometrik özelliklerini belirlemek için kullanılmıştır. 360 kişiden oluşan ikinci gruba, Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği uygulanmış, bu uygulamadan elde edilen veriler, açılımlayıcı faktör analizi için kullanılmıştır. 265 kişiden oluşan üçüncü gruba Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği uygulanmış, elde edilen veriler kullanılarak Doğrulayıcı Faktör Analizi yapılmıştır. 75 kişiden oluşan dördüncü gruba Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği ile birlikte Olumsuz Değerlendirme Korkusu Ölçeği uygulanmış, elde edilen veriler benzer ölçekler geçerliği için analiz edilmiştir. 54 öğrenciden oluşan beşinci gruba Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği 15 gün arayla iki kez uygulanmış, elde edilen veriler test-tekrar test güvenilirliğini hesaplamak için kullanılmıştır. Ölçeğin son hali, bu çalışmada veri toplamak amacıyla 287 öğrenciden oluşan başka bir gruba uygulanmıştır. Bu raporda "Araştırma Grubu" tanımlaması sadece bu 287 kişiden oluşan grubu ifade etmektedir.

2.3. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada veri toplamak için beş farklı ölçme aracı kullanılmıştır. Bu araçlardan biri, araştırmacı tarafından geliştirilen “Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği”dir. Araştırmada kullanılan diğer ölçme araçları ise İlişkisel Toplulukçu Bireyci Benlik Ölçeği, Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği, Sosyal Kaygı Ölçeği ve Oxford Mutluluk Ölçeği’dir.

Aşağıda ilk olarak ölçekler ve ölçeklerin yapı geçerliği hakkında bilgi verilecek sonra da bu araştırma kapsamında geliştirilen “Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği” tanıtılacaktır.

2.3.1. İlişkisel-Bireyci-Toplulukçu Benlik Ölçeği

İlişkisel-Bireyci-Toplulukçu Benlik Ölçeği, Kashima ve Hardie (2000) tarafından benlik kurgularını değerlendirmek amacıyla geliştirilmiştir. 30 maddeden oluşan ölçeğin her biri on maddeden oluşan üç alt boyutu bulunmaktadır. Bu alt boyutlar ilişkisel benlik, bireyci benlik ve toplulukçu benliktir. Ölçeğin Cronbach Alfa değeri bireycilik alt boyutunda .72, ilişkisellik alt boyutunda .81, toplulukçu alt boyutunda .78 bulunmuştur.

Ercan (2011) tarafından Türkçe’ye uyarlanan ölçek, orjinal ölçekte olduğu gibi ilişkisel, bireyci ve toplulukçu benlik olmak üzere üç boyuttan oluşmaktadır. Ancak ölçeğin Türkçe versiyonunda her bir boyutta 9 madde olmak üzere toplam 27 madde yer almaktadır. Ölçeğe uygulanan doğrulayıcı faktör analizinde, ölçeğin üç boyutlu yapısı doğrulanmıştır. Ölçeğin güvenilirliğine ilişkin yapılan analizlerde bireycilik alt boyutunda .73, ilişkisellik alt boyutunda .68, toplulukçuluk alt boyutunda .77 ve ölçeğin genelinde .86 Cronbach Alfa değeri bulunmuştur. Ölçeğin test-tekrar test analizleri sonucunda .79 düzeyinde yüksek ve anlamlı bir korelasyon bulunmuştur. Ölçeğe uygulanan doğrulayıcı faktör analizi sonucu bulunan uyum iyiliği değerleri ise $\chi^2 /sd (841/315) = 2.66$, GFI = 0.85, AGFI= 0.82, CFI= 0.91, RMSEA= 0.07, NNFI= 0.90, SRMR= 0.06 bulunmuştur. Bu şekliyle ölçeğin Türkçe’de kullanılabileceği belirtilmektedir.

Ercan (2011) tarafından uyarlaması yapılan ölçeğe, bu araştırmada doğrulayıcı faktör analizi uygulanmıştır. Bu araştırmada, ölçeğin geçerliğine ilişkin açıklamalara aşağıda yer verilmiştir.

Bu ölçeğin psikometrik özellikleri hakkında ek bilgi edinmek amacıyla ölçek için Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) yapılmıştır. Doğrulayıcı faktör analizinde modelin iyi uyum gösterip göstermediğinin anlaşılmasında uyum iyiliği istatistiklerinden χ^2/sd , RMSEA, NNFI, CFI, RMR, NFI ve IFI değerlerine bakılmıştır. Bu değerlerin kabul edilebilir sınır değerlerinin belirlenmesinde aşağıda araştırmacıların belirlediği sınır değerlerle ilgili ölçütlerden yararlanılmıştır.

1. **χ^2/sd :** Bu değerlerden χ^2/sd 'nin ≤ 3 olması mükemmel uyum olarak nitelendirilirken, ≤ 5 orta düzeyde uyum olarak belirtilmiştir (Sümer, 2000). Schumacker ve Lomax (2010) ise ≤ 5 değerinin kabul edilebilir uyum anlamına geldiğini belirtmişlerdir.
2. **RMSEA:** Bu değer $\leq .05$ olması mükemmel uyum, (Sümer, 2000), $\leq .06$ olması iyi uyum (Hu ve Bentler, 1999), $\leq .08$ olması kabul edilebilir uyum (Sümer, 2000) olarak belirtilmiştir. Browne ve Cudeck (1993), RMSEA değerlerinin $.05$ olmasının iyi uyum, $.05$ - $.08$ arasındaki değerlerin yeterli uyum, $.08$ - $.10$ arasındaki değerlerin orta uyum olarak düşünülebileceğini, $.10$ 'dan büyük değerlerin ise kabul edilemeyeceğini belirtmiştir (akt: Schermelleh-Engel, Moosbrugger ve Müller, 2003).
3. **NNFI:** Bu değer $\geq .95$ olması mükemmel uyum, $.90$ - $.94$ olması kabul edilebilir uyum anlamına gelmektedir (Sümer, 2000). Hu ve Bentler'e (1999) göre $\geq .95$ değerleri sınır değerdir. CFI değerinin $\geq .90$ olması iyi uyum göstergesidir (Sümer, 2000). Hu ve Bentler'e (1999) göre $\geq .95$ değerleri sınır değerdir.
4. **RMR:** Bu değer $< .05$ olması iyi uyum göstergesidir (Schumacker ve Lomax, 2010). Karaca (2013) RMR değerinin $< .05$ olmasının mükemmel uyum; $< .08$ olmasının iyi uyum; $< .10$ olmasının kabul edilebilir uyumu gösterdiğini belirtmiştir.

5. **NFI:** Bu değerin $\geq .95$ olması mükemmel uyum (Sümer, 2000) ve kabul edilebilir sınır değer olarak belirtilmiştir (Hooper, Coughlan ve Mullen, 2008). Değerlerin .90-.94 arasında olması kabul edilebilir uyum anlamına gelmektedir (Sümer, 2000).
6. **IFI:** Bu değerin $\geq .90$ olması yeterli uyum (Bryne,1998; Hoyle ve Panter, 1995; Ullman, 2001; akt: şimşek, 2007) olarak belirtilmiştir. Hu ve Bentler'e (1999) göre ise $\geq .95$ sınır değerdir.

İlişkisel Bireyci Toplulukçu Benlik Kurguları Ölçeği'ne uygulanan doğrulamayı faktör analizi sonucunda ölçek maddelerinin t değerleri hesaplanmıştır. Ölçeğin t değerlerinin anlamlı olduğu bulunmuştur ($p < 0.01$). Doğrulamayı faktör analizi sonucu bulunan uyum iyiliği değerleri χ^2/sd ($1216.62/321$)= 3.79, RMSEA=.09, NNFI= .74, CFI= .76, RMR=.09, NFI= .70, IFI=.76 bulunmuştur. İlişkisel-Bireyci-Toplulukçu Benlik Kurguları Ölçeği'ne uygulanan doğrulamayı faktör analizi sonucu çıkan değerlere bakıldığında ölçeğin uyumunun yeterli düzeyde olmadığı söylenebilir.

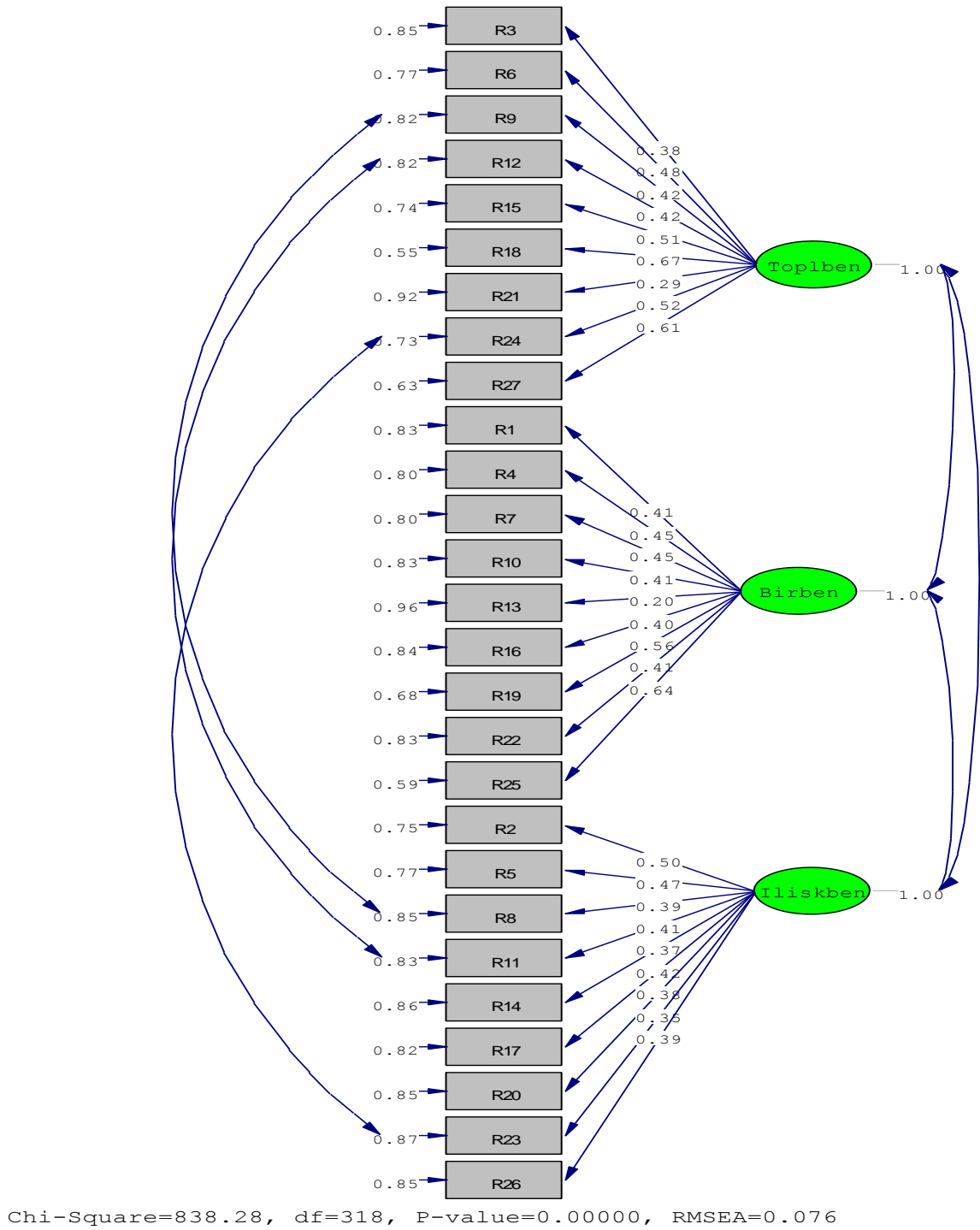
Modifikasyon önerileri incelendiğinde madde 11 ve madde 12 arasına hata kovaryansı eklendiğinde ki-kare değerinde 103'lük, madde 23 ve madde 24 arasına hata kovaryansı eklendiğinde 91'lik, madde 8 ve madde 9 arasına hata kovaryansı eklendiğinde 117'lik bir düşüş olacağı görülmüştür. Madde 11 "Onurun kişisel ilişkilerimin olduğu insanlara karşı dürüst olmakla elde edilebileceğini düşünüyorum." ve madde 12'nin "Onurun akrabalar, çalışma grubu, dini ya da sosyal gruplar gibi içinde yer aldığım gruplara karşı dürüst olmakla elde edilebileceğini düşünüyorum." maddelerinin benzer maddeler olduğu görülmüştür. Madde 23 "Bir konsere gittiğim zaman, eğer ahbablarım (partnerim, arkadaşım, konuklarım) da ondan keyif alıyorsa, keyif aldığımı hissederim." ve madde 24'ün "Bir konsere gittiğim zaman, grubun parçası olmaktan dolayı kendimi iyi hissederim." benzer maddeler olduğu görülmüştür. Madde 8 "Kendimi iyi bir partner (sevgili, nişanlı, eş) ve arkadaş olarak görürüm." ve madde 9'un "Kendimi grubumun iyi bir üyesi olarak görürüm." benzer maddeler olduğu görülmüştür. Bu maddeler farklı alt boyutlara aittir. İlişkisel-Bireyci-Toplulukçu Benlik Kurguları Ölçeği'ni Türkçe'ye uyarlayan Ercan (2008) üç benlik alt boyutunun farklı bileşimlerinin olabileceğini ve hata varyanslarının ilişkili olmasının beklendik bir

durum olduğunu belirtmiştir. Bu gerekçelerle maddeler arasında modifikasyon yapılmıştır.

Modifikasyon önerileri doğrultusunda yapılan analiz sonucunda ortaya çıkan uyum iyiliği değerleri χ^2/sd (838,28//318)= 2.63, RMSEA= .07, NNFI= .84, CFI= .86, RMR= .08, NFI= .79, IFI= .86 bulunmuştur. Analiz sonucu çıkan değerler incelendiğinde, modifikasyonlar yapıldıktan sonra modelde biraz iyileşme olsa da CFI, NNFI, NFI ve IFI değerlerinin kabul edilebilir sınır değerlerin altında oldukları bulunmuştur.

İlişkisel-Bireyci-Toplulukçu Benlik Kurguları Ölçeği'nin bu grupta elde edilen verilere göre hesaplanan psikometrik özelliklerinin yukarıda açıklandığı gibi ölçeğin orijinal formundaki değerlerinden daha düşük bulunmuş olmasının, bu araştırma için önemli bir sınırlılık oluşturduğu söylenebilir. Bu durumun, bu verilerin elde edildiği örneklem grubunun özelliğinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Ölçeğin birinci düzey doğrulayıcı faktör analizi sonucu bulunan sonuçlarına ilişkin değerler Şekil 1'de sunulmuştur.

Şekil 1. İlişkisel-Bireyci-Toplulukçu Benlik Kurguları Ölçeği'nin Birinci Düzey Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları

2.3.2. Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği

Hewitt ve Flett (1991) tarafından geliştirilen ölçek, 45 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin Türkçe uyarlama çalışması Oral (1999) tarafından yapılmıştır. Ölçek 7'li likert tarzı bir ölçektir. Ölçeğe verilebilecek yanıtlar “Kesinlikle Katılmıyorum-Kesinlikle Katılıyorum” arasındadır. Ölçeğin kendine yönelik mükemmeliyetçilik, başkalarına yönelik mükemmeliyetçilik ve başkalarınca belirlenen mükemmeliyetçilik olan üç alt boyutu bulunmaktadır. Ölçeğin üç alt boyutunun açıkladığı toplam varyans %31 bulunmuştur. Özgün formu 45 maddeden oluşan ölçeğin bir maddesi düşük faktör yükü verdiği için Oral (1999) tarafından analiz dışı bırakılmıştır. Ölçeğin güvenilirliğine ilişkin yapılan analizlerde kendine yönelik mükemmeliyetçilik alt ölçeği için .91, başkalarına yönelik mükemmeliyetçilik alt ölçeği için .73 ve başkalarınca belirlenen mükemmeliyetçilik alt ölçeği için .80 Cronbach Alfa değeri bulunmuştur. Karataş'ın (2012) çalışmasında ise Cronbach Alfa değerleri kendine yönelik mükemmeliyetçilik alt boyutu için .88, başkalarınca belirlenen mükemmeliyetçilik alt boyutu için .71 ve başkalarına yönelik mükemmeliyetçilik alt boyutu için .51 bulunmuştur.

Oral (1999) tarafından uyarlaması yapılan ölçeğe, bu araştırmada doğrulayıcı faktör analizi uygulanmıştır. Bu araştırmada, ölçeğin geçerliğine ilişkin açıklamalara aşağıda yer verilmiştir.

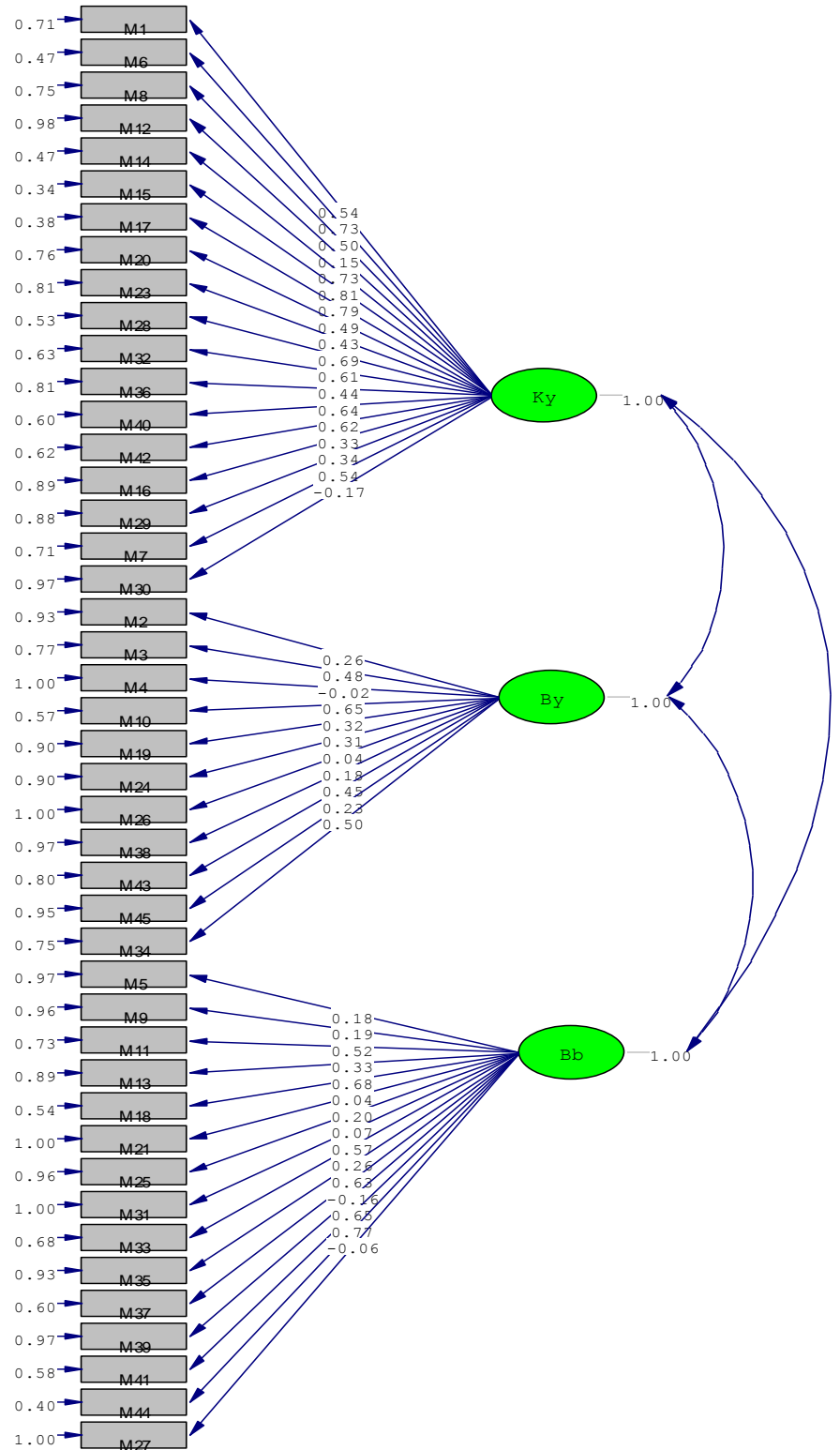
Bu araştırmada, 287 kişiden oluşan araştırma grubu üzerinde ölçeğin yapı geçerliğine bakılmıştır. Araştırma grubundan elde edilen verilere öncelikle DFA uygulanmıştır. Ölçekten elde edilen verilere uygulanan birinci düzey doğrulayıcı faktör analizi sonucunda öncelikle ölçek maddelerinin t değerlerine bakılmıştır. Madde 4, madde 21, madde 26, madde 27 ve madde 31'in t değerlerinin anlamlı olmadığı bulunmuştur ($p > 0.05$). Bu maddelerin hata varyanslarına bakıldığında, hata varyanslarının da yüksek olduğu bulunmuştur. Ayrıca hata varyansı yüksek başka maddeler de bulunmuştur.

Doğrulayıcı faktör analizi sonucu bulunan uyum iyiliği değerleri χ^2/sd (2208.07/899)= 2.45, RMSEA= .07, NNFI=.85, CFI= .86, RMR= .08, NFI= .78, IFI= .86 bulunmuştur. Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği'ne uygulanan doğrulayıcı faktör analizi sonucu çıkan değerlere bakıldığında, ölçeğin uyumunun

yeterli düzeyde olmadığı söylenebilir. Ölçeğin NNFI, CFI, NFI ve IFI değerlerinin kabul edilebilir sınıırn altında olduğu görölmektedir.

Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeğinin bu grupta elde edilen verilere göre hesaplanan psikometrik özelliklerinin yukarıda açıklandığı gibi ölçeğın orijinal formundaki değerlerinden daha düşük bulunmuş olmasının, bu araştırma için önemli bir sınırlılık oluşturduğu söylenebilir. Bu durumun, bu verilerin elde edildiği örneklem grubunun özelliğinden kaynaklandığı düşünölmektedir.

Ölçeğın modifikasyon önerilerine bakıldığında, modele anlamlı katkı sağlayabilecek bir öneri de bulunmamıştır. Ölçeğın, birinci düzey doğrulayıcı faktör analizi sonucu bulunan değerler Şekil 2’de sunulmuştur.

Chi-Square=2208.07, df=899, P-value=0.00000, RMSEA=0.071

Şekil 2. Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği'nin Birinci Düzey Doğrulatoryı Faktör Analizi Sonuçları

2.3.3.Sosyal Kaygı Ölçeği

Özbay ve Palancı (2001) tarafından geliştirilen “Sosyal Kaygı Ölçeği” üniversite öğrencilerinin sosyal kaygıyla ilgili problemlerini saptamak için geliştirilmiştir. Üniversite öğrencilerinin sosyal durumlarına yönelik beceri ve kaygılarını ölçebilecek nitelikte hazırlanan bu ölçek, likert türü bir ölçek olup, ölçeğe verilebilecek cevaplar 0-4 aralığındadır.

30 maddeden oluşan ölçekten alınan puanların yüksekliği, sosyal kaygının yükseldiğini göstermektedir. Ölçeğin sosyal kaçınma, kritize edilme kaygısı ve bireysel değersizlik olmak üzere üç alt boyutu bulunmaktadır.

1. *Sosyal kaçınma.* Sosyal kaçınma alt boyutu, toplam varyansın %22.3’ünü açıklamaktadır. 12 maddeden oluşan bu alt boyut sosyal kaygıyla ilişkili toplumsal ilişkilerden kaçınma, başkalarıyla iletişim kurmada isteksizlik, otoriteyle ilgili kaygı yaşama gibi çeşitli belirti ve durumları kapsamaktadır.
2. *Kritize edilme (eleştirilme) kaygısı.* Toplam varyansın %6.2’sini açıklayan bu alt boyut, bireylerde kendilerini kontrol etme çabalarının aşırılığı, hatalı davranmaya ilişkin korku, başkalarının reddetmesine yönelik kaygı duyma gibi belirtileri içermektedir.
3. *Bireysel değersizlik duygusu.* Toplam varyansın %4.4’ünü açıklayan bu alt boyut, bireyin değersiz hissetmesini, kendisiyle ilgili memnuniyetsizliğini, eleştirilere kapalı olması gibi belirtileri kapsamaktadır.

Ölçeğin bu üç alt boyutunun açıkladığı toplam varyans %32.9 bulunmuştur. Ölçeğin kriter geçerliğinde MMPI’in sosyal içe dönüklük alt boyutuyla korelasyonu .43 bulunmuştur. SCL-90 ölçeğinin alt boyutlarından kişilerarası duyarlılık, kaygı, fobik anksiyete, depresyon ile yapılan kriter geçerliği analiz sonuçlarında kişilerarası duyarlılıkla korelasyonun .51, kaygıyla korelasyonun .25, fobik anksiyete ile korelasyonun .36, depresyon ile korelasyonun .40 olduğu bulunmuştur. Sosyal Kaygı Ölçeği’nin test içi tutarlılık yöntemi sonucu bulunan Cronbach Alfa değeri .89 bulunmuştur.

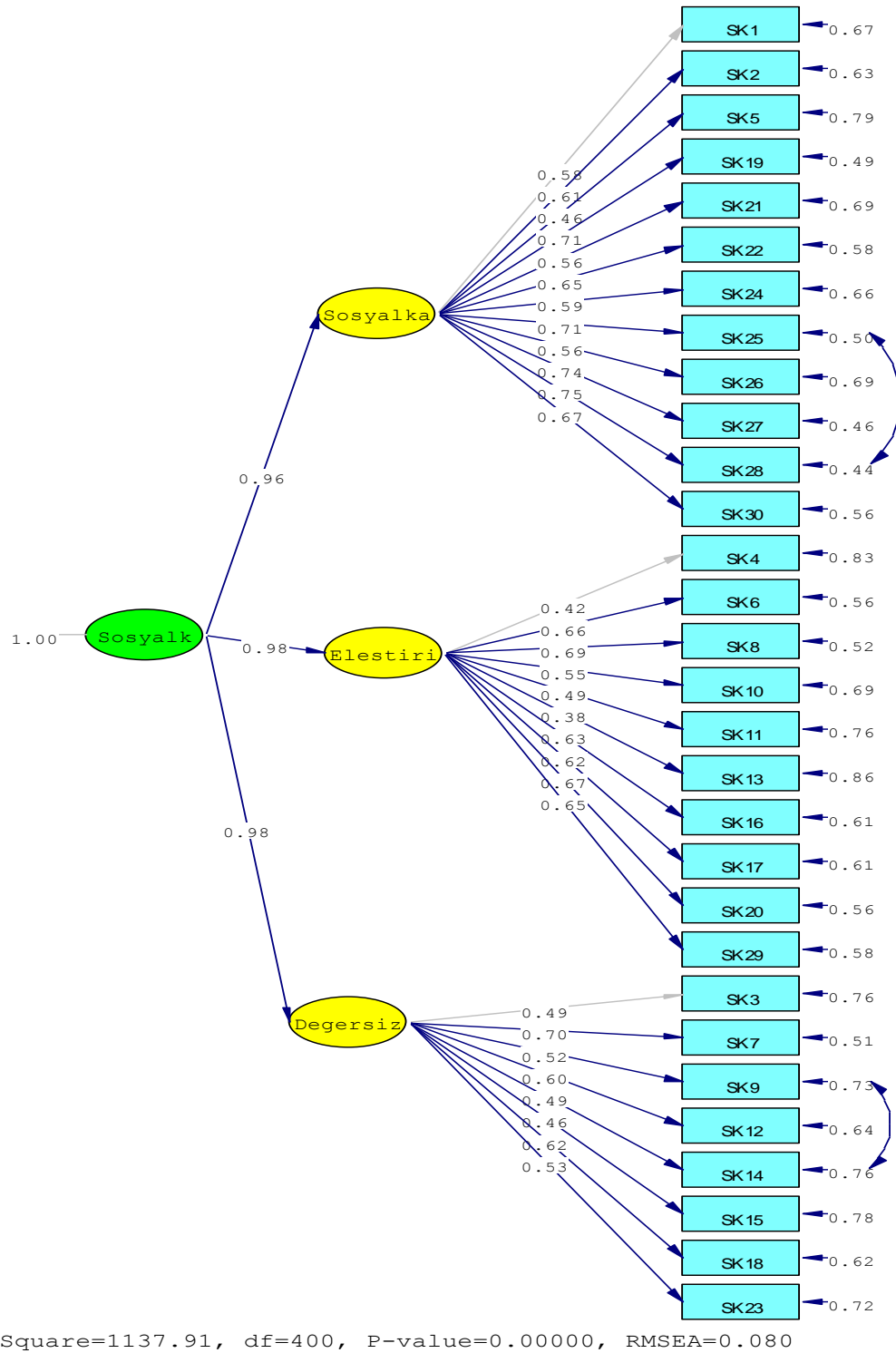
Bu araştırmada, 287 kişiden oluşan araştırma grubu üzerinde ölçeğin yapı geçerliğine bakılmıştır. Araştırma grubundan elde edilen verilere öncelikle DFA uygulanmıştır. Ölçekten elde edilen verilere uygulanan ikinci düzey doğrulatoryı faktör analizi sonucunda öncelikle ölçek maddelerinin t değerlerine bakılmıştır. Ölçeğin t değerlerinin anlamlı olduğu bulunmuştur ($p < 0.05$). Ölçek maddelerinin hata varyanslarına bakıldığında, hata varyanslarının yüksek olmadığı bulunmuştur.

Doğrulatoryı faktör analizi sonucu bulunan uyum iyiliği değerleri χ^2/sd ($1238.37/402$)= 3.08, RMSEA= .08, NNFI= .95, CFI= .95, RMR= .06, NFI= .93, IFI= .95 bulunmuştur. Analiz sonucu bulunan bu değerler uyumun iyi düzeyde olduğunu göstermektedir. Ölçeğin modifikasyon indeksleri incelendiğinde madde 14 ve madde 9 arasında hata kovaryansı eklendiğinde ki-kare değerinde 37, madde 25 ve madde 28 arasına hata kovaryansı eklendiğinde 36'lık bir düşüş geerleşeceği bulunmuştur. Madde 14 “Fiziksel görüntümden genel olarak memnun değilim” ve madde 9’un “Beğenilecek bir tarafımın olmadığını düşünüyorum” benzer maddeler olduğu görölmüştür. Aynı şekilde madde 25 “Sınıf karşısında konuşmakta güçlük çekerim” ve madde 28’in “Bildiğim bir konu hakkında dahi olsa kalabalık önünde konuşmam” benzer maddeler olduğu görölmüştür. Bu maddelerin birbirlerine çok benzer ifadeler içermesi nedeniyle kuramsal olarak birbirleriyle ilişkili olabilecekleri düşünölmüş ve modifikasyon yapılmıştır.

Modifikasyon yapılan maddeler, Sosyal Kaygı Ölçeği'nin aynı alt boyutuna ait maddeler olduğu için modifikasyon yapılmıştır.

Sosyal Kaygı Ölçeği'ne uygulanan modifikasyonların ardından yapılan ikinci düzey doğrulatoryı faktör analizi sonucunda χ^2/sd ($1137.91/400$)= 2.84, RMSEA= .08, NNFI= .95, CFI= .96, RMR= .06, NFI= .93, IFI= .96 bulunmuştur. Modifikasyon yapıldıktan sonra χ^2/sd değerinde bir iyileşme görölmüştür. Bu değer modifikasyon öncesi orta derece uyumu gösterirken, modifikasyonların ardından mükemmel uyumu göstermiştir. Analiz sonucu bulunan bu değerlere dayalı olarak, ölçeğin uyumunun iyi düzeyde olduğu söylenebilir.

Ölçeğin ikinci düzey doğrulatoryı faktör analizi sonucu bulunan sonuçlarına ilişkin değerler şekil 3'de sunulmuştur.

Şekil 3. Sosyal Kaygı Ölçeği'nin İkinci Düzey Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları

2.3.4. Oxford Mutluluk Ölçeği

Hills ve Argyle (2002) tarafından geliştirilen “Oxford Mutluluk Ölçeği”nin Türkçe Uyarlaması Doğan ve Sapmaz (2012) tarafından yapılmıştır. Ölçek 28 maddeden oluşmaktadır ve tek boyutlu bir yapıdır. Ölçek 6’lı likert türü bir ölçektir. Ölçeğe verilebilecek yanıtlar “Hiç Katılmıyorum-Tamamen Katılıyorum” şeklindedir. Ölçeğin açıklanan toplam varyansı %29.84 bulunmuştur. Ölçeğin maddelerinin faktör yükleri .32 ile .77 arasındadır. Özgün formu 29 madde olan ölçeğin bir maddesi düşük faktör yükü vermesi nedeniyle analizlerden çıkartılmıştır. Açıklayıcı faktör analizi sonuçları, bu ölçeğin tek boyuttan oluşan bir yapı olduğunu ortaya koymuştur. Ölçeğe uygulanan doğrulayıcı faktör analizi sonuçları, ölçeğin tek boyutlu yapısını doğrulamıştır.

Ölçeğin güvenilirliğine ilişkin çıkan Cronbach Alfa katsayısı ,91 bulunmuştur. Test yarılama analizi sonucunda da ölçeğin .86 güvenilirlik katsayısına sahip olduğu bulunmuştur. Bunun yanı sıra ölçeğin bileşik güvenilirliğine de bakılmıştır ve ölçeğin .91 bileşik güvenilirliğe sahip olduğu bulunmuştur.

Ölçeğin ölçüt bağıntılı geçerliğine ilişkin olarak Yaşam Doyumu Ölçeği, Pozitif Duygular Ölçeği, Negatif Duygular Ölçeği, Yaşam Yönelimi Testi ve Öznel Mutluluk Ölçeği kullanılmıştır. Oxford Mutluluk Ölçeği’nin Yaşam Doyumu Ölçeği’yle korelasyonu .69, Öznel Mutluluk Ölçeği’yle korelasyonu .72, Pozitif Duygular Ölçeği’yle korelasyonu .64, Negatif Duygular Ölçeği Ölçeğiyle korelasyonu -.60, yaşam yönelimi testiyle (iyimserlik) korelasyonu .72 bulunmuştur. Ölçeğin doğrulayıcı faktör analizi sonucunda uyum iyiliği değerleri $\chi^2/sd= 4.2$, RMSEA= .08, NNFI= .98, CFI= .94, RMR= .06, NFI= .92, IFI= .94 bulunmuştur. Ölçeğin üniversite öğrencilerinin mutluluğunun değerlendirilmesinde geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğu bulunmuştur.

Doğan ve Sapmaz (2012) tarafından uyarlaması yapılan bu ölçeğe bu araştırmada doğrulayıcı faktör analizi uygulanmıştır. Bu araştırmada, ölçeğin geçerliğine ilişkin açıklamalara aşağıda yer verilmiştir.

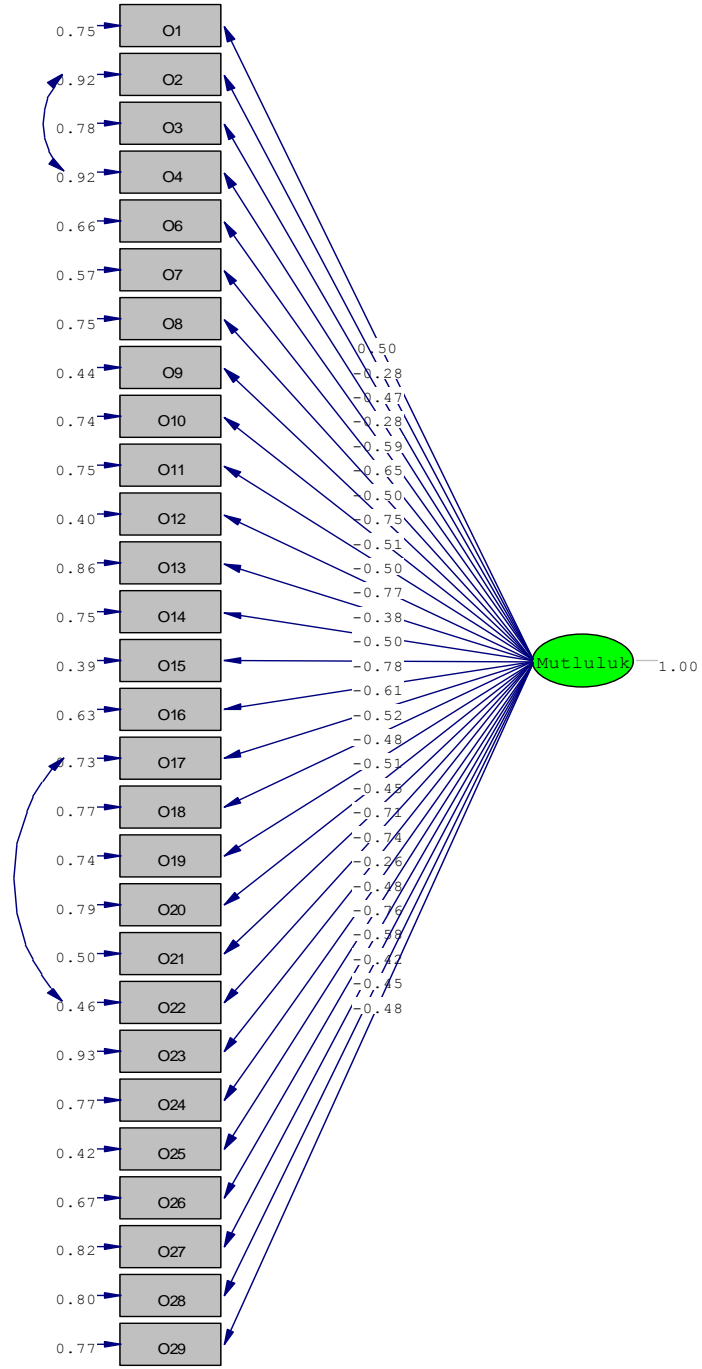
Bu araştırmada, 287 kişiden oluşan araştırma grubu üzerinde ölçeğin yapı geçerliğine bakılmıştır. Araştırma grubundan elde edilen verilere öncelikle DFA uygulanmıştır. Ölçekten elde edilen verilere uygulanan ikinci düzey doğrulayıcı

faktör analizi sonucunda öncelikle ölçek maddelerinin t değerlerine bakılmıştır. Ölçeğin t değerlerinin anlamlı olduğu bulunmuştur ($p < 0.01$). Ölçek maddelerinin hata varyanslarına bakıldığında, hata varyanslarının yüksek olmadığı bulunmuştur.

Doğrulayıcı faktör analizi sonucu bulunan uyum iyiliği değerleri χ^2/sd ($1421.31/350$)= 4.06, RMSEA= .10, NNFI= .92, CFI= .93, RMR= .07, NFI= .90, IFI= .93 bulunmuştur. Analiz sonucu bulunan bu değerler uyumun iyi düzeyde olduğunu göstermektedir. Ancak RMSEA değerinin sınırda bir değer olduğu bulunmuştur. Ölçeğin modifikasyon indeksleri incelendiğinde madde 2 ve madde 4 arasına hata kovaryansı eklendiğinde ki-kare değerinde 48'lik, madde 22 ve madde 17 arasına hata kovaryansı eklendiğinde 48'lik bir düşüş olacağı bulunmuştur. Madde 2 “Diğer insanlara karşı oldukça ilgiliyim” ve madde 4’ün “Neredeyse herkese karşı oldukça sıcak duygular besliyorum” benzer maddeler olduğu görülmüştür. Aynı şekilde madde 22 “Genellikle neşeli ve sevinçliyim” ve madde 17’nin “Diğer insanlar üzerinde daima neşeli bir etki bırakırım.” benzer maddeler olduğu görülmüştür. Bu maddelerin birbirlerine çok benzer ifadeler içermesi nedeniyle kuramsal olarak birbirleriyle ilişkili olabilecekleri düşünülmüş ve modifikasyon yapılmıştır.

Oxford Mutluluk Ölçeği’ne uygulanan modifikasyonların ardından yapılan birinci düzey doğrulayıcı faktör analizi sonucunda χ^2/sd ($1204.00/346$)= 3.47, RMSEA= .09, NNFI= .93, CFI= .94, RMR= .07, NFI= .91, IFI= .94 bulunmuştur. Modifikasyon yapıldıktan sonra χ^2/sd değerinde ve RMSEA değerinde bir iyileşme görülmüştür. Analiz sonucu bulunan bu değerlere dayalı olarak ölçeğin uyumunun iyi düzeyde olduğu söylenebilir.

Ölçeğin birinci düzey doğrulayıcı faktör analizi sonucu bulunan sonuçlarına ilişkin değerler Şekil 4’de sunulmuştur.

Chi-Square=1204.00, df=348, P-value=0.00000, RMSEA=0.093

Şekil 4. Oxford Mutluluk Ölçeği'nin Birinci Düzey Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları

2.3.5.Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği

Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği, bireylerin sosyal onay ihtiyacını ölçmek amacıyla bu araştırma kapsamında geliştirilen özgün bir ölçektir. Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği likert türü 5 dereceli bir ölçektir. Toplam 25 maddeden oluşan ölçek, 3 alt boyuttan oluşmaktadır. Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği'nde ilk alt boyut, başkalarının yargılarına duyarlılık, ikinci alt boyut sosyal geri çekilme, üçüncü alt boyut olumlu izlenim bırakma adını almıştır. Ölçek maddeleri “5-Tamamen Katılıyorum” ve “1-Kesinlikle Katılmıyorum” arasında puanlanmaktadır. Ölçekten alınabilecek puanlar 25 ile 125 arasında değişmektedir. Ölçeğin ters puanlanan maddesi bulunmamaktadır. Ölçeğin 360 kişiye uygulanmasıyla elde edilen verilere göre iç tutarlılık katsayısı .90 olarak belirlenmiştir. Ölçeği oluşturan üç faktörün iç tutarlılık katsayısı birinci faktör için .83, ikinci faktör için .80, üçüncü faktör için .80 bulunmuştur. Ölçeğin benzer ölçekler geçerliği için “Olumsuz Değerlendirilme Korkusu Ölçeği Kısa Formu” kullanılmıştır. İki ölçek arasında .79 düzeyinde yüksek bir korelasyon bulunmuştur. Ölçeğin ön test-son test güvenilirliğine de bakılmış ve 15 gün arayla yapılan uygulamalar sonucu .90 düzeyinde yüksek bir korelasyon bulunmuştur. Ölçeğin doğrulayıcı faktör analizi için Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi öğrencileri üzerinde yapılan uygulama sonucunda uyum iyiliği değerleri $\chi^2/sd= 2.11$, RMSEA= .06, NNFI= .94, CFI= .95, RMR= .06, NFI= .90, IFI= .95 bulunmuştur. Amasya Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu öğrencileri üzerinde yapılan doğrulayıcı faktör analizi sonucunda da uyum iyiliği değerleri $\chi^2/sd= 2.23$, RMSEA= .06, NNFI= .95, CFI= .96, RMR= .06, NFI= .92, IFI=.96 bulunmuştur.

Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği'nin geliştirilmesiyle ilgili işlemler ve ölçek geliştirme süreci hakkında aşağıda daha ayrıntılı açıklamalara yer verilmiştir.

2.3.5.1.Sosyal Onay İhtiyacının Ölçülmesi

Yurtiçi ve Yurtdışı literatürde, psikolojik bir yapı olarak sosyal onay ihtiyacı ile ilgili doğrudan ya da dolaylı çalışmaların yapıldığı görülmektedir. Daha önce de belirtildiği gibi, bu çalışmalarda sosyal onay bazen bir ihtiyaç olarak kavramlaştırılmış, bazen bir motivasyon kaynağı ve bazen de bir kişilik boyutu olarak ele alınmıştır. Kavramın doğrudan veya dolaylı olarak ele alındığı bu çalışmalarda farklı ölçme araçlarından yararlanılmıştır.

Türkiye’de “Sosyal Onay İhtiyacı” yapısını ölçmeye yönelik ölçme araçlarına bakıldığında Erözkan (2003) tarafından Türkçe’ye uyarlaması yapılan “Kişilerarası Duyarlılık Ölçeği” nin alt boyutlarında onay ihtiyacının yer aldığı görülmüştür. Şahin, Ulusoy ve Şahin (1993) tarafından uyarlanan “Sosyotropi-Otonomi Ölçeği” nin sosyotropi boyutunda onaylanmama kaygısı alt boyutunun bulunduğu görülmüştür. Şahin ve Şahin (1991) tarafından uyarlanan “Fonksiyonel Olmayan Tutumlar Ölçeği” nde onaylanma ihtiyacı adı altında bir alt boyut görülmüştür. İmamoğlu ve Aydın (2009) tarafından geliştirilen “Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeği” nde onay bağımlılığı alt boyutuyla karşılaşılmıştır. Türküm (2003) tarafından geliştirilen “Akılcı Olmayan İnanç Ölçeği”nde de onaylanma ihtiyacı alt boyutunun olduğu görülmüştür. Jones (1969) tarafından geliştirilen Yurtal Dinç (1999) tarafından uyarlaması yapılan Akılcı Olmayan İnançlar Testi’nde de onay ihtiyacı alt boyutu vardır.

Yabancı literatür incelendiğinde ise bu yapıyı ölçmek üzere Marlowe ve Crowne (1960) tarafından geliştirilen Sosyal Beğenirlik Ölçeği’nin kullanıldığı görülmektedir. Marlowe ve Crowne’nin geliştirmiş oldukları “Sosyal Beğenirlik Ölçeği” ölçme araçlarının yanı sıra bireylerin onay motivasyonunu da ölçecek şekilde tasarlanmıştır Türkiye’de bu ölçeğin geçerlik ve güvenirlik çalışmaları Özeren (1996) tarafından yapılmıştır. Yurtdışında bu ölçeğin yanı sıra Larsen ve diğerleri (1976) “Onay Motivasyonu Ölçeği”ni geliştirmişlerdir. Bu ölçekle ilgili uygunluk, sosyal yarar, makyavelizm ve içsel kontrolden oluşan dört temel bileşen tanımlamışlardır. Uygunluk, kurallara ve sosyal beklentilere uyma olarak açıklanmıştır. Sosyal yarar, önemli kişiler tarafından sosyal onay ve kabul görmeye ilgili olarak açıklanmıştır. Makyavelizm, diğerlerini olumsuz bir şekilde manipüle etmeye isteklilikle ilgili olarak açıklanırken, içsel kontrol, sosyal baskıdan ayrı

olarak birinin kendi davranışlarını ve motivasyonlarını kontrol edebilmesiyle ilgili olarak açıklanmıştır. Daha sonrasında, bu ölçek Martin (1984) tarafından revize edilmiştir. Martin (1984) sosyal onay ihtiyacının, testlere verilen yanıtlardaki sosyal beğenilirliğin etkisinden ayrı bir şekilde ele alınması gerektiğini düşünmüş ve onay motivasyonunu bir kişilik boyutu olarak ele almıştır. Olumlu değerlendirmeler alma, olumsuz değerlendirmeler ve sosyal eleştiriden kaçınma isteğini değerlendirmeyi amaçlamış ve onay ihtiyacındaki bireysel farklılıklara odaklanmıştır.

Bu konuya ilişkin diğer bir ölçek geliştirme çalışması da Tripathi ve Tripathi (1978; akt: Pestonjee, 2003) tarafından yapılmıştır. Onay motivasyonunu ölçmek üzere “Onay Motivasyonu Ölçeği” geliştirmişlerdir. Ölçek ergenlere yönelik olarak geliştirilmiştir. Ölçek, kurala uygun davranış, sosyal uyum, olumlu benlik sunumu, savunuculuk, bağımlılık, sosyal yanıt verirlilik ve sosyal onay olmak üzere yedi alt boyuttan oluşmaktadır.

Yukarıda adı geçen araştırmacıların ölçek maddeleri değerlendirilmiştir. Sosyal onay ihtiyacı yapısının kültürümüze özgü olarak geliştirilmesi uygun bulunmuştur.

2.4.Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği'nin Geliştirilmesi

Bu araştırmada “Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği” geliştirilmiştir. Bu ölçeğin geliştirilmesinde aşağıdaki süreçler izlenmiştir.

2.4.1.Maddelerin Hazırlanması

Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği'nin geliştirilmesi aşamasında sosyal onaya ilişkin kuramsal bilgilerden ve literatürdeki sosyal onay ihtiyacıyla ilişkili ölçeklerden yararlanılmıştır. Madde havuzu oluşturma aşamasında yararlanılan bu ölçme araçları şunlardır:

- 1) Boyce ve Parker (1989) tarafından geliştirilen ve Türkçe'ye Erözkan (2003) tarafından uyarlanan Kişilerarası Duyarlılık Ölçeği: Bu ölçeğin alt boyutlarından biri, onay ihtiyacıdır.

- 2) Martin (1984) tarafından revize edilen Martin-Larsen Onay Motivasyonu Ölçeği (Martin Larsen Approval Motivation Scale).
- 3) İmamoğlu ve Aydın (2009) tarafından geliştirilen Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeği: Bu ölçeğin alt boyutlarından biri, onay bağımlılığıdır.
- 4) Şahin ve Şahin (1991) tarafından uyarlanan Fonksiyonel Olmayan Tutumlar Ölçeği'nde onaylanma ihtiyacı adı altında bir alt boyut görülmüştür.
- 5) Jones (1969) tarafından geliştirilen Yurtal Dinç (1999) tarafından uyarlanması yapılan Akılcı Olmayan İnançlar Testi'nde onay ihtiyacı alt boyutu vardır.

Ölçek geliştirmek için ilk aşamada madde havuzu oluşturulmuştur. Oluşturulan 41 maddelik ölçeğin maddeleri eğitim bilimleri alanından doktora derecesine sahip 5 uzmana verilerek görüşleri sorulmuştur. Uzmanların 2'si "Ölçme ve Değerlendirme" alanında, 2'si "Psikolojik Danışma ve Rehberlik" alanında, 1'ide "Türkçe Öğretmenliği" alanında doktora derecesine sahiptir. Uzman görüşleri doğrultusunda düzeltmeler yapıldıktan sonra 1 madde çıkartılmıştır.

Deneme formu, 100 kişilik bir gruba ön deneme için uygulanmıştır. Uygulamaya katılan öğrencilere maddelerle ilgili anlaşılmayan bir nokta olup olmadığı ve maddelerle ilgili öneri getirebilecekleri söylenmiştir. Bu ön uygulama sonrasında ölçeğin cevaplama süresi ve anlaşılabilirliğiyle ilgili değerlendirme yapılmıştır. Ölçeği en kısa sürede cevaplayan öğrenci 5 dakikada bitirmiştir. En uzun sürede bitiren öğrenci ise 10 dakikada bitirmiştir. Ölçeğin cevaplama süresi 7.5 dakika olarak belirlenmiştir. 100 öğrenciden gelen geri bildirimler değerlendirilmiş ve 40 maddelik formda düzenleme yapılacak bir madde olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Gerekli değerlendirmeler yapıldıktan sonra ölçeğin analizlerine ilişkin uygulama aşamasına geçilmiştir.

2.4.2. Açımlayıcı Faktör Analizi

Sosyal onay ihtiyacını ölçmek amacıyla geliştirilen bu ölçeğin açımlayıcı faktör analizi için, 2012-2013 Bahar döneminde Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde Psikolojik Danışma ve Rehberlik, Okulöncesi Öğretmenliği, Sınıf Öğretmenliği, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği, Beden Eğitimi Öğretmenliği, İlköğretim Matematik Öğretmenliği, Türkçe Öğretmenliği ve Fen Bilgisi Öğretmenliği alanlarında eğitim gören tesadüfi örnekleme ile seçilmiş 360 (231 Kız, 129 Erkek) öğrenciye uygulama yapılmıştır. Uygulama sonrası gerçekleştirilen analiz sonuçları aşağıda açıklanmıştır.

Açımlayıcı faktör analizi için verilerin faktör analizine uygunluğunu değerlendirmede, Kaiser Meyer Olkin ve Barlett testi sonuçlarına bakılmıştır. Kaiser Meyer Olkin değeri 0.91, Barlett'in Sphericity testi sonucu 0.00 ($p < 0.05$) çıkmıştır. Bu sonuçlar, verilerin faktör analizine uygun olduğunu göstermektedir.

Bu işlemin ardından ölçek maddelerinin frekanslarına bakılmıştır. Madde 1'e verilen yanıtlar incelendiğinde araştırma grubunun %85.3'ünün, madde 14 incelendiğinde araştırma grubunun %82.8'inin, madde 32 incelendiğinde araştırma grubunun %82.5'inin ve madde 37 incelendiğinde araştırma grubunun %89.1'inin katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum seçeneklerini işaretlemesi nedeniyle madde ayırt ediciliklerinin düşük olduğu düşünülerek ölçekten çıkarılmıştır.

Ölçekten 4 maddenin çıkarılmasının ardından ölçeğin maddelerinin toplamları ve maddeler arasındaki korelasyonlara bakılmıştır. Madde-toplam madde korelasyonları .30'un altında madde olmadığı için ve negatif yüklü madde olmadığı için açımlayıcı faktör analizine başlanmıştır.

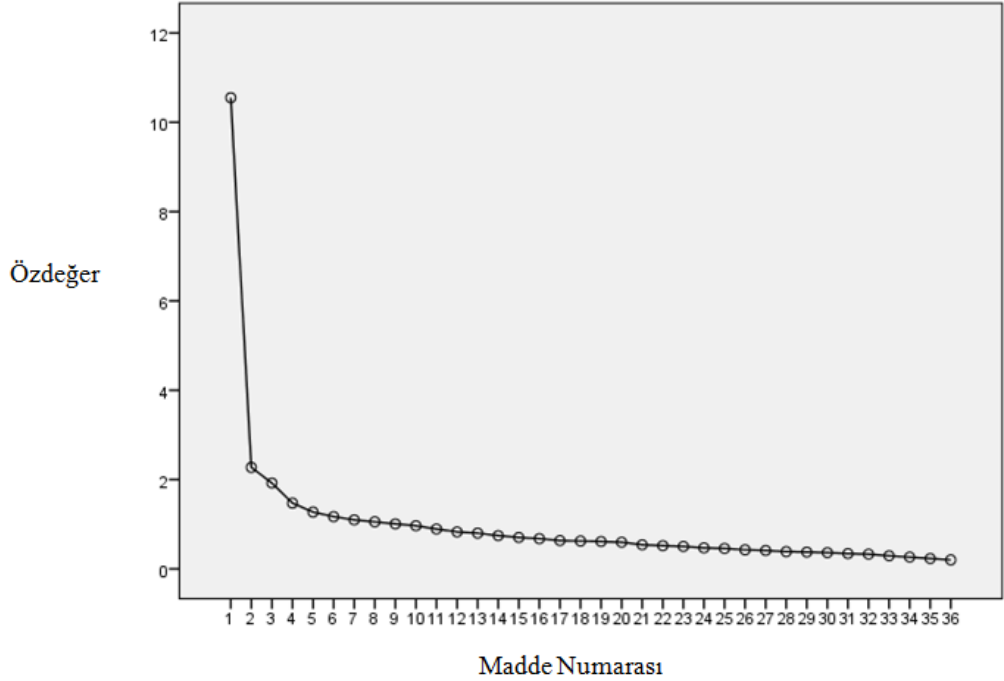
Ölçeğin özdeğerleri ve faktörlerin açıkladıkları varyanslara ait bilgiler Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2. Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği'ne Ait Öz Değerler Ve Faktörlerin Açıkladıkları Varyanslara İlişkin Bilgiler

Faktör	Özdeğerler			Döndürülmüş Kareler Toplamı		
	Özdeğer	Açıklanan Varyans (%)	Toplam Varyans (%)	Özdeğer	Açıklanan Varyans	Toplam Varyans
1	10.550	29.307	29.307	10.550	29.307	29.307
2	2.273	6.313	35.620	2.273	6.313	35.620
3	1.922	5.338	40.958	1.922	5.338	40.958
4	1.472	4.089	45.047	1.472	4.089	45.047
5	1.271	3.531	48.578	1.271	3.531	48.578
6	1.170	3.249	51.827	1.170	3.249	51.827
7	1.097	3.047	54.874	1.097	3.047	54.874
8	1.054	2.929	57.803	1.054	2.929	57.803
9	1.007	2.798	60.601	1.007	2.798	60.601

Tablo 2’de açımlayıcı faktör analizi için öz değeri birin üzerinde olan dokuz bileşen gösterilmiştir. Açımlayıcı faktör analizi için dokuz faktör önerilmektedir. Bu dokuz bileşenin varyansa yaptığı katkı % 60.60’dır. Büyüköztürk (2002) analize katılan değişkenlere ilişkin olarak toplam varyansın 2/3’ünü kapsayan faktör sayısının önemli görülebilecek faktör sayısı olarak değerlendirilebileceğini belirtmiştir. Yukarıdaki tablo incelendiğinde, toplam varyansın 2/3’ünü kapsayan faktör sayısının 3 olduğu görülmektedir.

Ölçeğin özdeğer sonuçlarına ait bilgiler Şekil 5’de gösterilmiştir.

Şekil 5. Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği'ne İlişkin Özdeğer Grafiği

Ölçeğin öz değerler grafiği incelendiğinde, eğim üçüncü noktadan sonra plato yapmaktadır. Bu durum ölçeğin üç alt boyutlu bir yapı olabileceğini göstermektedir. Bu sonuç doğrultusunda, faktör sayısı için kesme noktası üç olarak belirlenmiştir.

Ölçeğin üç boyutlu bir yapı olmasına karar verildikten sonra madde 16, madde 17, madde 7, madde 4 ve madde 15 .40'ın altında faktör yüküne sahip oldukları için analizden sırayla çıkarılmıştır. Bu işlemin ardından madde 35, madde 27, madde 28, madde 25, madde 26 ve madde 18 sırasıyla çıkarılmıştır. Bu maddeler çıkarıldıktan sonra Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği'ne ilişkin faktör yükleri ve açıklanan varyans değerleri Tablo 3'de gösterilmiştir.

Tablo 3. Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği'ne Ait Alt Boyutların Faktör Yükleri ve Açıklanan Varyansları

Madde	1. Alt boyut	2. Alt boyut	3. Alt boyut
M20.	.699		
M10.	.673		
M31.	.655		
M12.	.638		
M39.	.611		
M38.	.608		
M36.	.595		
M24.	.581		
M5.	.509		
M29.		.750	
M34.		.648	
M30.		.638	
M40.		.600	
M33.		.567	
M13.		.556	
M22.		.544	
M23.		.520	
M9.			.709
M3.			.671
M2.			.647
M11.			.567
M8.			.559
M6.			.477
M19.			.463
M21.			.450
Açıklanan			
Toplam			
varyans: %44.95	30.41	8.25	6.28

Tablo 3'de görüldüğü üzere, 25 maddeden oluşan üç faktörlü yapının açıkladığı toplam varyans %45 bulunmuştur. Büyüköztürk (2002) çok boyutlu ölçekler için açıklanan varyansın %30'dan yüksek olmasının yeterli olduğunu belirtmiştir. Bu doğrultuda geliştirilen ölçeğin açıklanan toplam varyansının yeterli kabul edilebileceği söylenebilir. Toplam varyansın %30.41'ini açıklayan ilk faktörde

9 madde yer almaktadır. İlk faktör, başkalarının yargılarına duyarlılık adını almıştır. Toplam varyansın %8.25'ini açıklayan ikinci faktör 8 maddeden oluşmaktadır ve sosyal geri çekilme olarak adlandırılmıştır. Toplam varyansın %6.28'ini açıklayan üçüncü faktör 8 maddeden oluşmaktadır ve olumlu izlenim bırakma olarak adlandırılmıştır.

Üç faktör altında toplanan 25 maddenin faktör yük değerlerine bakıldığında birinci faktörde yer alan madde faktör yüklerinin .50 ile .69 arasında değiştiği; ikinci faktörde yer alan maddelerin .52 ile .75 arasında değiştiği, üçüncü faktör altında yer alan maddelerin faktör yüklerinin .45 ile .70 arasında değiştiği görülmektedir.

Ölçeğe ilişkin maddeler alt boyutlarına göre Tablo 4'de gösterilmiştir.

Tablo 4. Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği'ne Ait Maddeler.

Madde No	I. Alt Boyut Bşkalarının Yargılarına Duyarlılık
M20	Düşüncelerimin başkaları tarafından onaylanması benim için önemlidir.
M10	Bşkaları üzerinde nasıl bir izlenim oluşturduğum benim için önemlidir.
M31	Beğenilmek ve takdir edilmek için çaba harcarım.
M12	Davranışlarımın başkaları tarafından onaylanması benim için önemlidir.
M39	Onaylanıp onaylanmadığımı anlamak için insanların yüz ifadelerine dikkat ederim.
M38	Bşkalarının beni olumsuz bir şekilde değerlendirmemesi için davranışlarıma dikkat ederim.
M36	Bşkaları tarafından onaylanmayan hareketlerimi düzeltmeye çalışırım.
M24	Olumlu yönlerimi ön plana çıkarmaya çalışırım.
M5	Bir kişi benimle ilgili olumsuz bir tutuma sahipse, o kişinin tutumunu olumlu hale getirmek için çabalarım.
II. Alt Boyut Sosyal Geri Çekilme	
M29	Olumsuz duygularımı onaylanmayacağım korkusuyla saklarım.

- M34** Aldığım kararlarda başkalarının beklentileri etkili olur.
- M30** Başkalarının onaylamayacağı şeylerden kaçınırım.
- M40** Başkalarının ne diyeceğini düşünerek, kendi isteklerimden vazgeçerim.
- M33** Eğer bir espriye başkaları gülüyorsa, kişisel olarak komik bulmasam bile ben de gülümserim.
- M13** Doğru olmadığına inansam bile, çoğunluğun kabul ettiği görüşlere itiraz etmekten kaçınırım.
- M22** Reddedilmeyi utanç verici bulurum.
- M23** Olumsuz yönlerimi gizlemeyi tercih ederim.

III. Alt Boyut Olumlu İzlenim Bırakma

- M9** Başkaları beni olumsuz değerlendirdiğinde incinirim.
- M3** Sosyal ortamlarda hata yapmaktan korkarım.
- M2** Başkaları tarafından onaylanmadığımda kendimi değersiz hissederim.
- M11** Eleştiri almaktan kaçınırım.
- M8** Davranışlarımın başkaları tarafından nasıl değerlendirildiğiyle ilgili kaygılanırım.
- M6** Başkalarına danışmadan bir işe başlamakta zorlanırım.
- M19** Başkalarının davranışlarından çabuk etkilenirim.
- M21** Başkaları tarafından sevilmediğim düşüncesi beni rahatsız eder.
-

25 maddeden ve üç alt boyuttan oluşan “Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği”nde tersten puanlanan madde bulunmamaktadır. Ölçekten alınabilecek puanların yüksekliği sosyal onay ihtiyacının yükseldiğini göstermektedir. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 25, en yüksek puan 125’dir.

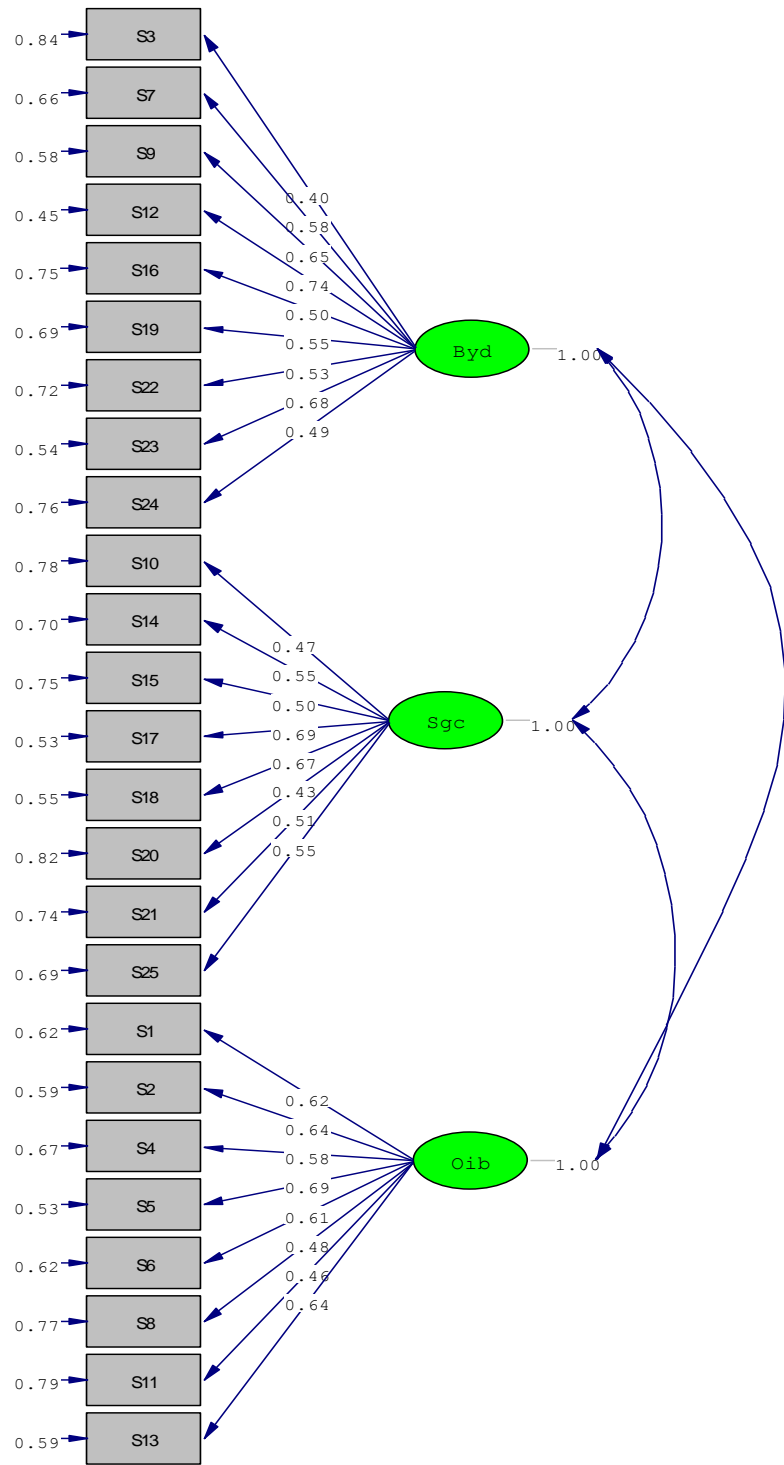
2.4.3.Doğrulatoryıcı Faktör Analizi

25 maddeli ve üç alt boyutlu Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği'nin, bir model olarak doğrulanıp doğrulanmadığını test etmek için doğrulatoryıcı faktör analizi uygulanmıştır. Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nin çeşitli bölümlerinde öğrenim gören 265 (182 Kız, 83 Erkek) öğrenciden elde edilen verilere birinci ve ikinci düzey doğrulatoryıcı faktör analizi uygulanmıştır. Doğrulatoryıcı faktör analizi için Lisrel programı kullanılmıştır.

2.4.3.1.Birinci Düzey Doğrulatoryıcı Faktör Analizi. Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği'ne uygulanan birinci düzey doğrulatoryıcı faktör analizinde tüm maddeler .01 düzeyinde anlamlı t değeri vermiştir. Ölçeğin hata varyansları incelendiğinde yüksek hata varyansına sahip bir madde görülmemiştir.

Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği'ne uygulanan birinci düzey doğrulatoryıcı faktör analizi sonucu elde edilen uyum iyiliği istatistiği değerleri χ^2/sd (573.93/272)= 2.11, RMSEA= .06, NNFI= .94, CFI= .95, RMR= .06, NFI= .90 ve IFI= .95 bulunmuştur. Analiz sonucu bulunan bu değerler, ölçeğin uyumunun iyi düzeyde olduğunu göstermektedir.

Ölçeğin birinci düzey doğrulatoryıcı faktör analizi sonucu bulunan değerler Şekil 6'da sunulmuştur.

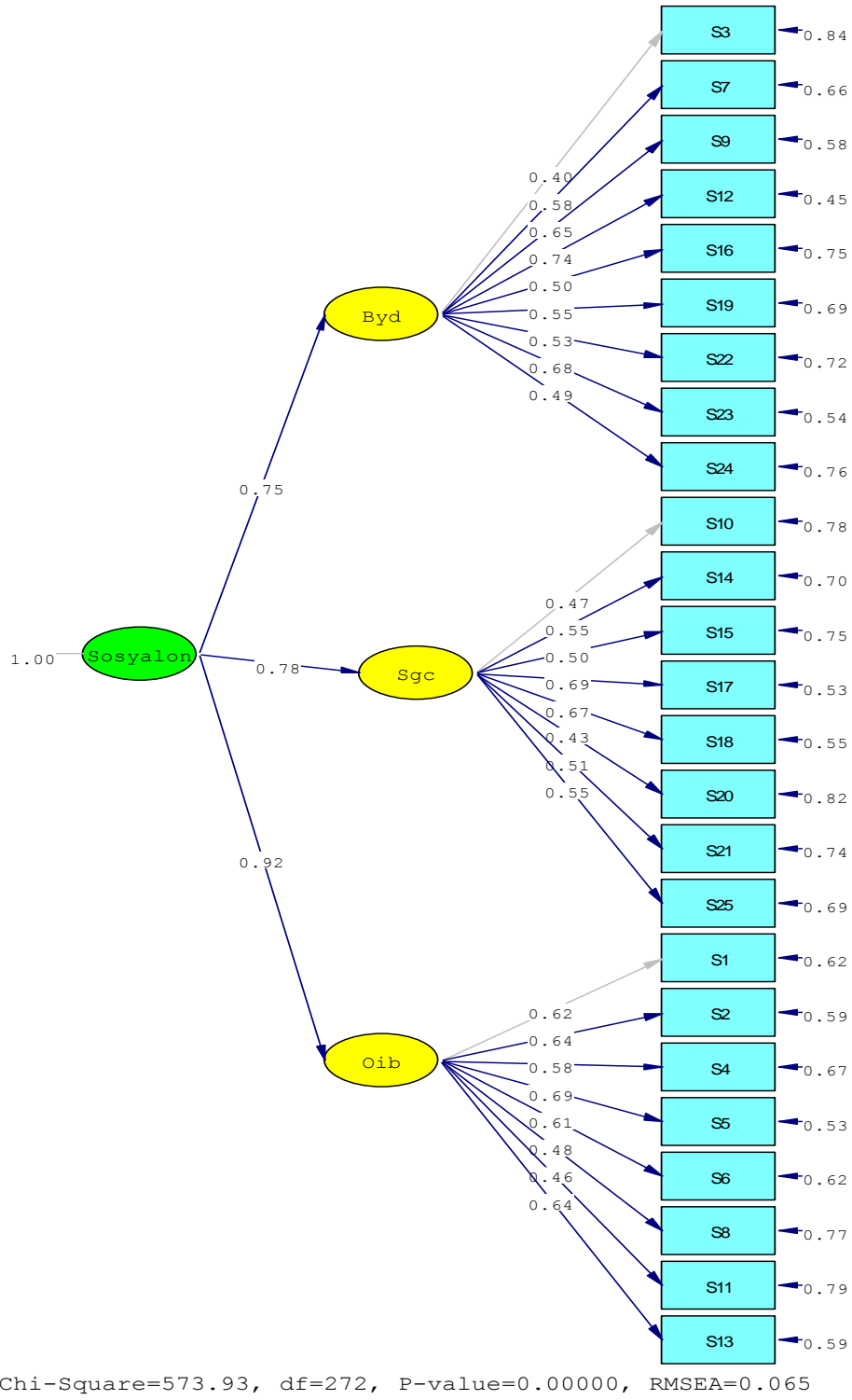

Şekil 6. Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği'nin Birinci Düzey Doğrulamalı Faktör Analizi Sonuçları

2.4.3.2.İkinci Düzey Doğrulatoryı Faktör Analizi. Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği'ne uygulanan ikinci düzey doğrulatoryı faktör analizinde tüm maddeler .01 düzeyinde anlamlı t değeri vermiştir. Ölçeğin hata varyansları incelendiğinde yüksek hata varyansına sahip bir madde görülmemiştir.

Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği'ne uygulanan ikinci düzey doğrulatoryı faktör analizi sonucu elde edilen uyum iyiliği istatistiği değeri χ^2/sd (573.93/272)= 2.11, RMSEA=.06, NNFI= .94, CFI= .95, RMR= .06, NFI=.90 ve IFI= .95 bulunmuştur. Analiz sonucu bulunan bu değeri ölçeğin uyumunun iyi düzeyde olduğunu göstermektedir.

Ölçeğin ikinci düzey doğrulatoryı faktör analizi sonucu bulunan değeri Şekil 7'de sunulmuştur.

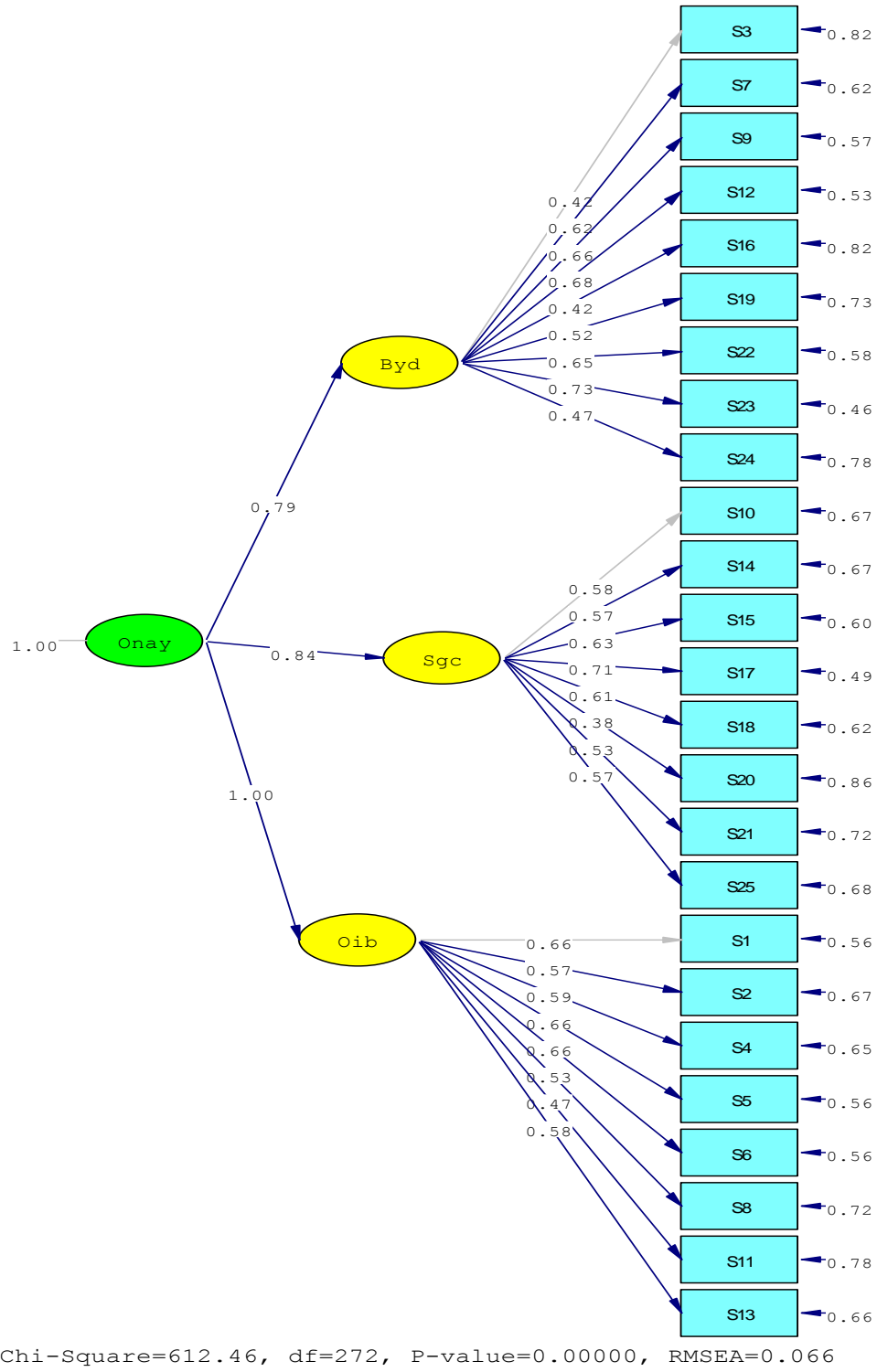
Şekil 7. Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği'nin İkinci Düzey Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları

Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği, Eğitim Fakóltesi'nde öğrenim gören öğrencilerin verileri değerlendirildiğinde, iyi uyum iyiliği değerlerine sahip bulunmuştur. Sağlık Yüksekokulu'nda öğrenim gören öğrencilerin Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği'ne verdiği yanıtlarda da benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Bu konuyla ilgili ayrıntılı bilgi aşağıda verilmiştir.

Amasya Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu öğrencilerinden oluşan araştırma grubunda (n=287) uygulanan Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği'ne yönelik ikinci düzey doğrulayıcı faktör analizinde de tüm maddeler .01 düzeyinde anlamlı t değeri vermiştir. Ölçeğin hata varyansları incelendiğinde, yüksek hata varyansına sahip bir madde görülmemiştir.

Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği'ne uygulanan ikinci düzey doğrulayıcı faktör analizi sonucu elde edilen uyum iyiliği istatistiği değeri χ^2/sd (612.46/272)= 2.25, RMSEA= .06, NNFI=.95, CFI= .95, RMR=.06, NFI=.92 ve IFI= .96 bulunmuştur. Analiz sonucu bulunan bu değeri, ölçeğin uyumunun iyi düzeyde olduğunu göstermektedir.

Ölçeğin ikinci düzey doğrulayıcı faktör analizi sonucu bulunan değeri Şekil 8'de sunulmuştur

Şekil 8. Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği'nin İkinci Düzey Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları

2.4.4.Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği'nin Benzer Ölçekler Geçerliği

Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği'nin benzer ölçekler geçerliğine yönelik olarak yapılan çalışmada Çetin, Doğan ve Sapmaz (2010) tarafından uyarlaması yapılan “Olumsuz Değerlendirilme Korkusu Ölçeği Kısa Formu” kullanılmıştır. Ölçek ile ilgili bilgi aşağıda verilmiştir.

Olumsuz değerlendirilme korkusu ölçeği kısa formu. Leary (1983) tarafından geliştirilen ölçeğin uyarlama çalışmaları, Çetin, Doğan ve Sapmaz (2010) tarafından yapılmıştır. Ölçek 5'li likert türü bir ölçek olup, ölçeğe verilebilecek yanıtlar “Hiç Uygun Değil-Tamamen Uygun” arasındadır. Ölçek için açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri yapılmıştır. Özgün formunda 12 madde olan ölçeğin uyarlama çalışması sonrası 1 maddesi analiz dışı bırakılmıştır. 11 maddeden oluşan ölçeğin iki alt boyutlu yapısı için açıklanan toplam varyans %51.5 bulunurken, tek boyutlu yapısı için açıklanan toplam varyans %40.9 bulunmuştur. Ölçeğin doğrulayıcı faktör analizi sonuçları, tek boyutlu ve iki boyutlu yapısının doğrulandığını göstermiştir. Araştırmacılar tarafından ölçeğin iki boyutlu yapısından ziyade tek boyutlu yapısının kullanılmasının daha uygun olacağına karar verildiğinden, ölçeğin geçerlik çalışmaları tek boyutlu yapıya göre yapılmıştır. Ölçeğin benzer ölçekler geçerliği için Doğan (2010) tarafından uyarlaması yapılan “Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği” kullanılmıştır. “Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği” ve “Olumsuz Değerlendirilme Korkusu Ölçeği” arasında .60 düzeyinde orta düzeyde pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Ölçeğin güvenilirliği için test tekrar test güvenilirliğine, test-yarılama yöntemlerine bakılmış, %27'lik alt-üst grup karşılaştırması ve madde analizlerine bakılmıştır. Ölçeğin Cronbach Alfa katsayısı .84, test yarılama sonucu bulunan güvenilirlik katsayısı .83, test-tekrar test sonucu güvenilirlik katsayısı .82 çıkmıştır. Ölçeğin uyum iyiliği değerleri RMSEA= .06, NFI= .96, IFI= .98, RFI= .95, AGFI= .92, CFI= .98, ve GFI= .95'dir.

Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği ve Olumsuz Değerlendirilme Korkusu Ölçeği Kısa Formu Amasya Üniversitesi'nde öğrenim gören 75 öğrenciye uygulanmıştır.

Olumsuz Değerlendirilme Korkusu Ölçeği Kısa Formu'yla Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği'nin korelasyonuna ilişkin bulgular Tablo 5'de verilmiştir.

Tablo 5. Benzer Ölçekler Geçerliği Korelasyon Analizi Sonuçları

	Olumsuz Değerlendirilme Korkusu
Sosyal Onay İhtiyacı	.79**

**p<0.01

Tablo 5’de görüldüğü üzere olumsuz değerlendirilme korkusu ve sosyal onay ihtiyacı arasında yüksek düzeyde, pozitif ve anlamlı bir ilişki çıkmıştır (r=.79, p<0.01).

2.4.5.Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği’nin Güvenirliğini Belirlemeye Yönelik Çalışmalar

Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği’nin güvenirliğini belirlemeye yönelik olarak öncelikle ölçeğin iç tutarlığına bakılmıştır. Ayrıca test-tekrar test yöntemiyle de güvenirliğine bakılmıştır.

Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği’nin iç tutarlığı (cronbach alfa katsayısı). Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi’nde öğrenim gören 360 öğrencinin ölçeğe ilişkin yanıtlarından elde edilen iç tutarlılık katsayısı .90 olarak belirlenmiştir. Ölçeği oluşturan üç faktörün iç tutarlılık katsayısı birinci faktör için .83, ikinci faktör için .80, üçüncü faktör için .80 bulunmuştur. Bu sonuçlar Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği’nin iç tutarlılık katsayılarının oldukça yüksek ve güvenilir olduğunu göstermektedir.

Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği’nin test-tekrar test yöntemiyle güvenirliğinin belirlenmesine ilişkin analiz sonuçları. Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği’nin güvenirliğine ilişkin bilgileri elde etmek için test-tekrar test yöntemi kullanılmıştır. Bu uygulama için Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi’nde öğrenim gören 54 öğrenciye 2 hafta arayla ölçek uygulanmıştır.

Tablo 6’da uygulamaya katılan öğrencilerin her iki ölçek uygulamasından aldıkları puanlar gösterilmiştir.

Tablo 6. Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği Test-Tekrar Test Uygulama Sonuçları

Uygulama	n	\bar{X}	s.s	r
İlk Uygulama	54	76.42	11.56	.90
İkinci Uygulama	54	74.00	12.19	

Analiz sonuçları, ilk uygulama ve son uygulama arasında yüksek düzeyde pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğunu göstermiştir ($r=.90$). Ölçeğin geneline yönelik yapılan bu analizin yanı sıra ölçeklerin alt boyutlarından birinci alt boyut için .82, ikinci alt boyut için .77, üçüncü alt boyut için .77 düzeyinde yüksek ve pozitif düzeyde anlamlı ilişkiler bulunmuştur.

Ölçek geliştirmeye ilgili bu analizler, Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği'nin geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğunu göstermiştir.

2.5.Verilerin Analizi

“Bilgi Toplama Formu”, “Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği”, “İlişkisel-Bireyci-Toplulukçu Benlik Ölçeği”, “Sosyal Kaygı Ölçeği”, “Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği” ve “Oxford Mutluluk Ölçeği” nden elde edilen verilerin analizinde SPSS/WINDOWS 20.0 kullanılmıştır. Sosyal onay ihtiyacının cinsiyetlere göre karşılaştırmasını yapmak için İlişkisiz örneklem t testi yapılmıştır. Doğum sırasına ve sınıf düzeyine göre sosyal onay ihtiyacını karşılaştırmak için tek yönlü varyans analizi (One Way ANOVA) yapılmıştır. Sosyal onay ihtiyacıyla diğer değişkenler arasındaki ilişkileri incelemede korelasyon analizi kullanılmıştır. Sosyal onay ihtiyacını yordayan değişkenlerin belirlenmesinde adımsal regresyon analizi yapılmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

Araştırmanın bu bölümünde, sosyal onay ihtiyacının demografik değişkenlere göre karşılaştırılmasına ve benlik kurgusu, sosyal kaygı, mutluluk ve mükemmeliyetçilik değişkenleriyle ilişkisine dair bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir.

Bu çalışmada, analizlere geçilmeden önce analizlerin varsayımlarından biri olan Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği'nden elde edilen puanların cinsiyete, doğum sırasına ve sınıf düzeyine göre normal dağılım gösterip göstermedikleri Kolmogorov Smirnov ($n > 50$) ve Shapiro Wilk ($n < 50$) testleriyle incelenmiştir. Ayrıca, çarpıklık ve basıklık değerlerinden de dağılımın normallliğini belirlemede yararlanmıştır. Analizlere ilişkin sonuçlar Tablo 7'de özetlenmiştir.

Tablo 7. Sosyal Onay İhtiyacı Puanlarının Cinsiyet, Doğum Sırası ve Sınıf Düzeyine Göre Normallik Testi Sonuçları

		Kolmogorov Smirnov			Shapiro -Wilk			Çarpıklık	Basıklık
		istatistiği	sd	p	istatistiği	sd	p		
Cinsiyet	Kız	0.03	257	0.20*	0.99	257	0.73	-0.06	-0.07
	Erkek	0.12	30	0.20*	0.94	30	0.15*	-0.95	1.63
Doğum Sırası	1	0.04	113	0.20*	0.98	113	0.49	-0.23	0.04
	2	0.07	81	0.20*	0.98	81	0.44	-0.42	0.18
	3	0.04	93	0.20*	0.98	93	0.66	0.19	0.03
Sınıf Düzeyi	1	0.07	68	0.20*	0.98	68	0.34	-0.27	0.62
	2	0.08	72	0.20*	0.98	72	0.49	-0.26	-0.40
	3	0.06	71	0.20*	0.98	71	0.77	0.18	-0.32
	4	0.05	76	0.20*	0.99	76	0.91	0.12	-0.20

Analiz sonuçları incelendiğinde bağımlı değişkenin her bir kategorideki dağılımlarının normal olduğu görülmektedir. Ayrıca tek yönlü varyans analizi için bağımlı değişkenin her bir kategoride varyanslarının homojen olması gerekir. Bu varsayımın karşılanıp karşılanmadığına Levene'nin varyanslarının eşitliği testi sonuçları incelenerek bakılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 8'de özetlenmiştir.

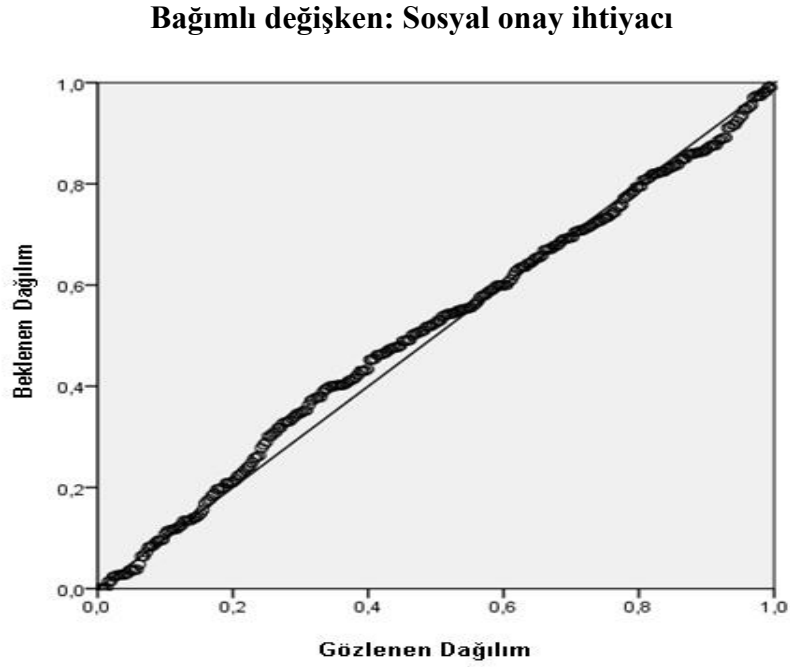
Tablo 8. Sosyal Onay İhtiyacı Puanlarının Levene'nin Varyanslarının Eşitliği Testi Sonuçları

		N	\bar{X}	s.s	Levene istatistiği	Sd1	Sd2	p
Doğum Sırası	1	113	75.41	15.18	0.10	2	284	0.89
	2	81	75.74	14.46				
	3	93	75.00	14.68				
Sınıf Düzeyi	1	68	77.19	16.13	2.03	3	283	0.11
	2	72	75.63	15.64				
	3	71	77.79	11.30				
	4	76	71.24	14.93				

Analiz sonuçları incelendiğinde, her bir kategoride varyansların homojen dağıldığı bulunmuştur.

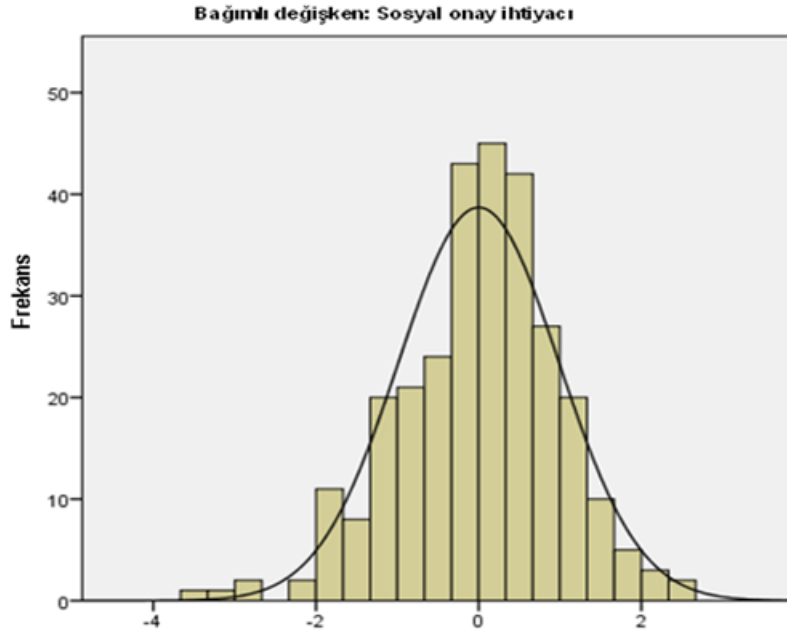
Bu araştırmada, yapılacak olan analizlerden biri de aşamalı çoklu regresyon analizidir. Aşamalı çoklu regresyon analizinin yapılmasından önce belirli varsayımların kontrol edilmesi gerekmektedir. Bu varsayımlar, yordayıcı ve yordanan değişken arasında doğrusal bir ilişkinin olması ve puanların normal dağılıma uygun olmasını içermektedir (Büyüköztürk, 2002). Bu durumun yanı sıra regresyon analizlerinde çoklu bağlantı adı verilen bir problemle karşılaşmaktadır. Çoklu bağlantı sorunu, VIF değerinin 10'dan büyük bulunması, CI değerinin 30'dan daha büyük olması gibi durumlarda görülmektedir (Sipahi, Yurtkoru ve Çinko, 2010).

Bu araştırmada, yordayıcı değişkenlerle ölçek puanların normal dağılım gösterip göstermediğinin incelenmesine ilişkin grafikler Şekil 9 ve Şekil 10'da gösterilmiştir.

Şekil 9. Bağımlı Değişkene İlişkin Doğrusallık Dağılımı P- P Grafiği

Şekil 9'a göre sosyal onay ihtiyacı ve diğer değişkenler arasında doğrusal bir ilişki vardır.

Şekil 10. Bağımlı Değişkene İlişkin Histogram Grafiği

Şekil 10'a göre Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği'nden elde edilen puanlarla yordayıcı puanlar arasında dağılımın normale yakın olduğu görülmektedir.

Ayrıca yordayıcı değişkenler arasında çoklu bağlantı olup olmadığının incelenmesinde; tolerans değerleri 0.84 ile 0.99 arasında, varyans büyütme faktörü (VIF) değerleri 1.00 ile 1.28 arasında bulunurken, en yüksek durum indeks (CI) değeri 19.20 olarak bulunmuştur. Bu durumda yordayıcı değişkenler arasında çoklu bağlantılılık durumu bulunmamaktadır.

3.1.Cinsiyet ve Sosyal Onay İhtiyacına İlişkin Bulgular ve Yorum

Üniversite öğrencilerinin, cinsiyete göre sosyal onay ihtiyaçlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan ilişkisiz örneklem t testi sonuçları Tablo 9'da gösterilmiştir.

Tablo 9. Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği Puanlarının Cinsiyete Göre t-Testi Sonuçları

Cinsiyet	N	\bar{X}	s.s	t	sd	p
Kız	257	75.3	14.8	0.35	285	0.72
Erkek	30	76.3	14.4			

Analiz sonuçları incelendiğinde, üniversite öğrencilerinin sosyal onay ihtiyaçlarının cinsiyete göre anlamlı bir fark göstermediği bulunmuştur ($t_{(285)}=0.35$ $p>0.05$).

Cinsiyete göre sosyal onay ihtiyacının incelendiği yurtdışı araştırmalara bakıldığında, Gary (1967) birinci sırada doğan kızlarda, erkeklere göre daha yüksek onay ihtiyacının olduğunu bulmuştur. Moran (1967) ve Masterson (1971) kızların erkeklere göre daha yüksek onay ihtiyacına sahip olduğunu bulmuşlardır. MacDonald'ın (1971) iki üniversite örnekleminde elde edilen bulgularına göre onay ihtiyacı, bir grupta cinsiyetlere göre farklılık göstermezken, diğer grupta kadınların erkeklere göre onay ihtiyacı puanlarının daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Cinsiyete göre sosyal onay ihtiyacının incelendiği yurtiçi araştırmalara bakıldığında, Erözkan (2004, 2005) kişilerarası duyarlılığın bir bileşeni olan onaylanma ihtiyacının cinsiyetlere göre farklılaşmadığını bulmuştur. Göller (2010) akılcı olmayan inançların bir bileşeni olan onay ihtiyacının cinsiyetlere göre farklılaşmadığını bulmuştur. Boysan (2012) erken dönem uyumsuz şemaların onay arayıcılığı da kapsayan başkalarına odaklanma şema alanının cinsiyetler açısından farklılık göstermediğini bulmuştur. Çolakoğlu (2012) erken dönem uyumsuz şemaların onay arayıcılığı bileşeninin, cinsiyetler açısından farklılık göstermediğini bulmuştur. Ekşi (2012) kişilerarası ilişki boyutlarının bileşeni olan onay bağımlılığının, cinsiyetlere göre farklılık göstermediğini bulmuştur. Bu araştırmalardan farklı olarak, Tokmak, Turgut ve Öktem'in (2013) turizm öğrencileri üzerinde yaptıkları bir araştırmada, cinsiyetlere göre onaylanmama kaygısı açısından farklılık bulunmuştur. Kadınların onaylanmama kaygısı puanlarının, erkeklerden daha yüksek olduğu görülmüştür.

Yukarıda da belirtildiği gibi, Türkiye’de yapılan araştırmalarda onay ihtiyacının genellikle cinsiyete göre farklılaşmadığı görülmektedir. Sosyal etkileşimlerde önemli bir ihtiyaç olan sosyal onay ihtiyacının içinde yaşanan kültürün etkisiyle hem kızları hem de erkekleri aynı şekilde etkilediği düşünülebilir. Türkiye’de yaşayan bireylerde kültürel olarak kişilerarası ilişkilerde uyumun önemli olduğu görülmektedir. Türkiye’de yakın çevrede yer alan kişilerin ihtiyaçları ve isteklerinin, bireylerin kendi ihtiyaçlarından daha önemli olarak algılandığı belirtilmiştir. Bu durum bireyle ilgili önemli kararların verilmesinde bile belirleyici olabilmektedir (Özdemir ve Çok, 2011). Türkiye’de diğer insanların beklentilerinin birey açısından önemli olması, davranışların toplum tarafından etkilenebileceğini göstermektedir (Kağıtçıbaşı, 2010b). Özellikle toplumumuzda ebeveynlerin çocuklarını yetiştirirken kız-erkek çocuk ayrımı yapmaksızın “Başkaları ne der?” düşüncesini aktarmaları, bu çalışma ve diğer yurtiçi çalışmalarda sosyal onay ihtiyacının cinsiyet açısından farklılaşmamasını açıklayabilir.

3.2.Doğum Sırası ve Sosyal Onay İhtiyacına İlişkin Bulgular ve Yorum

Üniversite öğrencilerinin, doğum sırasına göre sosyal onay ihtiyaçlarına ilişkin betimsel istatistikler Tablo 10’da gösterilmiştir.

Tablo 10. Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği Puanlarının Doğum Sırasına Göre Betimsel İstatistikleri

Grup	n	\bar{X}	s.s.	s.h.
1.sıra	113	75.40	15.18	1.42
2.sıra	81	75.74	14.46	1.60
3.ve üzeri	93	75.00	14.68	1.52

Tablo 10’da görüldüğü üzere üniversite öğrencilerinden 1. sırada doğan öğrencilerin sosyal onay ihtiyacı puanları $\bar{X} = 75.40$, ikinci sırada doğan öğrencilerin sosyal onay ihtiyacı puanları $\bar{X} = 75.74$, üçüncü ve üzeri sırada doğanların sosyal

onay ihtiyacı puanları $\bar{X} = 75.00$ bulunmuştur. Bu sonuçlar, doğum sıralarına göre sosyal onay ihtiyacı puanlarının benzer olduğunu göstermektedir.

Üniversite öğrencilerinin, doğum sırasına göre sosyal onay ihtiyaçlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan ANOVA testi sonuçları Tablo 11’de gösterilmiştir.

Tablo 11. Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği Puanlarının Doğum Sırasına Göre ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	24.02	2	12.01	.05	.94
Gruplar içi	62388.83	284	219.67		
Toplam	62412.85	286			

Üniversite öğrencilerinin sosyal onay ihtiyaçlarının, doğum sırasına göre anlamlı bir fark gösterip göstermediğine ilişkin yapılan analizlerde sosyal onay ihtiyacının doğum sırasına göre anlamlı bir fark göstermediği bulunmuştur ($F(2, 284) = .05, p > 0.05$).

Doğum sırası, özellikle toplumsallık eğilimi ile ilişkili bir değişkendir. İlk doğan çocukların ikincilere göre, ikincilerin üçüncülere göre, başkalarına daha bağımlı oldukları öne sürülmektedir (Freedman, Sears ve Carlsmith, 2003). Başkalarına bağımlı olmanın sosyal onay arama ile ilişkili olabileceği, bu nedenle doğum sırasının sosyal onay ihtiyacında farklılaşmaya yol açması beklenir.

Adler de doğum sırasının önemine dikkat çekmiştir. Bireylerin doğum sıralarının özellikle duygusal gelişim açısından önemli bir etken olduğunu vurgulamıştır (Krohn, 2000). Adler, ilk doğanların temel özelliklerinden birinin de güce duydukları ihtiyacın yüksek olması olduğunu belirtmiştir. Ortanca çocukların rekabetçi olduklarını belirtmiştir. En küçük çocukların ise şımarık olduklarını belirtmiştir (Sulloway, 1999). Adler’in özellikle ilk doğan çocukların güce duydukları ihtiyacın yüksek olmasıyla ilgili açıklamasından hareketle, sosyal onay

ihtiyacının ilk doğan çocuklarda daha yüksek olması gerektiği düşünülebilir. Bireylerin güç elde etme çabalarının, sosyal onay ihtiyacına yansımaları olabilir.

Bu açıklamaların yanı sıra, Leman (2009) doğum sıralarıyla ilgili olarak, ilk doğanların ve tek çocukların sosyal onay ihtiyacı duyduklarını belirtmiştir. Yavuzer (2011) ilk doğan çocukların sosyal onay ihtiyacı duymaya daha eğilimli olduklarını belirtmiştir.

Doğum sırasıyla ilgili bu açıklamaların yanı sıra yapılan araştırmalara bakıldığında, birinci sırada doğanların daha yüksek sosyal onay ihtiyacı duydukları görülmüştür. Nowicki (1971) 1. sırada doğan ve ortanca sıradaki kızlarda daha yüksek onay motivasyonu olduğunu bulmuştur. Vicente ve diğerleri (1983) Panamalı ergenler üzerinde yaptıkları araştırmada, ilk doğanların daha sonra doğanlara göre sosyal onay açısından farklılaştıklarını bulmuşlardır. Moran (1967) birinci sırada doğanların daha yüksek onay ihtiyacına sahip olduğu bulmuştur. Boor (1972) ilk doğanların sonradan doğanlara göre daha yüksek onay ihtiyacına sahip olduklarını bulmuştur.

Bu araştırmada elde edilen veriler, bu bulguları desteklememiştir. Bu araştırmada sosyal onay ihtiyacının doğum sırasına göre farklılaşmaması yönündeki bulgu, Masterson'un (1971) bulgusuyla tutarlıdır. Yurtiçindeki araştırmalarda doğum sırası ve sosyal onay ihtiyacına yönelik bir bulguyla karşılaşılmamıştır. Bu araştırmada sosyal onay ihtiyacının doğum sırasına göre farklılaşmaması, kültürel etkenlerin bireyler üzerinde aynı etkiyi gösterdiğini düşündürmektedir. Türk toplumunda "başkalarının düşüncelerine verilen önemin" yaygın görülmesi, ebeveynlerin çocuk yetiştirme stillerini de etkilemiş olabilir. Kağıtçıbaşı'nında (2010b) belirttiği gibi toplumun bireylerden beklentilerinin Türkiye'de önemli olması nedeniyle bireylerin davranışları bu şekilde açıklanabilir. Kültüre özgü olduğu düşünülen bu düşünce, ebeveynlerin çocuklarına benzer yaklaşımlarda bulunmaları nedeniyle bu sonuca neden olmuş olabilir.

3.3.Sınıf Düzeyi ve Sosyal Onay İhtiyacına İlişkin Bulgular ve Yorum

Üniversite öğrencilerinin, sınıf düzeyine göre sosyal onay ihtiyaçlarının farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan ANOVA testi sonuçları Tablo 12’de gösterilmiştir.

Tablo 12. Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği Puanlarının Sınıf Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	1943.89	3	647.96	3.03	0.03
Gruplar içi	60468.95	283	213.67		
Toplam	62412.85	286			

Üniversite öğrencilerinin sosyal onay ihtiyaçlarının, doğum sırasına göre anlamlı bir fark gösterip göstermediğine ilişkin yapılan analizlerde de sosyal onay ihtiyacının sınıf düzeyine göre anlamlı bir fark gösterdiği bulunmuştur ($F(3, 283) = .05, p < 0.05$). Gruplar arası farkın hangi gruplar arasında olduğunu bulmak için yapılan Tukey testinin sonuçlarına göre 3.sınıf öğrencilerinin sosyal onay ihtiyacı puanlarının ($\bar{X} = 77.78$), 4.sınıf öğrencilerinden ($\bar{X} = 71.23$) daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Sınıf düzeylerine ilişkin bu bulgu, son sınıf öğrencilerinin sosyal çevreyle ilgili değerlendirmelerden ziyade gelecekle ilgili durumlara daha çok odaklanmalarından kaynaklanmış olabilir. Ayrıca okulda geçirilen süre arttıkça öğrenciler belli bir gruba dahil olma ve onay görme gibi durumları sıklıkla yaşamaları nedeniyle, sosyal açıdan onay görmeye alt sınıftaki öğrenciler kadar ihtiyaç duymuyor olabilirler. Araştırmanın bu bulgusu Göller’in (2010) araştırmasıyla benzerlik göstermektedir. Göller’in lise öğrencileri üzerinde yaptığı araştırmasında 9.sınıf öğrencilerinin onay ihtiyacı puanlarının, 11.sınıf öğrencilerinden daha yüksek olduğu bulunmuştur. Literatürde Göller’in (2010) araştırması dışında yurtiçi ve yurtdışı literatürde bu bulguyu destekleyecek bir araştırma bulunmamıştır.

3.4.Sosyal Onay İhtiyacının Yordayıcılarına İlişkin Bulgular ve Yorum

Üniversite öğrencilerinde sosyal onay ihtiyacının yordayıcılarını saptamak amacıyla aşamalı (stepwise) regresyon analizleri yapılmıştır. Aşağıda sosyal onay ihtiyacı ve yordayıcılarına ilişkin aşamalı regresyon analizlerinin sonuçları gösterilmiştir.

Aşamalı regresyon analizinden önce, yordayıcı ve yordanan değişkenler arasındaki ilişkiler gösterilmiştir. Analize ilişkin sonuçlar Tablo 13’de verilmiştir.

Tablo 13. Sosyal Onay İhtiyacı İle Diğer Değişkenler Arası Korelasyonlar

	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.Sosyal onay	1.00								
2.Toplulukçu benlik	.11*	1.00							
3.Bireyci benlik	-.14*	.40**	1.00						
4.İlişkisel benlik	.11*	.74**	.44**	1.00					
5.Sosyal kaygı	.62**	-.12*	-.28**	-.10	1.00				
6.Mutluluk	-.23**	.34**	.39**	.40**	-.47**	1.00			
7.Kendine yönelik mükemmeliyetçilik	.16**	.26**	.21**	.20**	.03	.23**	1.00		
8. Başkalarına yönelik mükemmeliyetçilik	.01	.15**	.00	.06	-.01	.01	.37**	1.00	
9.Başkalarınca belirlenen mükemmeliyetçilik	.30**	-.02	-.12*	-.08	.39**	-.32**	.24**	.06	1.00

p<0.05*, p<0.01**

Tablo 13’de görüldüğü üzere sosyal onay ihtiyacı ile benlik kurgularının tüm alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur (toplulukçu benlik kurgusu $r = .11$, $p < 0.05$, bireyci benlik kurgusu $r = -.14$, $p < 0.05$, ilişkisel benlik kurgusu $r = .11$, $p < 0.05$). Sosyal onay ihtiyacı ile sosyal kaygı puanları arasında pozitif ve orta düzeyde bir ilişki bulunmuştur ($r = .62$, $p < 0.01$). Sosyal onay ihtiyacı ile mutluluk puanları arasında negatif ve düşük düzeyde bir ilişki bulunmuştur ($r = -.23$, $p < 0.01$). Sosyal onay ihtiyacı ile kendine yönelik mükemmeliyetçilik puanları arasında pozitif ve düşük düzeyde bir ilişki bulunmuştur ($r = .16$, $p < 0.01$). Sosyal onay ihtiyacı ile başkalarınca belirlenen mükemmeliyetçilik puanları arasında pozitif ve düşük düzeyde bir ilişki bulunmuştur ($r = .30$, $p < 0.01$).

Üniversite öğrencilerinin sosyal onay ihtiyaçlarının yordanmasına ilişkin aşamalı regresyon analizi sonuçları Tablo 14’de verilmiştir.

Tablo 14. Sosyal Onay İhtiyacının Yordanmasına İlişkin Adımsal Regresyon Analizi Sonuçları²

Model	B	s.h.	β	t	R	R²
Sosyal kaygı	.43	.03	.62	13.55**	.62	.39
Sosyal kaygı	.45	.03	.65	14.45**	.65	.43
Toplulukçubenlikk.	.39	.08	.20	4.45**		
Sosyal kaygı	.45	.03	.64	14.37**	.66	.44
Toplulukçubenlikk.	.34	.09	.17	3.69**		
Kend.yön.mük.	.09	.04	.10	2.23*		

*p<0.05, **p<0.01

Adımsal regresyon analizi sonucunda üç farklı model önerilmiştir. İlk modele göre sosyal kaygı ($\beta = .62$; $t = 13.55$; $p < .01$), ikinci modele göre sosyal kaygı ($\beta = .65$; $t = 14.55$; $p < .01$) ve toplulukçu benlik kurgusu ($\beta = .20$; $t = 4.45$; $p < .01$) sosyal onay ihtiyacını yordamıştır. Üçüncü modele göre sosyal kaygı ($\beta = .64$; $t = 14.37$; $p < .01$), toplulukçu benlik kurgusu ($\beta = .17$; $t = 3.69$; $p < .01$) ve kendine yönelik mükemmeliyetçilik ($\beta = .10$; $t = 2.23$; $p < .05$) sosyal onay ihtiyacını yordamıştır.

Modele birinci adımda girilen sosyal kaygının, sosyal onay ihtiyacını yordamada β değeri .62 bulunmuştur. İlk adımda girilen sosyal kaygı değişkeninin, sosyal onay ihtiyacının %39’unu açıkladığı bulunmuştur. Modele ikinci adımda girilen toplulukçu benlik kurgusunun sosyal kaygıyla birlikte sosyal onay ihtiyacının %43’ünü açıkladığı bulunmuştur. Modele üçüncü adımda girilen kendine yönelik mükemmeliyetçilik değişkeninin sosyal kaygı ve toplulukçu benlik kurgusuyla birlikte sosyal onay ihtiyacının %44’ünü açıkladığı bulunmuştur.

² Regresyon analizi sonucunda **Sosyal Onay İhtiyacının** yordanmasına ilişkin regresyon eşitliği şu şekilde belirlenmiştir: Sosyal onay ihtiyacı = 30.18 + 0.45 * Sosyal kaygı + 0.34 * Toplulukçu benlik + 0.09 * Kendine yönelik mükemmeliyetçilik

Araştırmanın sonuçları, sosyal kaygının sosyal onay ihtiyacının anlamlı yordayıcılarından biri olduğunu ve sosyal kaygı arttıkça sosyal onay ihtiyacının da arttığını göstermiştir. Literatüre bakıldığında, sosyal onay ihtiyacı ile sosyal kaygı arasındaki ilişkiye değinen az sayıda araştırmacı vardır. Bu araştırmanın bulgusuyla tutarlı olarak, Nichols (1974) sosyal kaygılı insanların en yaygın özelliğinin onaylanmama ya da eleştiri almaya karşı olan duyarlılıkları ile korkuları olduğunu belirtmiştir (akt: Leary ve Kowalski, 1995a, s.46). Gächter ve Fehr (1999) ise insanların sosyal çevreyle etkileşimlerinin sıklıkla sosyal onay ile onaylanmamayla ilişkili olduğunu belirtmiştir. Sosyal kaygıda bireylerin, başkalarının değerlendirmeleriyle ilgili algılamaları, sosyal kaygının yükselmesine neden olabilmektedir. Leary ve Kowalski (1995b) de sosyal kaygılı bireylerin, sosyal onay almaya çok önem verebildiklerini vurgulamışlardır.

Owen (1987) sosyal onay ihtiyacı ile sosyal kaygı arasındaki ilişkiye ilişkin olarak, yaşadıkları yalnızlık ve sosyal kaçınma nedeniyle yeterince onay görmeyen bireylerin, sosyal ortamlarda geri planda kaldıkları için onay ihtiyaçlarını karşılayamadıklarını belirtmiştir. Ayrıca sosyal değerlendirmelere olan duyarlılıkları nedeniyle bu kişilerde onaylanmamaktan kaçınma ve onay arama davranışları gözlemlendiğine dikkat çekmiştir.

Chiba, Iketani, Han ve Ono'ya (2009, s.324) göre sosyal onay ihtiyacı yüksek olan bireyler, olumlu izlenim bırakma konusunda dikkatli bireylerdir. Bu nedenle de sosyal kaygı yaşamaya eğilimlidirler. Antony ve Swinson (2009) sosyal kaygısı yüksek olan bireylerin, başkalarına karşı iyi bir izlenim oluşturmaya ilgili kendi yeterliliklerinden şüphe duymaya eğilimli bireyler olduğunu belirtmiştir. Öztürk (2007) ise bireylerin, başkaları tarafından onaylanmadıklarında ya da onaylanmayacaklarına ilişkin bir inanç geliştirdiklerinde sosyal kaygı yaşadıklarını belirtmiştir.

Sosyal kaygı ve sosyal onay ihtiyacı arasındaki ilişki konusunda bu araştırmada elde edilen bulgular, Erözkan (2011) ve Ceylan (2011) tarafından yapılan araştırmalarda elde edilen bulgularla tutarlıdır. Sosyal kaygının yordayıcılarını araştıran Erözkan'ın (2011) 402 üniversite öğrencisi üzerinde yaptığı araştırmada Kişilerarası Duyarlılık Ölçeği'nin onaylanma ihtiyacı alt boyutunun sosyal kaygının önemli yordayıcılarından biri olduğu bulunmuştur. Ceylan da (2011) bağlanma

stilleri ve erken dönem uyumsuz şemaların sosyal kaygıyı yordama gücünü araştırmıştır. Araştırmaya, 395 üniversite öğrencisi katılmıştır. Araştırmada, erken dönem uyumsuz şemalarından onay arayıcılığının sosyal kaygının yordayıcılarından biri olduğu bulunmuştur.

Sosyal onay ihtiyacı ve sosyal kaygı arasındaki ilişkiyle ilgili diğer bir çalışmada ise sosyal onay ihtiyacı ve sosyal kaygı arasında ilişki bulunmamıştır. Gümüş (2006b) sosyal kaygının benlik saygısı ve işlevsel olmayan tutumlarla ilişkisini araştırmıştır. 339 üniversite öğrencisi üzerinde yapılan araştırmada, fonksiyonel olmayan tutumların bir bileşeni olan onaylanma ihtiyacının sosyal kaygıyı yordamadığı bulunmuştur.

Yukarıdaki açıklamalar ve araştırma bulgularından da anlaşılacağı üzere, konuya ilişkin yapılmış araştırmaların sınırlı sayıda olması dikkat çekicidir. Bu durum, sosyal onay ihtiyacına ilişkin literatürün sınırlı olmasından kaynaklanmaktadır. Bu durumun yanı sıra araştırmanın bu bulgusuyla ilgili olarak sosyal kaygı yaşayan bireylerin başkalarının değerlendirmelerine olan duyarlılıklarının, sosyal onay ihtiyacını arttırdığı söylenebilir.

Araştırmanın diğer bulgusu, sosyal onay ihtiyacını yordayan değişkenlerden birinin toplulukçu benlik kurgusu olmasıdır. Toplulukçu benlik kurgusu sosyal kaygıyla birlikte sosyal onay ihtiyacında açıklanan varyansın %43'ünü açıklamıştır. İnsanların içerisinde yaşadıkları kültür, insanların sosyal yaşantılarında etkili olan bir unsurdur. Yaşanılan toplumun özellikleri, bireylerin diğer insanlarla olan ilişkilerini, diğerlerinin düşüncelerine verilen önemi ve sosyal onay için duyulan ihtiyacı belirleyebilmektedir. Bu duruma yönelik olarak literatürde sınırlı sayıda araştırmacı bu konuya değinmiştir.

Twenge ve Im (2007, s.173) sosyal onay ihtiyacı yüksek olan bireylerin başkalarının ne düşündüğüne yönelik kaygılı olmalarının, toplulukçu kültürlerde sosyal onay ihtiyacının yüksek olmasına açıklık getirebileceğini belirtmiştir. Bunun yanı sıra toplulukçu kültürler (Asya Ülkeleri ve Meksika vb), Amerikalılarla karşılaştırıldığında daha yüksek sosyal onay ihtiyacı göstermişlerdir (Ross ve Mirowsky, 1984; Middleton ve Jones, 2000; akt: Twenge ve Im, 2007, s.173).

Toplulukçu kültürlerde sosyal uyuma verilen önem ve toplumun bireyden önce gelmesi durumu sosyal onay ihtiyacında yükselmeye neden olabilmektedir. Toplumun beklentilerinin ve isteklerinin önemli olarak algılandığı toplulukçu kültürlerde, bireylerin başkalarının düşüncelerine verdiği önem de artmaktadır. Toplumla uyum içerisinde yaşamak ön planda olduğu için başkaları tarafından onaylanmak ve kabul görmek önemlidir.

Araştırmanın bu bulgusuyla, Kağıtçıbaşı'nın (2010b) açıklamaları tutarlı gözükmektedir. Kağıtçıbaşı, Türkiye'de toplulukçu kültürün yaygın görüldüğünü belirtmiştir. Türkiye'de insanların diğer bireylerle ilişkileri ve toplumun bireyden beklentilerinin birey için önemli olduğuna dikkat çekmiş ve bireylerin davranışlarının açıklanmasında, toplum gibi dışsal etkenlerin belirleyici olabileceğini belirtmiştir.

Araştırmanın diğer bir bulgusu da, kendine yönelik mükemmeliyetçiliğin sosyal onay ihtiyacının yordayıcısı olmasıdır. Kendine yönelik mükemmeliyetçilik, sosyal kaygı ve toplulukçu benlik kurgusuyla birlikte sosyal onay ihtiyacında açıklanan varyansın %44'ünü açıklamıştır.

Bu sonuçla tutarlı olarak, Antony ve Swinson (2009) sıklıkla diğerlerinin düşünceleriyle aşırı kaygının olduğu mükemmeliyetçiliğin, yüksek onay ihtiyacı duymayla ilişkili gözüktüğünü belirtmişlerdir. Sosyal onay ihtiyacı yüksek olan bireyler, çevrenin beklentilerine göre davranmayla ilgili yüksek standartlar oluşturabilmektedir. Bu nedenle de mükemmeliyetçilik, sosyal onay ihtiyacıyla benzerlik göstermektedir. Tuncer ve Voltan-Acar (2006) ise onaylanmama ve sevilmemeye gibi durumlarla ilgili yaşanan kaygının, kusursuz olma ihtiyacını pekiştirdiğini vurgulamışlardır.

Mükemmeliyetçilik ve sosyal onay ihtiyacıyla ilgili yukarıdaki açıklamaların yanı sıra literatürde aralarındaki ilişkiyi inceleyen sınırlı sayıda araştırma vardır.

Literatürde mükemmeliyetçilik ve sosyal onay ihtiyacına değinen araştırmacılardan Sherry (2002), mükemmeliyetçiliğin boyutlarını, mükemmeliyetçi fonksiyonel olmayan tutumları, depresyonu ve onay ihtiyacını araştırmıştır. Araştırma 70 psikiyatrik hasta ve 211 genç yetişkin üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda, yetişkin psikiyatrik hastalarda kendine yönelik

mükemmeliyetçilik ve başkalarınca belirlenen mükemmeliyetçiliğin onay ihtiyacını yordadığını, genç yetişkin kadınlarda ve genç yetişkin erkeklerde başkalarınca belirlenen mükemmeliyetçiliğin onay ihtiyacını yordadığını bulmuştur. Araştırmada başkalarına yönelik mükemmeliyetçiliğin onay ihtiyacını yordamadığı bulunmuştur.

Bir diğer araştırmada, Hill ve diğerleri (2004) geliştirdikleri “Mükemmeliyetçilik Envanteri” nde onay ihtiyacı alt boyutu olduğunu bulmuşlardır. Mükemmeliyetçilikle ilgili bir ölçekte onay ihtiyacı alt boyutunun olması, onay ihtiyacının mükemmeliyetçilikle ilgili önemli bir yapı olduğunu göstermektedir.

Hewitt ve Flett (1991) 104 öğrenciden ve 93 öğrenciden oluşan iki örneklem grubu üzerinde mükemmeliyetçiliği araştırmıştır. Araştırmada başkalarınca belirlenen mükemmeliyetçiliğin, Akılcı Olmayan İnançlar Testi'nin sosyal onay arama alt boyutuyla ilişkili olduğunu bulmuştur. Onay arama alt boyutuyla kendine yönelik mükemmeliyetçilik ve başkalarına yönelik mükemmeliyetçilik alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Araştırmaların bu bulgularından görüldüğü üzere, mükemmeliyetçilik ve sosyal onay ihtiyacı birbiriyle ilişkili iki değişkendir. Bireylerin kendilerine yönelik kusursuz olma çabaları arttıkça, sosyal onay ihtiyacı da artmaktadır.

Araştırmanın bu bulgularının dışında mutluluğun, başkalarınca belirlenen mükemmeliyetçiliğin ve başkalarına yönelik mükemmeliyetçiliğin, bireyci benlik kurgusu ile ilişkisel benlik kurgusunun sosyal onay ihtiyacını yordamadığı bulunmuştur.

Araştırmada mutluluğun sosyal onay ihtiyacıyla ilişkili bulunmaması dikkat çekicidir. Kültürel yapıda mutluluğun incelenmesi yaygın bir araştırma alanıyken, kültürel olarak başkalarının beklentilerinin, bireylerin mutlulukları üzerindeki etkilerine değinen sınırlı sayıda araştırmacı vardır. Araştırmacılar, bireylerin sosyal onay görmelerinin mutluluk üzerindeki etkisini vurgulamışlardır. Konuyla ilgili olarak, Thin (2002, s.40-41) sosyal mutluluğun, sosyal onay alındığında değerli bulunduğunu belirtmiştir. Aronson, Wilson ve Akert (2012) de başkalarıyla kurulan sosyal etkileşimlerin, bireyin kendisini ne ölçüde iyi hissettiğini ve önemli ölçüde etkilediğini belirtmişlerdir.

Fehr ve Falk (2001) diğerlerinin hayranlığıyla ilişkili bir kavram olan sosyal onayın, insanları gururlu ve mutlu hissettirdiğini; onaylanmamanın ise mutsuzluk ve utanç duygularına neden olabildiğini belirtmişlerdir. Marar (2004) bir bireyin mutlu olmasının, onaylanmış hissetmesiyle gerçekleşebildiğini belirtmiştir.

“Diener, Larsen ve Emmons (1983) kişi çevre uyumu çerçevesinde, insanların gereksinimleri doyurulduğunda mutlu oldukları bulgusunu elde etmişlerdir. İnsanın yeterlilik, onay görme, beğenilme, anlaşılma gibi çeşitli evrensel gereksinimleri olduğu dile getirilmektedir” (Telman, 2001, 208; akt: Eroğlu, 2011, s.140).

Ellis ve Harper (2010) ise insanların çevresindeki tüm bireyler tarafından onay görmeleri ve sevlmeleri gerektiğine ilişkin akılcı olmayan düşüncelerinin, mutsuzluğa yol açtığını belirtmişlerdir. Hatta sosyal onay ve sevgi ihtiyacının az olması durumlarında bile mutsuzluğun belirgin bir şekilde yaşanabileceğini belirtmişlerdir. Bu bulguya paralel olarak, Huta ve Hawley’in (2010) araştırmasında onay ihtiyacı, normal bireylerde yaşam doyumu, pozitif duygulanım, benlik saygısıyla, yaşama gücüyle, heyecanla, anlamla negatif yönde ilişkili çıkmıştır. Olumsuz duygulanımla, depresyonla pozitif yönde ilişkili çıkmıştır.

Literatürdeki bu açıklamalardan farklı olarak, Cooper, Okamura ve McNeil’in (1995) araştırması bu araştırmanın bulgusuyla tutarlı gözükmemektedir. Bu çalışmada, araştırmacılar psikolojik iyi oluş ile sosyal aktivite ve bireysel kontrol değişkenlerinin ilişkilerini araştırmışlardır. Araştırma iki örneklem grubundan oluşmuştur. Birinci örneklem grubunda 53 erkek,65 kadın üniversite öğrencisi bulunmaktadır. İkinci örneklem grubunda 31 erkek, 79 kadın üniversite öğrencisi bulunmaktadır. Araştırmada, sosyal onay ihtiyacı ve cinsiyet iyi oluşla ilişkili bulunmamıştır.

Araştırmada sosyal onay ihtiyacıyla ilişkisi bulunmayan değişkenler, başkalarına belirlenen mükemmeliyetçilik ve başkalarına yönelik mükemmeliyetçiliktir. Bu değişkenlere yönelik araştırmalara bakıldığında başkalarına yönelik mükemmeliyetçiliğin onay ihtiyacıyla ilişkili bulunmaması, Sherry’nin (2002) araştırmasıyla tutarlıdır. Sosyal onay ihtiyacının başkalarına yönelik mükemmeliyetçilikle ilişkili bulunmaması, sosyal onay ihtiyacı olan bireylerin kendileriyle ilgili standartları yükseltme çabalarıyla daha ilgili olmalarından kaynaklanmış olabilir.

Araştırmada başkalarınca belirlenen mükemmeliyetçiliğın sosyal onay ihtiyacıyla ilişkili bulunmaması, Sherry'nin araştırmasıyla tutarlılık göstermemektedir. Bu durum, başkalarına yönelik mükemmeliyetçilik ile ilgili bulguyla benzer olarak, bireylerin kendilerine ilişkin yüksek standartlarla daha ilgili olmalarından kaynaklanmış olabilir.

Araştırmada, sosyal onay ihtiyacını, bireyci benlik kurgusu ve ilişkisel benlik kurgusunun yordamadığı görülmüştür. Bu bulgu, sosyal onay ihtiyacının evrensel bir ihtiyaç olmasından kaynaklanmış olabilir. Bu durum toplulukçu benlik kurgusu yüksek olan bireylerin bireyci benlik kurgusu ve ilişkisel benlik kurgusu yüksek olan bireylere göre daha yüksek sosyal onay ihtiyacı duymalarından kaynaklanmış olabilir.

BÖLÜM V

4.SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmada sosyal onay ihtiyacının cinsiyetlere ve doğum sırasına göre farklılık göstermediği bulunmuştur. Araştırma bulguları, sosyal kaygının, kendine yönelik mükemmeliyetçiliğin ve toplulukçu benlik kurgusunun sosyal onay ihtiyacının yordayıcıları olduğunu göstermiştir. Araştırmada sosyal onay ihtiyacı ile mutluluk arasında bir ilişki bulunamamıştır. Aynı zamanda benlik kurgularının alt boyutlarından ilişkisel benlik kurgusu ile bireyci benlik kurgusunun ve mükemmeliyetçiliğin alt boyutlarından başkalarınca belirlenen mükemmeliyetçilik ve başkalarına yönelik mükemmeliyetçiliğin sosyal onay ihtiyacını yordamadığı bulunmuştur.

Bu araştırmada, sosyal onay ihtiyacı düzeyinin çeşitli değişkenlerle ilişkilerinin incelenebilmesi için “Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği” geliştirilmiştir. Araştırma kapsamında yapılan çalışmalar, “Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği” nin geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğunu göstermiştir. 25 maddeden oluşan ölçeğin alt boyutları başkalarının yargılarına duyarlılık, sosyal geri çekilme ve olumlu izlenim bırakmadır. Ölçekten alınabilecek puanlar yükseldikçe, sosyal onay ihtiyacı da artmaktadır.

Araştırmadan elde edilen bu bulgulara göre şu önerilerde bulunulabilir:

- Araştırmada, sosyal onay ihtiyacının toplulukçu benlik kurgusuyla ilişkili olduğu bulunmuştur. Bu bulgudan hareketle, kültürün sosyal onay üzerindeki etkisini araştıran çeşitli araştırmalar yapılabilir. Örneğin Türk kültüründe sosyal onay ihtiyacının yükselmesini destekleyen inançlar, normlar ve çocuk yetiştirme tutumları araştırılabilir.

- Bu araştırmada sosyal kaygının, sosyal onay ihtiyacının en önemli yordayıcısı olduğu bulunmuştur. Gelecekte yapılacak olan çalışmalarda sosyal kaygılı bireylerdeki sosyal onay ihtiyacını azaltmayla ilgili çeşitli rehberlik programları oluşturulabilir.
- Bu araştırmada araştırma grubunun çoğunluğunun (Kız=257, Erkek=30) kız oğrencilerden oluşması araştırmanın bir sınırlılığıdır. Gelecekte yapılacak olan araştırmalarda, bu araştırmadaki değişkenler sosyal onay ihtiyacıyla ilişkili olarak yeniden araştırılabilir.
- Okullarda oğrencilere yonelik rehberlik hizmetleri kapsamında, sosyal onay ihtiyacı çok yuğsek oğrenciler belirlenerek bu oğrencilere yonelik psikoeğitim programları geliştirilip uygulanabilir.
- Araştırmada mutluluğun sosyal onay ihtiyacıyla ilişkili bulunmaması, literatürden farklı bir bulgudur. Araştırmanın bu bulgusu sosyal onay ihtiyacı ile mutluluk arasında aracı bir değişkeninin var olabileceğini duşündürmektedir. Bu nedenle bundan sonraki araştırmalarda sosyal onay ihtiyacı ile mutluluk arasındaki ilişkide sosyal kaygı, depresyon, anksiyete gibi değişkenlerin aracı rolü araştırılabilir.
- Sosyal onay ihtiyacının, Türkiye’de belirgin olarak görüldüğu alanlardan birisi de sosyal medyadır. Bundan sonra yapılacak olan çalışmalarda, sosyal onay ihtiyacı sosyal medya kullanan kişiler üzerinde çeşitli değişkenlerle birlikte araştırılabilir.
- Sosyal onay ihtiyacı, Türkiye’de okul ortamlarında akademik başarı, akademik motivasyon, oğrenci-oğretmen etkileşimleri bağlamında çalışılmamıştır. Bu araştırmada geliştirilen ölçek kullanılarak, sosyal onay ile bu değişkenler arasındaki ilişkiler de incelenebilir. Gelecekte yapılacak olan çalışmalarda, sosyal onay ihtiyacındaki değişimin görülebilmesi için meta analiz çalışmaları yapılabilir. Ayrıca sosyal onay ihtiyacına ilişkin olara yetişkin kuşak ve genç kuşaklar arasında karşılaştırmalı araştırmalar yapılabilir. Sosyal onay ihtiyacındaki farklılıkların boşanma, işsizlik ve ruhsal bozukluklarla ilişkileri araştırılabilir.

- Araştırmadan elde edilen bulgular, Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği'nin üniversite öğrencilerinin sosyal onay ihtiyaçlarını ölçmede geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğunu göstermiştir. Geliştirilen ölçme aracı diğer araştırmalarda, sosyal onay ihtiyacını ölçen bir ölçme aracı olarak kullanılabilir. Bunun yanı sıra geliştirilen ölçeğin, farklı örneklerde geçerliği ve güvenilirliği araştırılabilir.
- Araştırmada geliştirilen “Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği”, çocukları da kapsayacak şekilde tasarlanmadığı için bundan sonra yapılacak çalışmalarda çocuklara yönelik olarak sosyal onay ihtiyacını ölçen bir ölçek uyarlanabilir ya da geliştirilebilir.

KAYNAKÇA

- Adderholdt, M. and Goldberg, J. (1999). *Perfectionism. What's bad about being too good?* Minneapolis: Free Spirit Publishing.
- Antony, M. M. and Swinson, R. P. (2008). *The shyness and social anxiety workbook. Proven step by-step techniques for overcoming your fear.* (2nd ed.). Oakland, CA: New Harbinger Publications.
- Antony, M. M. and Swinson, R. P. (2009). *When perfect isn't good enough: strategies for coping with perfectionism.* Oakland, CA: New Harbinger Publications.
- Aronson, E., Wilson, T. D., and Akert, R. M. (2012). *Sosyal psikoloji.* (O. Gündüz, Çev.). İstanbul: Kaknüs Yayınları.(2010).
- Arora, N. S. (2013). Subjective well being and happiness correlation and differences. *The Journal Of Population Research.* 1.1.6-15.
- Atkinson, R. L., Atkinson, R. C., Smith, E. E., Bem, D. J., and Hoeksema, S. N. (2002). *Psikolojiye giriş.* (Y. Alogan,Çev.). Ankara: Arkadaş Yayınları.
- Bebek, H. (2012). Onay bağımlılığı ölçeğinin geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *NPAKADEMİ, 1(2), 30-35.*
- Beck, A. T., Epstein, N., Harrison, R. P., and Emery, J. (1983). *Development of the sociotropy-autonomy scale: a measure of personality factors in psychopathology.* U.S.A. Philadelphia: University Of Pennsylvania Press.
- Bernstein, D. A. (2011). *Essentials of psychology.* Wadsworth: Cengage Learning.
- Blackler, K. (2011). *The effect of adaptive perfectionism, maladaptive perfectionism, and feedback on procrastination behaviour.* (Masters thesis, Queen's University). Retrieved from

https://qspace.library.queensu.ca/bitstream/1974/6765/1/Blackler_Kristen_201109_MSc.pdf

- Bono, E. (1979). *The happiness purpose*. England: Penguin Books.
- Boor, M. (1972). Family structure variables and need approval: some additional data. *Psychological Reports*. 30, 204-206.
- Boyce, P. and Parker, G. (1989). Development of a scale to measure interpersonal sensitivity. *Australian And New Zealand Journal Of Psychiatry*. 23, 341-351.
- Boysan, M. (2012). *Üniversite öğrencilerinde erken dönem uyumsuz şemalar, başa çıkma stilleri ve öznel iyi oluş arasındaki ilişkilere yönelik bir model sınaması*. (Yayınlanmış Doktora tezi). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Bögels, S. and Stein, M. B. (2009). Social phobia. G. Andrews., D.S. Charney., P.J. Sirovatka., D. A. Regier. (Eds.), *Stress-induced and fear circuitry disorders: refining the research agenda for DSM-V* (p.59-75). Arlington, VA: American Psychiatric Association.
- Brajša-Žganec, A., Ivanović, D., and Lipovčan, L. K. (2011). Personality traits and social desirability as predictors of subjective well-being. *Psihologijske teme*, 20, 2, 261-276.
- Burns, D. (1980). The perfectionist's script for self-defeat. *Psychology Today*, 34-51.
- Bustos, A. J., Malalos, N. I., Ramirez, A. E., Ramos, E. C., and Bustos-Oraso, M. A. A. (1999). *Introduction to psychology* (3rd Edition). Quezon City: Katha Pub.
- Butler, G. (2008). *Overcoming social anxiety and shyness. A self-help guide using cognitive behavioral techniques*. New York: Basic Books.
- Büyüköztürk, Ş. (2002). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Calhoun, L. G. and Mikesell, R. H. (1972). Biodata antecedents of the need for approval in male college freshmen. *Developmental Psychology*, 7(2). 226.

- Caudill, B. D. and Kong, F. H. (2001). Social approval and facilitation in predicting modeling effects in alcohol consumption. *Journal Of Substance Abuse, 13*, 425 – 441.
- Ceylan, H. (2011). *Üniversite öğrencilerinin sosyal kaygı düzeylerinin yordanması. (Yayınlanmış Yüksek lisans tezi)*. Ege Üniversitesi, İzmir.
- Chan, D. W. (2008). Perfectionism and the striving for excellence. *Educational Research Journal, 23, 1*, 1-19.
- Chiba, T., Iketani, S., Han, K., and Ono, A. (2009). A comprehensive model of anxiety in gift giving. *International Review Of Business Research Papers, 5(4)*, 322-334.
- Conn, L. K. (1964). *The effects of the approval motive, generalized expectancy, and threat to self esteem upon the identification of emotional communications*. (Doctoral dissertation, Ohio State University). Retrieved from https://etd.ohiolink.edu/rws_etd/document/get/osu1262793924/inline
- Cooper, H., Okamura, L., and McNeil, P. (1995). Situation and personality correlates of psychological well-being: Social activity and personal control. *Journal of Research in Personality, 29*, p. 395-417.
- Corey, G. (2008). *Psikolojik danışma, psikoterapi kuram ve uygulamaları*. (T. Ergene, Çev). Ankara: Mentis Yayıncılık. (2005).
- Crowl, T. K. (2001). Grading behavior and teacher's need for social approval. *Education, 104 (3)*, 291–295.
- Crowne, D. P. and Marlowe, D. (1960). A new scale of social desirability independent of psychopathology. *Journal Of Consulting Psychology, 24*, 349–354.
- Crowne, D. P. and Marlowe, D. (1964). *The approval motive*. New York: John Wiley & Sons.

- Çalışkur, A. (2013). Türk üniversite öğrencilerinin yaşam değerleri ve kişilik özellikleri üzerine bir araştırma. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13, 3, 109-142.
- Çetin, B., Doğan, T., ve Sapmaz, F. (2010). Olumsuz değerlendirilme korkusu ölçeği kısa formu'nun türkçe uyarlaması: geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Eğitim Ve Bilim*, 35, 156, 206-216.
- Çolakoğlu, E. T. (2012). *Genç yetişkinlerde kendilik algısı, erken dönem uyumsuz şemalar, algılanan ebeveynlik stilleri ve kişilerarası ilişkiler*.(Yayınlanmış Yüksek lisans tezi). Maltepe Üniversitesi, İstanbul.
- Davis, E. M. (1983). *Effects of self-monitoring, need for social approval, and sex on the occurrence of constructive humor*. (Abstract of Doctoral dissertation, University of Nebraska). Retrieved from <http://digitalcommons.unl.edu/dissertations/AAI8404811/>
- Deutsch, F. M. and Lambert, D. M. (1986). Does social approval increase helping? *Personality And Social Psychology Bulletin*, 12 (2), 149-157.
- Diener, E. (1984). Subjective well being. *Psychological Bulletin*. 95, 3, 542-575.
- Diener, C, E. and Biswas-Diener, R. (2008). *Happiness. Unlocking the mysteries of psychological wealth*. USA: Blackwell Publishing.
- Diener, E., Lucas, R. E., and Oishi, S. (2002). Subjective well being. The science of happiness and life satisfaction. C.R. Snyder and S.J. Lopez.(Eds.), *The handbook of positive psychology* (p. 63- 73). New York: Oxford University Press.
- Diener, E., Oishi, E., and Lucas, E. (2003). Personality, culture and subjective wellbeing: emotional and cognitive evaluations of life. *Annual Review Of Psychology*, 54, 403-425.
- Diener, E. (2009). *The science of well-being*. E., Diener (Ed). The science of well-being: the collected works of ed Diener, Social Indicators Research Series 37. London: Springer Science+Business Media B.V.

- Dies, R. D. (1970). Need for social approval and blame assignment. *Journal Of Consulting And Clinical Psychology*, 35, 311-316.
- Dilbaz, N. (2000). Sosyal anksiyete bozukluğu: tanı, epidemiyoloji, etiyoloji, klinik ve ayırıcı tanı. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 3-21.
- Dilbaz, N., Enez, A., ve Çavuş, S. Y. (2011). *Social anxiety disorder, different views of anxiety disorders*. S. Selek (Ed.), ISBN: 978-953-307-560-0, InTech, Retrieved from: <http://www.intechopen.com/books/different-views-of-anxiety-disorders/social-anxiety-disorder>
- Dilmaç, B., Hamarta, E., Yiğit, R., Yıldız, M., ve Büyükyıldırım, İ. (2011). The relationship between secondary school students' dysfunctional attitudes and their human values. *European Journal Of Educational Studies*, 3(2), 353-363.
- Doğan, T. (2010). Sosyal görünüş kaygısı ölçeği'nin türkçe uyarlaması: geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39, 151-159.
- Doğan, H. (2010). *Evli bireylerin sosyotropik-otonomik kişilik özellikleriyle evliliklerinde çatışma yaşama durumları arasındaki ilişki*. (Yayınlanmış Yüksek lisans tezi). Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Doğan, T. ve Sapmaz, F. (2012). Oxford mutluluk ölçeği türkçe formunun psikometrik özelliklerinin üniversite öğrencilerinde incelenmesi. *Düşünen Adam: Psikiyatri Ve Nörolojik Bilimler Dergisi*, 25(4), 297-304.
- Dökmen, Ü. (2009). *Sanatta ve günlük yaşamda iletişim çatışmaları ve empati*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Ekşi, F. (2012). Kişilerarası ilişkiler: psikolojik danışmanlık ve halkla ilişkiler öğrencilerinin karşılaştırılması. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11, 2, 79-94.
- Ellis, A. and Harper, R. (2010). *Akılcı yaşam kılavuzu*. (S. Kunt Akbaş,Çev.). Ankara: HYB Yayıncılık. (1997).

- Endler, N. S., Minden, H. A., and North, C. (1973). The effects of reinforcement and social approval on conforming behaviour. *European Journal of Social Psychology*, 3(3), 297-310.
- Ercan, H. (2008). *Genç yetişkinlerin aşk biçimleri ve benlik tipleri*. (Yayınlanmış Doktora tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Ercan, H. (2011). İlişkisel-bireyci-toplulukçu benlik ölçeği'nin psikometrik özellikleri ve uyarlama çalışması. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 13 (21), 37-45.
- Eroğlu, E. (2011). Örgütlerde iletişim kalitesini etkileyen faktörlerin değerlendirilmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 26, 137-149.
- Erol, Z. (2011). *Mükemmeliyetçi kişilik. Mükemmeliyetçi misiniz gerçekçi mi?* İstanbul: Timaş Yayınları.
- Erözkan, A. (2003). *Üniversite öğrencilerinin kişilerarası duyarlılık ve depresyon düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi*. VII. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi, İnönü Üniversitesi. Malatya.
- Erözkan, A. (2004). Üniversite öğrencilerinin kişilerarası duyarlılıkları ile reddedilme duyarlılıklarının bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi*, 5(2), 85-98.
- Erözkan, A. (2005). Üniversite öğrencilerinin kişilerarası duyarlılık ve depresyon düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Muğla Üniversitesi SBE Dergisi*, 14, 130-155.
- Erözkan, A. (2011). Sosyal kaygının kaygı duyarlılığı, benlik saygısı ve kişilerarası duyarlılık açısından incelenmesi. *İlköğretim Online*, 10(1), 338-347.
- Fehr, E. and Falk, A. (2001). *Psychological foundations of incentives*. Institute for Empirical Research in Economics University of Zurich Working Paper Series. Working Paper No. 95, Paper presented at the Annual Conference of the European Economic Association.

- Fink, M., Akimova, E., Spindeleegger, C., Hahn, A., Rupert, L., and Kasper, S. (2009). Social anxiety disorder: epidemiology, biology and treatment. *Psychiatria Danubina*, 21 (4), 533–542.
- Fishman, C. G. (1965). Need for approval and the expression of aggression under varying conditions of frustration. *Journal Of Personality And Social Psychology*, 2(6), 809-816.
- Franzese, A.T. (2007). *To thine own self be true? An exploration of authenticity.* (Doctoral dissertation, Duke University). Retrieved from http://dukespace.lib.duke.edu/dspace/bitstream/handle/10161/431/D_Franzese_Alexis?sequence=1
- Freedman, J. L., Sears, D. O. and Carlsmith, J. M. (2003). *Sosyal psikoloji* (A. Dönmez, Çev.). (4. Baskı). Ankara: İmge Kitabevi.
- Frost, R. O., Marten, P. A., Lahart, C., and Rosenblate, R. (1990). The dimensions of perfectionism. *Cognitive Therapy and Research*, 14, 449-468.
- Gächter, S. and Fehr, E. (1999). Collective action as a social exchange. *Journal of Economic Behavior & Organization*, 39, 341–369.
- Gary, M. (1967). Ordinal position and approval motivation. *Journal Of Consulting Psychology*. 31(3). 319-320.
- Gelabert, E., Muñiz, A., Binelli, C., Ortiz, A. E., Subirà, S., Santos, R. M. (2012). *Perfectionism in social anxiety disorder: gender differences.* European Psychiatry. 27(1). Abstracts of the 20th European Congress Of Psychiatry.
- Göksu, T. (2007). *Sosyal psikoloji.* Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Göller, L. (2010). *Ergenlerin akılcı olmayan inançları ile depresyon-umutsuzluk düzeyleri ve algıladıkları akademik başarılar arasındaki ilişkiler.* (Yayınlanmış Yüksek lisans tezi). Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Grams, W.C. and Rogers, R.W.(1990). Power and personality: effects of machiavellianism, need for approval and motivation on use of influence tactics. *The Journal of General Psychology*.117(1).71-82.

- Greve, B. (2012). *Happiness*. Routledge. London And New York: Taylor & Francis Group.
- Gümüş, A. E. (2006a). *Sosyal kaygı ile başa çıkma*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Gümüş, A. E. (2006b). Sosyal kaygının benlik saygısına ve işlevsel olmayan tutumlara göre yordanması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, Cilt: III, Sayı: 26*, 63-75.
- Gruen, A. (2010). *Empatinin yitimi. Kayıtsızlık politikası üzerine*. (İ. Igan, Çev.). İstanbul: Çitlembik Yayınları. (1997).
- Hamachek, D. E. (1978). Psychodynamics of normal and neurotic perfectionism. *Psychology: A Journal of Human Behavior*, 15, 27–33.
- Hayta, A. B. ve Şanlıer, N. (2007). İlköğretim 6.7.8. Sınıf öğrencilerinin beslenme davranışları ve sosyal onaylanma isteği. *Milli Eğitim*, 174, 193-205.
- Hamarta, E. (2009). Ergenlerin sosyal kaygılarının kişilerarası problem çözme ve mükemmeliyetçilik açısından incelenmesi. *İlköğretim Online*, 8(3), 729-740,
- Hamarta, E. ve Demirbaş, E. (2009). Lise öğrencilerinin utangaçlık ve benlik saygılarının fonksiyonel olmayan tutumlar açısından incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21, 239-247.
- Hebert, J. R., Ma, Y., Clemow, L., Ockene, I. S., Saperia, G., Stanek, E.J., Merriam, P. A., and Ockene, J. K. (1997). Gender differences in social desirability and social approval bias in dietary self-report. *American Journal Of Epidemiology*, 15, 146, 1046-1055.
- Heckelman, L. R. and Schneiner, F. R. (1995). Diagnostic issues. R.G. Heimberg., M. R. Liebowitz., D. A. Hope., F. R. Schneiner. (Eds) *Social Phobia. Diagnosis, Assesment And Treatment*. (p.3-21). New York: The Guilford Press.
- Heinrichs, N., Rapee, R. M., Alden, L. A., Bögels, S., Hofmann, S. G., Oh, K.J., and Sakano, Y. (2006). Cultural differences in perceived social norms and social anxiety. *Behaviour Research and Therapy*, 44, 1187–1197.

- Hetherington, H. M. and Wray, N. P. (1964). Aggression, need for social approval, and humor preferences. *The Journal Of Abnormal And Social Psychology*, 68(6), 685-689.
- Hewitt, P. L. and Flett, G. L. (1991). Perfectionism in the self and social contexts: conceptualization, assessment, and association with psychopathology. *Journal Of Personality And Social Psychology*, 60, 456-470.
- Hewitt, P.L. and Flett, G. L. (2007). When does conscientiousness become perfectionism? Traits, self-presentation styles, and cognitions suggest a persistent Psychopathology. *Current Psychiatry*, 6, 7, 49-59.
- Hill, R.W., Huelsman, T.J., Furr, R. M., Kibler, J., Vicente, B. B., and Kennedy, C. (2004). A new measure of perfectionism: the perfectionism inventory. *Journal of Personality Assessment*, 82(1), 80-91.
- Hills, P. and Argyle, M. (2002). The oxford happiness questionnaire: a compact scale for the measurement of psychological well-being. *Personality And Individual Differences*, 33, 1073–1082.
- Hofmann, S. G. and DiBartolo, P. M. (2010). Introduction: toward an understanding of social anxiety disorder. S. G. Hofmann., P. M. DiBartolo (Eds.). *Social anxiety: clinical, developmental, and social perspectives*. Oxford, UK: Elsevier/Academic Press.
- Hooper, D., Coughlan, J., and Mullen, M. (2008). Structural equation modelling: guidelines for determining model fit. *Electronic Journal Of Business Research Methods*, 6(1), 53-60.
- Huta, V. and Hawley, L. (2010). Psychological strengths and vulnerabilities: are they two ends of the same continuum or do they have independent relationships with well-being and ill-being? *Journal of Happiness Studies*, 71-93.
- Hu, L., and Bentler, P. M. (1999). Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling*, 6, 1-55.

- Işık, E. ve Taner, Y. I. (2006). *Çocuk, ergen ve erişkinlerde anksiyete bozuklukları*. İstanbul: Asimetrik Paralel Yayıncılık.
- Iancu, I., Bodner, E., and Ram, E. (2012). *Social anxiety and perfectionism among israeli jews and arabs: a comparative study*. *European Psychiatry*, 27(1). Abstracts of the 20th European Congress Of Psychiatry.
- İmamoğlu, S. E. ve Aydın, B. (2009). Kişilerarası ilişki boyutları ölçeği'nin geliştirilmesi. *Psikoloji Çalışmaları Dergisi*, 29, 29.
- Ingman, K. A. (1999). *Examination of social anxiety, social skills, social adjustment, and self-construal in chinese and american students at an american university*. (Doctoral Dissertation, Faculty of the Virginia Polytechnic Institute And State University). Retrieved from <http://scholar.lib.vt.edu/theses/available/etd-051099-181252/unrestricted/dissetd.pdf>
- Izuma, K., Saito, D. N., and Sadato, N. (2008). Processing of social and monetary rewards in the human striatum. *Neuron*, 58, 284-294.
- İzgiç, Ş., Akyüz, G., Doğan, O., ve Kuğu N. (2000). Üniversite öğrencilerinde sosyal fobi yaygınlığı. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 1, 207-214.
- Juster, H. R., Heimberg, R. G., Frost, R. O., Holt, C. S., Mattia, J. I., and Faccenda, K. (1996). Social phobia and perfectionism. *Personality And Individual Differences*, 21 (3), 403-410.
- Johnson, T.P. and Van De Vijver, F.J.R. (2003). *Social desirability in cross-cultural research*. J.A. Harkness., F.J.R. Van De Vijver., P.Ph. Mohler (Eds). *Cross cultural survey methods*. (p.195-204). Hoboken, NJ: John Wiley & Sons.
- Johnson, T. and Fendrich, M. (2002). *A validation of the crowne-marlowe social desirability scale*. Retrieved from: <Http://Www.Srl.Uic.Edu/Publist/Conference/Crownemarlowe.Pdf>
- Jones, R. G. (1969). *A factored measure of ellis's irrational belief system with personality and maladjustment correlates*. (Doctoral dissertation, Graduate Faculty Texas Technological College, 1968). Retrieved from

<https://repositories.tdl.org/ttuir/bitstream/handle/2346/18941/31295005090260.pdf?sequence=1>

- Jain, M. and Sudhir, P. M. (2010). Dimensions of perfectionism and perfectionistic self-presentation in social phobia. *Asian Journal Of Psychiatry*, 3, 4, 216–221.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2005). Autonomy and relatedness in cultural context: implication for self and family. *Journal Of Cross Cultural Psychology*, 36, 403-422.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2010a). *Benlik, aile ve insan gelişim: Kültürel psikoloji*. İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2010b). *Günümüzde insan ve insanlar. Sosyal psikolojiye giriş*. İstanbul: Evrim Yayınevi.
- Karaca, E. (2013). Kadınların çalışma yaşamına katılımlarına yönelik tutum ölçeğinin (kçykytö) bir yapısal eşitlik modeli ile geçerlik ve güvenilirliğinin incelenmesi. *International Conference on Eurasian Economies*, 380-388.
- Karakaş, Y. (2008). *Lise öğrencilerinin mükemmeliyetçilik düzeyleri ile sosyal kaygı düzeyleri arasındaki ilişki*. (Yayınlanmış Yüksek lisans tezi). Muğla Üniversitesi, Muğla.
- Karasar, N. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Karataş, Z. (2012). Kontrol odağının yordayıcıları olarak saldırganlık ve çok boyutlu mükemmeliyetçilik. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 13 (3), 245-260.
- Kashima, E. and Hardie, E. A. (2000). The development and validation of the relational, individual and collective self aspects (RIC) scale. *Asian Journal Of Social Psychology*, 3, 19-48.
- Kaya, N., Çilli, A. S., Aşkın, R., Herken, H., Özkan, İ., ve Kucur, R. (1997). Orta ve Yükseköğrenim Öğrencilerinde Sosyal Fobik Belirti Yaygınlığı. *Genel Tıp Dergisi*, 7(3), 133-137.

- Kell, H. J. (2009). *Approval motivation and situational judgment tests: the role of personality and implicit trait policies.*(Master's Thesis. Rice University). Retrieved from <http://scholarship.rice.edu/handle/1911/61901>.
- Kessler, R. C., McGonagle, K. A., Zhao, S., Nelson, C. B., Hughes, M., Eshleman, S., Wittchen, H. U., and Kendler, K. S. (1994). Lifetime and 12-month prevalence of dsm-iii-r psychiatric disorders in the united states. Results from the national comorbidity survey. *Arch Gen Psychiatry*. 51 (1), 8-19.
- Kohlberg, L. and Hersh, R. H. (1977). Moral development: a review of the theory. *Theory Into Practice*, 16 (2), 53-59.
- Krohn, K. (2000). *Everything you need to know about birth order*. New York: The Rosen Publishing Group, Inc.
- Larsen, K. S., Martin, H. J., Ettinger, R. H., and Nelson, J. (1976). Approval seeking, social cost and aggression: a scale and some dynamics. *Journal Of Psychology*, 94, 3-11.
- Leary, M. R. (1983). A brief version of the fear of negative evaluation scale. *Personality And Social Psychology Bulletin*, 9, 371-376.
- Leary, M. R. and Kowalski, R. M. (1995a). *Social Anxiety*. New York: Guilford.
- Leary, M. R. and Kowalski, R. M. (1995b). The self-presentation model of social phobia. R. G. Heimberg., M. R. Liebowitz., D. A. Hope., F.R. Schneiner (Eds). *Social phobia. Diagnosis, assesment and treatment (p. 94-112)*. New York: The Guildford Press.
- Leite, W. L. and Beretvas, S. N. (2005). Validation of scores on the marlowe-crowne social desirability scale and the balanced inventory of desirable responding. *Educational And Psychological Measurement*. 65, 140-154.
- Leman, K. (2009). *The birth order book: Why you are the way you are*. Grand Rapids, MI. United States of America: Revell A Division Of Baker Publishing Group.

- Lobel, T. E. (1982). Parental antecedents of need for approval-a longitudinal study. *Journal Of Research In Personality*, 16(4), 502-510.
- Lobel, T. E. and Levanon, L. (1988). Self-esteem, need for approval, and cheating behavior in children. *Journal of Educational Psychology*, 80 (1), 122-123.
- MacDonald, A. P. (1971). Birth order and personality. *Journal Of Consulting And Clinical Psychology*, 36 (2), 171-176.
- Malak, B. ve Üstün, B. (2011). Hemşirelerin sosyotropi- otonomi kişilik özellikleri ve tükenmişlik düzeyleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Dergisi*, 1–16.
- Mara, C. A., Decicco, T. L., Stroink, M. L. (2010). An investigation of the relationships among self-construal, emotional intelligence, and well-being. *International Journal Of Transpersonal Studies*, 29 (1), 1-11.
- Marar, Z. (2004). *Mutluluk paradoksu-özgürlük ve onaylanma*. (S. Çağlayan,Çev.). Kitap Yayınevi. İstanbul. (2003).
- Markus, H. R. and Kitayama, S. (1991). Culture and the self: Implications for cognition, emotion, and motivation. *Psychological Review*, 98, 224–253.
- Martin, H, J. (1984). A revised measure-of approval motivation. *Journal Of Personality Assessment*, 48, 508-519.
- Maslow, A. H. (1954). *Motivation and personality*. New York: Harper & Brothers. Publishers.
- Masterson, M. L. (1971). Family structure variables and need approval. *Journal Of Consulting And Clinical Psychology*, 36(1), 12-13.
- McClelland, D. C. (1987). *Human motivation*. Cambridge: Cambridge University Press.
- McCollum, D. L. (2009). What are the social values of college students?:A social goals approach. *Journal Of College And Character*, 6, 6.1-21.

- Mitchell, J. L. and McAndrew, F. T. (1984). Predicted social drinking and the need for social approval. *Paper Presented At The Meeting Of The Eastern Psychological Association*. Baltimore.
- Miotto, P. and Preti, A. (2008). Suicide ideation and social desirability among school-aged young people. *Journal Of Adolescence*, 31(4), 519-533.
- Molnar, D. S. (2010). *The light and dark sides of perfectionism. Implications for health and well-being*. (Doctoral thesis, Brock University). Retrieved from https://dr.library.brocku.ca/bitstream/handle/10464/3428/Brock_Molnar_Daniele_2011.pdf?sequence=2
- Moran, G. (1967). Ordinal position and approval motivation. *Journal Of Consulting Psychology*, 31 (3), 319-320.
- Moulton, P., Moulton, M., and Roach, S. (1998). Eating disorders: a means for seeking approval? *Eating Disorders: The Journal of Treatment & Prevention*, 6, 319-327.
- Mukai, T., Kambara, A., and Sasaki, Y. (1998). Body dissatisfaction, need for social approval, and eating disturbances among japanese and american college women. *Sex Roles*, 39.9/1, 751-763.
- Niles, F.S. (1995). Cultural differences in learning motivation and learning strategies: a comparison of overseas and australian students at an australian university. *Int. J. Intercultural Rel.*, 19,3, 369-385.
- Nowicki, S. (1971). Ordinal position, approval motivation, and interpersonal attraction. *Journal Of Consulting And Clinical Psychology*, 36 (2), 265-267.
- O'Dwyer, K. (2013). After freud how well do we know ourselves and why does it matter? *Journal of Philosophy of Life*, 3, 2, 97-107.
- O'Grady, K. E. (1989). Physical attractiveness, need for approval, social self-esteem, and maladjustment. *Journal Of Social & Clinical Psychology*, 8, 62-69.
- Oral, M. (1999). *The relationship between dimensions of perfectionism, stressful life events and depressive symptoms in university students a test of diathesis-stress*

model of depression. (Unpublished Master's Thesis). The Middle East Technical University, Ankara.

Owen, R. M. (1987). *The relationship between social anxiety and need for approval(Shyness).*(Dissertation, Faculty of Pacific Graduate School of Psychology). Available from ProQuest Dissertations and Theses database. (UMI No. 8720740).

Öğülmüş, S. (2004). *Eğitimde güdülenme: öğrencilerin öğrenmeye güdülenmesi.* Ders Notları. Ankara.

Öktem, Ş., Turgut, H., ve Tokmak, İ. (2013). Sosyotropik-otonomik kişilik özelliklerinin çalışanların motivasyonuna etkisi: Ankara'da bulunan konaklama işletmelerinde yapılan bir araştırma. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 79-92.

Önem, Ç. (2010). *Üniversite öğrencilerinin öfke ve öfkeyi ifade etme biçimlerinin akılcı olmayan inançlar ve bazı değişkenler açısından incelenmesi.* (Yayınlanmış Yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi, Konya.

Özbay, Y. ve Palancı, M. (2001). Sosyal kaygı ölçeği: geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *VI. Ulusal Psikolojik Danışma Ve Rehberlik Kongresi*, ODTÜ, Ankara.

Özdemir, Y. ve Çok, F. (2011). Ergenlikte özerklik gelişimi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4 (36), 152-164.

Özeren, A. (1996). *The effect of anxiety on visual attention.* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul.

Öztürk, A. (2007). Kişilerarası iletişim ve sosyal kaygı. *Eğitime Bakış. Eğitim-Öğretim Ve Bilim Araştırma Dergisi*.9. 49-51.

Paulhus, D. L. and John, O. P. (1998). Egoistic and unrealistic biases in self-perceptions. The interplay of self-deceptive styles with basic traits and motives. *Journal Of Personality*, 66,1026-1060.

- Pestonjee, D. M. (2003). *Second handbook of psychological and social instruments*. S.P. Agrawal (Ed). New Delhi: Ashok Kumar Mittal Concept Publishing Company.
- Petzel, T. P. (1972). Approval motive and self-estimates of academic performance. *Journal Of Consulting And Clinical Psychology, 39 (2)*, 199-201.
- Rice, K. G., Ashby, J. S., and Slaney, R. B. (1998). Self-esteem as a mediator between perfectionism and depression: a structural equation analysis. *Journal Of Counseling Psychology, 45*, 304–314.
- Rothbart, M., Dalfen, S., and Barrett, R. (1971). Effects of teacher's expectancy on student-teacher interaction. *Journal Of Educational Psychology, 62 (1)*, 49-54.
- Rosser, S., Issakidis, C., and Peters, L. (2003). Perfectionism and social phobia: relationship between the constructs and impact on cognitive behavior therapy. *Cognitive Therapy and Research, 27(2)*, 143-151.
- Rudolph, K. D., Caldwell, M. S., and Conley, C. S. (2005). Need for approval and children's wellbeing. *Child Development, 76*, 309-323.
- Sandy, S. V., Boardman, S. K., and Deutsch, M. (2006). Personality and conflict. In M. Deutsch, P. T. Coleman, & E. Marcus (Eds.). *The handbook of conflict resolution: Theory and practice. (2nd Ed.)*.(p.331-355). San Francisco: Jossey-Bass.
- Satow, K. L. (1975). Social approval and helping. *Journal Of Experimental Social Psychology, 11*, 501-509.
- Schultz, D.P. and Schultz, S. E. (2005). *Theories of personality*. Belmont, CA: Thompson. Wadsworth.
- Scherer, S. E., Ettinger, R. F., and Mudrick, N. J. (1972). Need for social approval and drug use. *Journal Of Consulting And Clinical Psychology, 38 (1)*, 118-121.
- Schweitzer, R. and Hamilton, T. (2002). Perfectionism and mental health in Australian university students: is there a relationship?. *Journal of College Student Development, 43(5)*, 684-695.

- Schermelleh-Engel, K., Moosbrugger, H., and Müller, H. (2003). Evaluating the fit of structural equation models: tests of significance and descriptive goodness-of-fit measures. *Methods Of Psychological Research Online*, 8 (2), 23-74.
- Schumacker, R. E. and Lomax, R. G. (2010). *A beginner's guide to structural equation modeling*. Roudledge. New York: Taylor & Francis Group.
- Sherry, B. A. (2002). *Perfectionism dimensions, perfectionistic dysfunctional attitudes, need for approval, and depression symptomp in adult psychiatric patients and young adults*.(Masters thesis, The University Of British Columbia). Retrieved from https://circle.ubc.ca/bitstream/handle/2429/13433/ubc_2002-0559.pdf?sequence=1
- Sipahi, B., Yurtkoru, E.S., ve Çinko, M. (2010). *Sosyal bilimlerde spss'le veri analizi*. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Sosik, J. J. and Dinger, S. L. (2007). Relationships between leadership style and vision content: the moderating role of need for social approval, self-monitoring, and need for social power. *The Leadership Quarterly*, 18, 134–153.
- Soygüt, G., Karaosmanoğlu, A., ve Çakır, Z. (2009). Erken dönem uyumsuz şemaların değerlendirilmesi: young şema ölçeği kısa form-3' ün psikometrik özelliklerine ilişkin bir inceleme. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 20 (1), 75-84.
- Spencer, S. (2005). *Rational emotive behavior therapy: it's effectiveness with children*. (Masters thesis, The Graduate School University of Wisconsin). Retrieved from <http://www2.uwstout.edu/content/lib/thesis/2005/2005spencers.pdf>
- Steins, G. and Remy, C. (1996). Self concept and need for social approval in bulimia patients. (Abstract). *Zeitschrift für Psychologie*, 204 (2),187-198.Web: <http://europepmc.org/abstract/MED/8659210> 20 Ağustos 2014' de alınmıştır.

- Strickland, B. R. and Crowne, D. P. (1963). Need for approval and the premature termination of psychotherapy. *Journal Of Consulting Psychology*, 27 (2), 95-101.
- Suloway, F. J. (1999). *Birth order*. In Encyclopedia Of Creativity, Vol.1, Edited By Mark A.Runco and Steven R. Pritzker, p.189-202. San Diego: Academic Press.
- Sümer, N. (2000). Yapısal eşitlik modelleri: temel kavramlar ve örnek uygulamalar. *Türk Psikoloji Yazıları*, 3(6), 74-79.
- Şahin, N. H., ve Şahin, N. (1991). Bir kültürde fonksiyonel olan tutumlar bir başka kültürde de öyle midir? *Psikoloji Dergisi*, 7, 30-40.
- Şahin, N., Ulusoy, N., and Şahin, N. (1993). Exploring the sociotropy-autonomy dimensions in a sample of turkish psychiatric inpatients. *Journal of Clinical Psychology*, 59 (10), 751-763.
- Şimşek, Ö. F. (2007). *Yapısal eşitlik modellemesine giriş. Temel ilke ve lisrel uygulamaları*. Ankara: Ekinoks Yayınları.
- Şenormancı, Ö., Konkan, R., Güçlü, O., Şenormancı, G.,ve Sungur, M. Z. (2013). Ruminatif yanıt biçimi ve fonksiyonel olmayan tutumların majör depresyonla ilişkisi. *Düşünen Adam: The Journal of Psychiatry and Neurological Sciences*, 26, 239-247.
- Tanhan, F. ve Mukba, G. (2014). Spann-fischer ilişki bağımlılığı ölçeği'nin türkçe'ye uyarlama çalışmasına ilişkin psikometrik bir analiz. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 36 (Temmuz 2014/II), 179-189.
- Taymur, İ., Türkçapar, M.H., Örsel,S., Sargın, E., ve Akkoyunlu, S. (2011). Kişilik inanç ölçeği-kısa formunun (kyö-ktf) türkçe çevirisinin üniversite öğrencilerinde geçerlilik ve güvenilirliği. *Klinik Psikiyatri*, 14,199-209.
- Tekin, M. (2008). *Üniversite öğrencilerinde bilişsel model çerçevesinde sosyal anksiyete bozukluğu ve alkol kötüye kullanımı ilişkisi*. (Yayınlanmış Yüksek lisans tezi). Muğla Üniversitesi, Muğla.

- Thin, N. (2012). *Social happiness. Theory into policy and practice*. Bristol: The Policy Press.
- Tokmak, İ., Turgut, H., ve Öktem, Ş. (2013). Turizm ve otelcilik öğrencilerinin sosyotropik-otonomik kişilik özelliklerinin iletişim becerilerine etkisi. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi, Cilt 24, Sayı 1*, 83 - 95.
- Tulkin, S. R., Muller, J. P., and Conn, L. K. (1969). Need for approval and popularity: sex differences in elementary school students. *Journal Of Consulting And Clinical Psychology, 33 (1)*, 35-39.
- Tuncer, B. ve Voltan-Acar, N. (2006). Kaygı düzeyleri farklı üniversite hazırlık sınıfı öğrencilerinin mükemmeliyetçilik özelliklerinin incelenmesi. *Kriz Dergisi, 14 (2)*, 1-15.
- Turner, C. (1971). Effects of race of tester and need for approval on childrens' learning. *Journal Of Educational Psychology, 62 (3)*, 240-244.
- Tutar, H. (2013). *Davranış bilimleri. Kavramlar ve kuramlar*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Türkçapar, M. H., Örsel, S., Uğurlu, M., Sargin, E., Turhan, M., Akkoyunlu, S., Hatiloğlu, U., ve Karakaş, G. (2007). Kişilik inanç ölçeği türkçe formunun geçerlik ve güvenilirliği. *Klinik Psikiyatri, 10*, 177-191.
- Türküm, A. S. (2003). Akılcı olmayan inanç ölçeğinin geliştirilmesi ve kısaltma çalışmaları. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, II, 19*, 41-47.
- Twenge, J. M. and Im, C. (2007). Changes in the need for social approval, 1958-2001. *Journal Of Research Inpersonality, 41*, 171-189.
- Twenge, J. M. (2009). *Ben nesli. 2. Baskı*. (E. Öztürk, Çev.). İstanbul: Kaknüs Yayınları. (2007).
- Twenge, J. M. and Campbell, S. M. (2008). Generational differences in psychological traits and their impact on the workplace. *Journal of Managerial Psychology, 23 (8)*, 862-877.

- Vicente, J., Yolanda Moriera, Y., Moran, G., Comfort, J. C., and Finley, G. E. (1983). Personality correlates of ordinal family position in panamanian adolescents. *The Journal Of Social Psychology*, 120 (1), 7- 12.
- Villiers, D. P. (2009). *Perfectionism and social anxiety among college students*.(Doctoral Dissertation, Northeastern University). Retrieved from http://iris.lib.neu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1003&context=couns_psych_diss
- Weissman, A. N. and Beck, A. T. (1978). *Development and the validation of the dysfunctional attitude scale: a preliminary investigation*. Paper presented at the Annual Meeting of the American Educational Research Association. Toronto, Ontario.CA.
- West, H. (2013). Fear is not a mental disorder: or what is really wrong with the DSM.Web: Packleaderpsychology.com adresinden 10 Mart 2014 tarihinde alınmıştır.
- Yaka, A. İ. (2011). *Bağlanma, erken döneme yönelik şemalar, öz-yönetim ve psikolojik belirtiler arasındaki ilişkiler*. (Yayınlanmış Yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Yamazaki, M. (2010). *Japon kültürü. Japonlar ve bireycilik*. (O. Baykara,Çev.). İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi. (1994).
- Yavuzer, H. (2011). *Çocuğu anlamak ve tanımak*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yüksel, N. (2006). *Ruhsal hastalıklar*. Ankara: Mn Medical&Nobel.
- Young, J. E., Klosko, J. S., Marjorie, E. and Weishaar, M. E. (2009). *Şema terapi*. T. Özakkaş. (Editör). (T. V. Soylu,Çev.). İstanbul: Litera Yayıncılık. (2003).
- Yurtal, F. D. (1999). *Üniversite öğrencilerinin akılcı olmayan inançlarının bazı değişkenlere göre incelenmesi*. (Yayınlanmış Doktora tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.

EKLER**Ek****I. Demografik Bilgi Formu****II. Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği****III. Özgeçmiş**

EK I***Değerli Gençler,***

Bu araştırma Amasya Üniversitesi Öğretim elemanlarından Öğr. Gör. Burcu Karaşar tarafından yürütülmektedir. Araştırmanın konusu, gençlerin çeşitli durumlarda sergiledikleri tutumlarla ilgilidir. Bu araştırmada verdiğiniz yanıtlar gizli kalacaktır. Araştırmanın başarıya ulaşması sizlerin ölçeklere vereceği yanıtların samimi olmasına bağlı olup, vereceğiniz yanıtlar bilimsel anlamda katkı sağlayıcıdır. Bu nedenle, maddeleri dikkatlice okuyunuz ve size en uygun gelen seçeneği işaretleyiniz.

Burcu KARAŞAR

Amasya Üniversitesi

Demografik bilgi formu:

1. Cinsiyet: Kız () Erkek ()

2.Sınıf düzeyi: 1.sınıf () 2.sınıf () 3.sınıf () 4.sınıf ()

3.Doğum sırası: 1.çocuk () 2.çocuk () 3.çocuk ve üzeri ()

EK II.**SOSYAL ONAY İHTİYACI ÖLÇEĞİ**

Aşağıda yer alan maddeler sizlerin çeşitli sosyal durumlardaki tutumlarınıza yöneliktir. Aşağıda yer alan maddeleri dikkatlice okuyup, kendinize en uygun gelen seçeneği işaretleyiniz.

		Tamamen katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
1	Başkaları tarafından onaylanmadığımda kendimi değersiz hissedirim.	5	4	3	2	1
2	Sosyal ortamlarda hata yapmaktan korkarım.	5	4	3	2	1
3	Bir kişi benimle ilgili olumsuz bir tutuma sahipse, o kişinin tutumunu olumlu hale getirmek için çabalarım.	5	4	3	2	1
4	Başkalarına danışmadan bir işe başlamakta zorlanırım.	5	4	3	2	1
5	Davranışlarımın başkaları tarafından nasıl değerlendirildiğiyle ilgili kaygılanırım.	5	4	3	2	1

6	Başkaları beni olumsuz değerlendirdiğinde incinirim.	5	4	3	2	1
7	Başkaları üzerinde nasıl bir izlenim oluşturduğum benim için önemlidir.	5	4	3	2	1
8	Eleştiri almaktan kaçınırım.	5	4	3	2	1
9	Davranışlarımın, başkaları tarafından onaylanması benim için önemlidir.	5	4	3	2	1
10	Doğru olmadığına inansam bile, çoğunluğun kabul ettiği görüşlere itiraz etmekten kaçınırım.	5	4	3	2	1
11	Başkalarının davranışlarından çabuk etkilenirim.	5	4	3	2	1
12	Düşüncelerimin, başkaları tarafından onaylanması benim için önemlidir.	5	4	3	2	1
13	Başkaları tarafından sevilmediğim düşüncesini beni rahatsız eder.	5	4	3	2	1
14	Reddedilmeyi utanç verici bulurum.	5	4	3	2	1
15	Olumsuz yönlerimi gizlemeyi tercih ederim.	5	4	3	2	1
16	Olumlu yönlerimi ön plana çıkartmaya çalışırım.	5	4	3	2	1
17	Olumsuz duygularımı onaylanmayacağım korkusuyla saklarım.	5	4	3	2	1
18	Başkalarının onaylamayacağı şeylerden kaçınırım.	5	4	3	2	1
19	Beğenilmek ve takdir edilmek için çaba harcarım.	5	4	3	2	1
20	Eğer bir espriye başkaları gülüyorsa, kişisel olarak komik bulmasam bile ben de gülümserim.	5	4	3	2	1
21	Aldığım kararlarda başkalarının beklentileri etkili olur.	5	4	3	2	1

22	Başkaları tarafından onaylanmayan hareketlerimi düzeltmeye çalışırım.	5	4	3	2	1
23	Başkalarının beni olumsuz bir şekilde değerlendirmemesi için davranışlarıma dikkat ederim.	5	4	3	2	1
24	Onaylanıp onaylamadığımı anlamak için insanların yüz ifadelerine dikkat ederim.	5	4	3	2	1
25	Başkalarının ne diyeceğini düşünerek kendi isteklerimden vazgeçerim.	5	4	3	2	1

EK III.**ÖZGEÇMİŞ****Adı ve Soyadı:** Burcu KARAŞAR**Doğum Tarihi:**13.04.1982**İletişim Bilgileri:** Amasya Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu İpekköy/Amasya**E-posta Adresi:**burcukarasar@gmail.com**Öğrenim Durumu:**Yüksek Lisans

Derece	Bölüm/Program	Üniversite	Yıl
Lisans	Sağlık Eğitimi	Ankara Üniversitesi	2004
Yüksek Lisans	Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık	Muğla Üniversitesi	2007
Doktora	Eğitim Psikolojisi	Ankara Üniversitesi	2009-

İş Deneyimi:

Ünvanı	Görev Yeri	Yıl
Araştırma Görevlisi	Muğla Üniversitesi Eğitim Fakültesi	2006-2007
Öğretim Görevlisi	Amasya Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu	20008-

Yayımlar:

<i>Ulusal Bilimsel Toplantılarda Sunulan Bildiriler</i>
Yılmaz, B. , Kapçı, E.G. (2011). Lise Öğrencilerinde Okula Bağlanmanın Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. XI. Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi.İzmir.
Erözkan, A., Yılmaz, B. (2011). Psikolojik Danışma Kuramlarına Yeni Bir Boyut: Duygu Odaklı Danışma Yaklaşımı. XI. Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi.İzmir.
Yılmaz, B. , Erözkan, A. (2011). Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Yetkinlik ve Benlik Saygısının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. XI. Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi.İzmir.
Yılmaz, B. (2009). Üniversite Öğrencilerinin Mizah Tarzları ve Yalnızlık Düzeyleri Arasındaki İlişki. X. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi. Adana.

Boyacı,S., **Yılmaz, B.** (2009). Üniversite Öğrencilerinin Mizah Tarzları ve Sürekli Kaygı Düzeyleri Arasındaki İlişki. X. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi. Adana.

Yılmaz, B. (2007). Üniversite Öğrencilerinin Kişilerarası İletişim Becerileri ve Bağlanma Stilleri. IX. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi. Çeşme.

Erözkan, A., **Yılmaz, B.** (2007). Kişilerarası İlişkilerde Önemli Bir Altyapı: Bağlanma Stilleri. Ulusal Teknik Eğitim, Mühendislik ve Eğitim Bilimleri Genç Araştırmacılar Sempozyumu (UMES 2007).Kocaeli.

Erözkan, A., **Yılmaz, B.** (2007).Lise Öğrencilerinde Yalnızlığın Yordayıcıları. Ulusal Teknik Eğitim, Mühendislik ve Eğitim Bilimleri Genç Araştırmacılar Sempozyumu (UMES 2007). Kocaeli.

Erözkan, A., **Yılmaz, B.** (2006). Üniversite Öğrencilerinde Yalnızlığın Yordayıcıları. XV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi. Muğla.

Erözkan, A., **Yılmaz, B.** (2006). Üniversite Öğrencilerinin Mizah Tarzları ve Bağlanma Stilleri. XV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi. Muğla.

Erözkan, A., **Yılmaz, B.** (2006). Muğla Üniversitesi Muğla Sağlık Yüksekokulu Öğrencilerinin İletişim Becerilerini Etkileyen Faktörler. I. Ulusal Sağlık Geliştirme ve Sağlık Eğitimi Kongresi (Uluslararası Katılımlı). Muğla.

Uluslararası Bilimsel Toplantılarda Sunulan Bildiriler

Yetim, H., **Yılmaz, B.**,Kasap,N. (2011). Üniversite Öğrencilerinde Özgüven ve Karar Stratejileri. 3.Uluslararası Eğitim Bilimleri Kongresi . Yakın Doğu Üniversitesi. Kıbrıs.

Ulusal Dergilerde Yayınlanan Makaleler

Karaşar, B.(2014). Öğretmen Adaylarının Bağlanma Stilleri ve Sosyal Kaygı Düzeyleri Arasındaki İlişki. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi.Cilt 3.Sayı:1.27-49.*

Akademik Yurtdışı Deneyim

Kalite ve Akreditasyon Çalışmalarının Hemşirelik Hizmetlerine Entegrasyonu Projesi. Çek Cumhuriyeti. 16-28 Mayıs 2010.